

T.C.
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

NÛR SÛRESİ 2. ÂYETİNE GÖRE ZİNA (KUR'AN'I KERİM VE SEMAVÎ
KİTAPLARIN KONUSYA BAKIŞI)

Savaş TOKGÖZ

Danışman
Prof. Dr. Yakup ÇİÇEK

HAKKARİ

2024

T.C.
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
HAKKARİ

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Savaş TOKGÖZ tarafından hazırlanan “Nûr Sûresi 2. Âyetine Göre Zina (Kur’an’ı Kerim ve Semavî Kitapların Konuya Bakışı)” başlıklı tez, 18.11.2024 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan : Prof. Dr. Yakup ÇİÇEK	Hakkari Üniversitesi	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi BEŞİR ÇELİK	Siirt Üniversitesi	

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Abdulkerim BİNGÖL Hakkari Üniversitesi

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim KurulununSayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN

Enstitü Müdür V.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

18/11/2024

İmza

Savaş TOKGÖZ

ÖZET

NÛR SÛRESİ 2. ÂYETİNE GÖRE ZİNA (KUR'AN'I KERİM VE SEMAVÎ KİTAPLARIN KONUYA BAKIŞI)

Savaş TOKGÖZ

Yüksek Lisans Tezi, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yakup ÇİÇEK

2024, 92 s.

İslam dininde “zarûrât-ı hamse” olarak bilinen beş temel dokunulmaz esastan biri olan “neslin korunması esası,” tarihte olduğu gibi günümüzde de tehlike altındadır. Neslin korunması esasının ihlali, İslam dininde zina olarak adlandırılmaktadır. Nesiller için büyük bir tehdit oluşturan zina fiili, geçmişte olduğu gibi günümüzde de işlenmeye devam etmekte, bu fiilin dünya ve ahiretteki cezası ise çoğu zaman göz ardı edilmektedir.

Bu çalışmada, zina edenlerin cezasını bildiren Kur'an-ı Kerim'in Nûr Sûresi 2. âyeti incelenmiş ve tahrif edilmiş diğer ilahi dinlerin kutsal kitaplarında zina fiiliyle ilgili yaklaşımlar ele alınmıştır. Araştırmamıza, ahlaki hükümlerin yanı sıra zina cezasını içeren Nûr Sûresi'nin tanıtımıyla başlanmıştır. Ayrıca, Nûr Sûresi 2. âyetinin, klasik dönemden günümüze uzanan farklı müfessirler ve çağdaş tefsir bilginleri tarafından nasıl yorumlandığını analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu inceleme sırasında, tüm klasik ve modern tefsir kaynaklarına başvurmak pratik olmadığından, Müslümanlar için önemli kabul edilen ve sıklıkla müracaat edilen klasik tefsirler ile klasik tefsirlerden farklı yorumlar sunan çağdaş tefsir eserleri tercih edilmiştir.

Nûr Sûresi 2. âyetini inceledikten sonra, çalışmamızın amacına uygun olarak diğer kutsal kitaplarda zina fiiline bakış açısını ve bu fiili işleyenlerin ne tür cezalara tabi tutulduğunu doğrudan kaynaklara başvurarak değerlendirdik. Bu süreçte, ilahi olmayan dinlerde ve tarih boyunca şekillenen beşerî hukuk sistemlerinde zina fiilinin toplumlar nezdindeki algısını ve uygulanan cezaları da kısaca ele aldık.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Nûr Sûresi, Zina, Recm, Celde, Semavî Kitaplar.

ABSTRACT

ADULTERY ACCORDING TO THE 2ND VERSE OF SURA NUR (THE VIEW OF THE QURAN AND THE HEAVENLY BOOKS ON THE SUBJECT)

Savaş TOKGÖZ

Master Thesis, Department of Basic Islamic Sciences

Thesis Advisor: Prof. Dr. Yakup ÇİÇEK

2024, 92 s.

The “principle of protecting the lineage”, one of the five fundamental inviolable principles known as “zarûrât-ı hamse” in the Islamic religion, is under threat today as it was in history. Violation of the principle of preserving the offspring is called adultery in Islam. The act of adultery, which poses a great threat to future generations, continues to be committed today as it did in the past, and the punishment for this act in this World and the hereafter is often ignored.

In this study, the second verse of the Surah An-Nur, which informs about the punishment of the adulterer, was examined and the distorted approaches to the act of adultery in the holy books of other heavenly religions were discussed. Our research began with the introduction of the Surah An-Nur, which includes the punishment of adultery as well as moral provisions. In addition, an attempt has been made to analyze how the 2nd verse of Surah An-Nur has been interpreted by different commentators and contemporary tafsir scholars from the classical period to the present day. During this review, since it is not practical to refer to all classical and modern tafsir sources, classical tasfir works that are considered important for Muslims and frequently referred to, and contemporary tafsir works that offer different interpretations than classical tafsir have been preferred.

In accordance with the purpose of our study, after examining the 2nd verse of Surah An-Nur, we evaluated the perspective of other holy books on the act of adultery and the types of punishment applied to those who commit this act by directly referring to the sources. In this process, we also briefly discussed the perception of the act of adultery in societies and the punishments applied in non-divine religions and human law systems that have been shaped throughout history.

Key Words: Tafsir, Surah An-Nur, Adultery, Stoning, Jaldah, Heavenly Books

ÖNSÖZ

Hayat rehberi olan Kur'an-ı Kerim, Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara bildiren ilahi bir kitaptır. Allah'ın (c.c.) kutsal kitabında yasakladığı amellerden biri de zina fiilidir. Nitekim Yüce Allah, insanları evliliğe teşvik ettiği gibi, Peygamber (s.a.s)'i de aynı şekilde evlenmeyi özendirmiştir. Evliliğe teşvik edilmesinin yanı sıra, evlilik dışı cinsel ilişkiler zina olarak adlandırılmış ve yasaklanmıştır.

Toplumda nesli ifsat eden zina fiilinin ne kadar büyük bir kötülük olduğunu ve bu fiili işleyenlerin karşılaştıkları cezaları her bireyin düşünmesi ve bilmesi gerekir. İslam öncesi semavî dinlerde de suç sayılan zina fiili, İslam'da da aynı şekilde suç sayılmış ve belirli şartların oluşması durumunda bu suçu işleyenlere bazı cezaların uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Bu çalışmada, Allah (c.c.) ve onun Peygamberi (s.a.s)'in nezdinde yasaklanan ancak birtakım insanlar tarafından asırlardır işlenmiş ve işlenmeye devam eden zina fiilini incelemeye çalışacağız. Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, tezimizin adını da taşıyan Nûr sûresi hakkında tanıtıcı bilgilere yer verilecektir.

İkinci bölümde, zina fiiline dair hüküm içeren Nûr Sûresi'nin 2. âyeti ele alınacaktır. Âyetin meâli verildikten sonra bazı klasik ve çağdaş tefsirlerde bu âyetin nasıl yorumlandığı ve yorumlardan çıkarılan hükümlere değinilecektir.

Üçüncü bölümde ise, tarih boyunca çeşitli medeniyet ve toplumların zina fiili ve cezasına bakışlarına kısaca yer verdikten sonra, çalışmamızın başlığında belirtildiği gibi semavî kitapların bu konudaki görüş ve hükümlerini incelemeye çalışacağız.

Bu süreçte, desteklerini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Yakup ÇİÇEK'e, her ihtiyaç duyduğumda bilgisine başvurduğum hocam Doç. Dr. Nurettin ÇİFTÇİ'ye ve katkıları olan diğer kıymetli hocalarıma teşekkürü bir borç biliyorum.

Savaş TOKGÖZ

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.3. Araştırmanın Amacı ve Problemleri.....	3
2. LİTERATÜR TARAMASI/ÖZETLERİ	5
3. METODOLOJİ/MATERYAL VE YÖNTEM	7
4. VERİ ANALİZİ VE BULGULAR/BULGULAR.....	8
4.1. Nûr Sûresi Hakkında Genel Bilgiler	8
4.1.1. İsimlendirilmesi ve Fazileti.....	8
4.1.2. İndiği Zaman	9
4.1.3. Sebebi Nüzûlü	9
4.1.4. İhtiva Ettiği Konular	11
4.1.5. Önceki ve Sonraki Sûreler ile Münasebeti	12
4.2. Nûr Sûresi 2. Âyetinin Tefsiri ve Zina	13
4.2.1. Nûr Sûresi 2. Âyet Meâli	13
4.2.2. Nûr Sûresi 2. Âyetinin Bazı Klasik Tefsirlerde Ele Alınışı	13
4.2.2.1. Taberî tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet	14
4.2.2.2. Razî tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet	17
4.2.2.3. Kurtubî tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet	52
4.2.2.4. İbn Kesîr tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet.....	59
4.2.3. Nûr Sûresi 2. Âyetinin Bazı Çağdaş Tefsirlerde Ele Alınışı	63
4.2.3.1. Mevdûdî tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet	64

4.2.3.2. Seyyid Kutub tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet.....	67
4.2.3.3. Süleyman Ateş tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet.....	68
4.2.3.4. Diyanet İşleri Başkanlığı tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet	71
4.2.3.5. Diğer bazı çağdaş tefsirlerde Nûr sûresi 2. âyet	72
4.3. Kur'an'ı Kerim ve Diğer Semavi Kitaplara Göre Zina Fiili.....	77
4.3.1. Zina Fiili	77
4.3.2. Kur'an'ı Kerim'de Zina	83
4.3.3. Tevrat'ta Zina	84
4.3.4. İncil'de Zina.....	86
5. ÖZET ÇIKARIM VE SONUÇLAR/TARTIŞMA VE SONUÇ	88
KAYNAKLAR.....	90
ÖZGEÇMİŞ	92

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

a.s.	: aleyhi selam
b.	: bin (oğlu)
bk.	: bakınız
bs.	: basım
c.c.	: celle celâlühü
dip.	: dipnot
H.	: hicri
Hz.	: hazreti
md.	: madde
m.ö.	: Milattan Önce
ö.	: ölüm tarihi
s.a.s.	: sallâllahü aleyhi ve sellem
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: tahkik eden
vb.	: ve benzerleri
vd.	: ve diğerleri
Yay.	: yayımları
yy.	: yüzyıl

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Yüce Allah insana akıl vermiş, verdiği akılla iyiyle kötüyü birbirinden ayırt etmesini istemiştir. Kâinatta halife kılmış olduğu insana yapıp yapmaması gereken şeyleri bildirmiştir. Yüce Allah yapıp yapılmamasını istediği şeyleri ve sorumlulukları insanlara açıklamak üzere Peygamberler ve kitaplar göndermiştir. Böylece bu Peygamberlere ve kitaplara uyularak dünya ve ahiret saadetine kazanılması için gereken zemini hazırlamıştır.

Kur'an, kendisine iman etmiş insanlara Allah'ın emirleri doğrultusunda yaşamayı emreden ve onlara doğru yolu gösteren bir hayat kitabıdır. Bu sebeple insan, doğduğu günden öleceği güne kadar hayatının her safhasında Kur'an'a göre amel etmeli ve hayatındaki her mesele için kendine Kur'an'ı rehber edinmelidir.

Aynı şekilde Yüce Allah insanoğluna dünyada bazı sınırlar çizmiş, göndermiş olduğu Peygamberler ve kitaplar vasıtasıyla bu sınırlara uyulmasını emretmiştir. Ancak insanoğlunun bir kısmı daima geniş olan helal dairesine riayet etmemiş, her zaman nefsinin arzularına ve şeytanın isteklerine boyun eğerek helal dairesinin dışına çıkmıştır. Bu tez çalışmamızda insanın en çok hataya düştüğü haramlardan biri olan zina konusu işlenecektir. Çalışmamızda kendisinde birçok ahlaki ilkeyi barındıran Nûr sûresinden yola çıkılarak zina suçu görülecektir. Sûrenin 2. âyetinde Allah, zina fiilini işleyenlerin ne tür bir cezaya müstahak olduklarını ve bu cezayı suçluya tatbik edecek kişilerin de nasıl bir tavır içinde olmaları gerektiği bildirilmiştir.

Zina suçu geçmiş zamanlarda olduğu gibi günümüzde de çokça işlenen ve işlenmesi kolay görünen bir suç olarak görülmektedir. Ancak Kur'an'ı Kerim, nesli ifsat etmesi, iffetsizliği yaygınlaştırması ve aileye zarar vermesinden dolayı zinayı yasaklamış ve bu suçu işleyen kimselere belli cezaların uygulanması gerektiğini bildirilmiştir. Ancak günümüzde basın yayın organları, internet, film vb. mecralarda bu suçun sanki normal bir şeymiş gibi gösterilmesi ise yapılan yanlışlardan olmuştur.

Zina suçu eski semavî dinlerde suç olmasına rağmen tahrif edilen bu dinlerin mensupları, günümüzde bu suçu hatta bu suçtan daha kötülerini bile normal bir şeymiş gibi yaşamaya ve beşerî hukuklarla bunları sıradanlaştırma gayreti içerisinde. Öyle ki günümüz insanları tarafından zina fiilinin bu dinlerde suç olmadığı düşünölmeye başlanmıştır. Biz de bu çalışmamızda gerek İslam dininde gerekse eski semavî dinlerde zinanın suç sayılıp sayılmadığına, suç sayılıyorsa cezasının ne olduğu konusunu ele alacağız. Bu konuyu ele alırken özellikle Nûr sûresi 2. âyetinde zina suçu ve cezasının ne olduğuna âyetin ışığında bakılacaktır. Zinanın ne olduğu açıklanmaya çalışılacak ve geçmişte bazı medeniyetlerde bu fiile bakışın nasıl olduğuna kısaca değinildikten sonra semavî dinlerin kutsal kitaplarında zina suçunun nasıl değeriendirildiği incelenecektir.

Zina fiili ve Nûr Sûresi hakkında çeşitli çalışmalar yapılmış olmasına rağmen bu tezimiz; Nûr Sûresini tanıtmaya, zina hakkındaki 2. âyetinin kadim ve çağdaş tefsirlerde ele alınışı ve diğeri din ve medeniyetlerde zinanın mahiyeti konusunu bir arada verdiğinden bu alanda istifade edilecek bir çalışma olmasını umuyoruz.

1.2. Araştırmanın Önemi

Zamanın geçmesi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte yaratıcı tarafından yasaklanmış olduğu halde insanların nefislerine hoş gelen yasaklara ulaşmak da kolaylaşmıştır. Yaratıcı tarafından yasaklanan ancak günümüzde kendisine ulaşılması kolay olan yasak fiillerden biri de zina fiilidir.

İslam dini insan neslinin korunmasını kutsal kabul etmiş ve korumak için gereken önlemleri almıştır. İffetsizlik olarak kabul edilen zina ise insan neslinin ifsat sebeplerinin başında gelir. Bu yüzden yüce yaratıcı bu çirkin ve zararlı fiili insanlara yasaklamıştır. Buna karşılık yüce Allah (c.c.) insanların üreyip çoğalması ve insan neslinin devamı için evliliği meşru ve gerekli kılmıştır. Yüce Allah Kur'an'ı Kerim'de iffetli olmaktan söz ettiği gibi zina ve her türlü ahlaksızlıktan da insanları nehy etmiştir. Bu duruma Kur'an'ın çeşitli sûre ve âyetlerinde değinmiş, konu hakkında emir ve yasaklarda bulunmuştur. Nûr sûresinde zina bahsinin geçtiği sûrelerdendir. Çalışmamızın da konusu olan Nûr sûresi 2. âyetinde özellikle zina fiilinin gayri meşruluğu ve cezasından bahsedilmiştir.

Âyette zina fiilinin cezasından bahsedilirken âyetin umum manası Müslümanlar tarafından farklı anlaşılmış ve ceza olarak farklı şekillerde cezaların uygulanması gerektiği ihtilafı ortaya çıkmıştır. Müslüman Âlimlerin bu fiili işleyenlere verilecek ceza hakkındaki görüşleri, suçun ve cezasının büyüklüğü sebebiyle önemli bir konu teşkil etmektedir.

İslam dininde zina günah görülmekle beraber diğer bütün semavî dinlerin asıllarında da durum böyledir. Hatta zina fiilinin çirkinliği semavî olmayan dinlerin çoğunluğunda bile ahlaki sayılmayıp kötü görülmüştür.

Bu tezimizde daha önce hususi olarak üzerinde çalışma yapılmamış olan Nûr Sûresinin 2. âyetine ve zina fiili konusuna değinilecektir. Müslümanlar nezdinde muteber kabul edilen klasik ve modern dönemde yazılan tefsirlerde bu Âyet-i kerimenin nasıl ele alındığı ve yorumlandığını bizzat o eserlere müracaat ederek görmeye çalışılacaktır. Ayrıca zina fiilinin gerek Kur'an'ı Kerim'de gerekse diğer semavî kitaplar olan Tevrat ve İncil'de nasıl işlendiğini bizzat bu kitaplara müracaat edilerek görülecektir. Daha önce bu tür bir çalışmanın yapıldığını görmediğimizden dolayı bu çalışmanın konu hakkında bilgi almak isteyenlere kolaylık sağlayacağı fikrindeyiz. Ayrıca Nûr sûresi 2. âyetinin de muhtelif tefsirlerde nasıl ele alındığını bu çalışmada görerek yine bu konuyu merak edenlerin istifadesine sunulacaktır. Özellikle diğer semavî dinlerin kitaplarına başvurulması bu çalışmayı özel kılan bir diğer unsur olacaktır.

1.3. Araştırmanın Amacı ve Problemleri

Bu tez çalışmamızda geçmişte ve günümüzde nesilleri ifsat eden, işlenirken dünya ve ahiret cezasının düşünülmediği zina fiilinin aslında sıradan bir iş olmadığı, İslam'da yasaklanmış ve cezasının nas ile bildirildiği bir suç olduğu görülecektir. Birtakım insanlar tarafından işlenen zina fiili, nesilleri ifsat eden, aile kurumunu yıkan ve gayri ahlaki olan en büyük problemlerden biri olarak görülmelidir. Ahlak kurallarıyla çelişen zina, inançlı toplumlarda işlenmesi normal kabul edilmemelidir. Ayrıca İslam aleminde bu suçu işleyenlere verilmesi gereken cezanın ne olması gerektiği de delilleriyle açıklanmalıdır.

Aynı zamanda bu fiilin geçmiş semavî dinlerde de suç sayılıp bu suç u işleyenlerin çeşitli cezalara arptırıldıklarını bizzat ana kaynaklara müracaat ederek ortaya koymak amaçlanmıştır.

Nûr sûresi 2. âyetinin delaleti konusunda Âlimlerin farklı yorumlarda bulunması meselesi de üzerinde durulması gereken bir konu olmuştur. Bu tez çalışmamızda zina fiili belirtilen âyet ekseninde görülecektir. Âyetin değinmiş olduğu zina fiilinin cezası ve cezanın uygulamasında dikkat edilmesi gereken konulara değinilecektir. Bunu yaparken Müslümanlarca muteber kaynaklar kabul edilen ve değirik çağlarda telif edilmiş bazı klasik ve ağdaş tefsirler müracaat kaynağı olacaktır. İşlam ulemasının bu konudaki farklı yorumlarına değinmeye ve cezanın kime ne şekilde uygulanması gerektiğı sonucuna varılmaya çalışılacaktır.

Diğeri semavî dinlerde zina fiiline bakış konusuna geçmeden önce tarih boyunca yaşamış medeniyetlerin ve beşerî hukukların da bu fiile nasıl bir yaklaşımda bulunduklarına da kısaca değinilecektir. Bu sayede geçmiş milletlerin zina fiilini nasıl ve ne şekilde gördükleri ayrıca nasıl tavır aldıkları görülecektir.

Bu alışma neticesinde zina fiilinin İşlam dini ve diğeri semavî dinler başta olmak üzere gayri semavî dinler ve beşerî hukukun birçoğunda da suç sayıldığı görülecektir. Ayrıca bu suçun çeşitli cezai müeyyidelerinin bulunduğu da tezimizde değeriendirilecektir.

2. LİTERATÜR TARAMASI/ÖZETLERİ

“Nûr sûresi 2. âyetine Göre Zina (Kur'an'ı Kerim ve Semavî Kitapların Konuya Bakışı)” isimli çalışmamızı giriş bölümü ile beraber üç bölümden oluşturma gayretinde olacağız.

Birinci bölümde tezimizin de adını taşıdığı Nûr sûresi hakkında genel bilgilere yer verilecektir. Nûr sûresine genel bir bakışla; sûrenin ismi, fazileti, muhtevası, nüzülü ve sebebi, ihtiva ettiği konular, önceki ve sonraki sûreler ile olan münasebeti ve tarihsel arka planı hususlarına kısaca değinilecektir. Bu vesileyle sûre hakkında genel bir bilgi ortaya koymak amaçlanmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise Nûr sûresi 2. âyetinin meâl ve tefsirine değinilecektir. Özellikle âyetin tefsiri için muhtelif zamanlarda yazılan ve Müslümanlarca müracaat kaynağı kabul edilen klasik ve çağdaş tefsir eserlerine müracaat edilerek âyetin tetkiki yapılacaktır. Bu iki bölüm işlenirken yararlanılacak bazı kaynaklar şunlardır:

Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî'nin (ö. 310/923) *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân*'ı, Zemahşerî'nin (ö. 538/1144) *el-Keşşâf*'ı, Fahreddîn b. Ömer er-Razî'nin (ö. 606/1210) *Mefâtîhu'l-Gayb*'ı, Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî'nin (ö. 671/1273) *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*'ı, Ebü'l-Berekât en-Nesefî'nin (ö. 710/1310) *Medârikü't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl*'i, Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Ömer İbn Kesîr'in (ö. 774/1373) *Tefsîrü'l-Kur'ani'l-Azîm*'i, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn es-Süyûtî'nin (ö. 911/1505) *ed-Dürrü'l-Mensûr fi't-Tefsîri bi'l Me'sûr'u ve Tenâsukü'd-Dürrer Fi Tenâsübü's-Suver* adlı eserleri ile beraber Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın (ö. 1942) *Hak Dini Kur'an Dili*, Ömer Nasuhi Bilmen'nin (ö. 1971) *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Meâl-i Âlîsi ve Tefsiri*, Ebu'l Al'â el-Mevdûdî'nin (ö.1979) *Tefhîmü'l-Kur'ân*'ı, Seyyid Kutub'un (ö. 1966) *Fî Zılâli'l-Kur'ân*'ı, Abdurrahman b. Nâsır es-Sa'dî'nin (ö. 1956) *Tefsîru's Sa'dî'si*, Vehbe ez-Zuhaylî'nin (ö. 2015) *Tefsîru'l-Münîr fi'l-Akîde ve's-Şerî'a ve'l-Menhec*'i ile *Tefsîrü'l Veciz*'i, Süleyman Ateş'in *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın *Kuran Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*'i, M. Sait Şimşek'in (ö. 2024) *Hayat Kaynağı Kur'an Tefsiri*, Muhammed Esed'in (ö. 1992) *Kur'an Mesajı: Meal-Tefsir*'i, Mustafa İslamoğlu'nun *Hayat Kitabı Kur'an*'ı ve Mehmet Okuyan'ın *Kur'an Tefsiri* adlı eserinin müellife ait olan www.kuranokuyan.com adlı internet sitesinden istifade edilmiştir. Ayrıca konu hakkındaki bilgiler için ise Bedrüddîn ez-Zerkeşî'nin (ö. 794/1392) *el-Burhân fî 'ulûmi'l-Kur'ân*'ı, İsmail Cerrahoğlu'nun (ö. 2022) *Tefsir Usûlü* ve Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi ilgili maddelerine müracaat edilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise tarihin farklı zamanlarında yaşamış milletlerin zina fiiline ve cezasına bakışlarının ne olduğu konusuna kısaca değinilecektir. Devamında ise Kur'an'ı Kerim ve diğer semavî kitapların zina suçuna yaklaşımlarının ne şekilde olduğuna bakılacaktır. Bu bölümü işlerken zina hakkında ki âyetlere ve diğer semavî kitapların bu konu hakkındaki ilgili yerlerine müracaat edilecektir. Bu bölümü işlerken yararlanacağımız kaynaklar özetle şunlardır:

Kur'an'ı Kerim'in ilgili âyetleri, Kitabı Mukaddes Şirketi-Yeni Yaşam Yayınlarının basımını yaptığı *Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil* adlı eserden, Mehmet Boynukalın'ın *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası* adlı tezinden, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisinin ilgili maddeleri ve Türkiye'de ki zina fiilinin hukuki boyutu görmek için Türk Ceza Kanunu (TCK) ile Türk Medeni Kanunu'na (TMK) müracaat edilecektir.

3. METODOLOJİ/MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmamız boyunca birçok yöntem ve teknikten yararlanmaya çalışacağız. Yararlanacağımız bu yöntem ve teknikler arasından ilki konumuzun sınırını ve hedefini iyi belirlemek olacaktır. Bir diğer yöntem ise konu hakkında kaynak taraması yapılarak verilerin toplanması ve analizi şeklinde olacaktır. Tümdengelim yöntemi takip edilerek en nihayetinde zina fiili ve cezası hakkındaki görüşlere değinmeye çalışılacaktır.

Bunun dışında Kur'an'ı Kerim'in değişik asırlarda yazılmış ve Müslümanlarca itibar görüp, kaynak kabul edilen bazı klasik tefsirlerden yararlanılacaktır. Bu tefsirlerin, konumuz olan âyet-i kerime'yi nasıl işledikleri ve hangi hükümler çıkardıkları görülecektir. Ayrıca çağımızda ve yakın tarihte yazılmış olan bazı çağdaş tefsirlerinde de bu âyet-i kerimenin nasıl işlendiği incelenecektir.

Çalışmamızın diğer bir yönünü teşkil eden “*Semavî Kitapların Konuya Bakışı*” bölümü işlenirken, bizzat bu kitapların kendilerine müracaat edilecektir. Çalışmamız hazırlanırken akademik sahada konu ile ilgili yazıldığı tespit edilen kitap, tez, makale, sunum vb. çalışmalardan da faydalanılacaktır. Ayrıca elektronik ortamdaki DİA, Mektebe-i Şâmile, YÖK Ulusal Tez Merkezi, İSAM ve Dergipark gibi veri tabanlarındaki Türkçe ve Arapça eserlerden ve imkânlar dâhilinde kütüphanelerden istifade edilecektir.

4. VERİ ANALİZİ VE BULGULAR/BULGULAR

4.1. Nûr Sûresi Hakkında Genel Bilgiler

4.1.1. İsimlendirilmesi ve Fazileti

Yüce kitabımız Kur'an'ı Kerim, üç veya daha fazla âyetten meydana gelen 114 sûreden oluşur. Bu sûrelerin her birinin bir veya birden fazla ismi vardır. Kur'an'ı Kerim'de geçen bu sûreler bazen adını kendisinde söz edilen bir Peygamber, topluluk, tarihi olaylar, gök cisimleri, hayvan isimleri, varlık veya bir kelimeden alır.¹ Mesela, İbrâhim, Yûnus, Yûsuf, Hûd, Nûh, Muhammed sûreleri isimlerini kendilerinde zikri geçen Peygamber kıssalarından aldıkları gibi, Bakara sûresi İsrail oğullarına kesilmesi emredilen inekten, Nisâ sûresi de kadınlar hakkındaki hükümlerden söz ettiği için bu isimleri aldıkları örneğini verebiliriz.²

Çalışmamızın konusu olan Nûr sûresi, ismini 35. âyette geçen “*Allah'ın yerdeki ve gökteki nuru*”ndan almaktadır. Bu sûre 64 âyetten oluşur. Bazı rivâyetlere göre 62 âyet olduğuda söylenmiştir.³ Nûr sûresi Mushaf'taki sıralamasında 24, iniş sırası olarak da 102. sıradadır.⁴ Mü'minûn sûresinden sonra, Furkân sûresinden önce yer almaktadır.⁵

Bu sûrenin fazileti hakkında Hz. Muhammed (s.a.s)'in müjdesi bulunmaktadır. Müjdesinde Hz. Peygamber, “Nûr sûresini okuyan kimseye geçmiş ve gelecekteki Müslüman erkek ve kadınların on katı kadar sevap verileceği” dediği rivâyet edilmiştir.⁶ Ayrıca İbn Abbas'ın (ö. 68/687-88) minberde kalabalığa Nûr sûresini okuyup tefsir ettiğini, şayet Rumlar bu sûreyi işitmiş olsalardı Müslüman olacaklarını söylediği rivâyet edilmiştir.⁷ Mücâhid'ten (ö. 103/721) gelen bir rivâyete göre Hz. Muhammed (s.a.s) 'in “*Erkeklerinize Mâide sûresini,*

¹ Abdulhamit Birışık, “Sûre”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/538-539.

² Bedreddin Muhammed b. Abdullah ez-Zerkeşî, *el-Burhân fî 'Ulûmi'l-Kur'ân* (Kahire: Dâru'l-Hadis, 2006), 1/186.

³ Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, çev. İsmail Karaçam- Emin Işık (İstanbul: Azim Dağıtım, 1992), 5/541.

⁴ Hayreddin Karaman vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2020), 4/48.

⁵ M. Kâmil Yaşaroğlu, “Nûr Sûresi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33/247.

⁶ Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf 'an hakâ'iki ğavâmidi't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fî vucûhi't-te'vîl* (Beyrut: Daru'l-Marife, 2009), 738.

⁷ Ebü'l-Berekât Hâfızüddîn Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd en-Nesefî, *Medârikü't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl* (Dimaşk; Beyrut: Dar İbn Kesir, 2020), 2/523.

kadınlarınıza da Nûr sûresini öğretin.” dediği nakledilir. Yine Hz. Ömer’in (ö. 23/644) valilerine Nûr sûresini kadınlara öğretilmesini istediği ve bu konuda onlara mektup yazdığı rivâyeti vardır.⁸

4.1.2. İndiği Zaman

Nûr sûresi hicretin 5. yılında Beni Mustalik gazvesinden sonra Medine’de inmiştir.⁹ Mirsed hakkında inen üçüncü âyetin hicri 1. yılın sonu ile 2. yılın başında indiği anlaşılmaktadır.¹⁰ Ayrıca karısına zina isnadında bulunan bir kocanın nasıl bir yola başvurması gerektiğini bildiren altıncı âyetin Tebük gazvesinden sonra indiği kabul edilmektedir. Tebük gazvesi, hicri 9. yılda meydana gelmiştir.¹¹ Elde edilen bu veriler düşünüldüğünde Nûr sûresinin iniş süreci uzun bir zaman dilimine yayıldığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

4.1.3. Sebebi Nüzûlü

Kur’an’ı Kerim’in bütün âyetleri olmasa da bazı âyetleri gerçekleşen olaylar neticesinde varid olmuştur. Çoğunlukla Allah tarafından bir sebebe bağlı olmadan inen âyetlerin yanında; bazende âyetler çeşitli sebeplere bağlı olarak indirilmiştir.¹² Ortaya çıkan bu sebepler bazen Peygambere sorulan bir soru bazen de bir olay üzerine inmiştir. Bu şekilde bir âyet veya sûrenin inmesine sebep olan hadiseye tefsir ilminde *Sebebi Nüzûl* denmektedir.¹³

Nûr sûresi daha öncede ele aldığımız üzere uzun bir zaman diliminde nazil olduğu için çeşitli âyetlerin farklı sebebi nüzûlleri bulunmaktadır. Biz de bu âyetleri ayrı ayrı kısaca ele almaya çalışacağız.

Sûrenin ikinci âyeti çalışmamızın konusunu oluşturduğundan ileride teferruatlı bir şekilde ele alınacaktır.

⁸ Vehbe ez-Zuhaylî, *Tefsîru’l-Münîr fi’l-Akîde ve’ş-Şerî’a ve’l-Menhec* (Dımaşk: Darü’l-Fikir’l-Muasır, 2009), 9/449.

⁹ Yaşaroğlu, “Nûr Sûresi”, 33/247.

¹⁰ Karaman vd., *Kur’an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, 4/48.

¹¹ Karaman vd., *Kur’an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, 4/48.

¹² Muhsin Demirci, “Esbâb-ı Nüzûl”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11/360.

¹³ Ebü’l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî, *el-İtkân fi Ulûmi’l-Kur’ân* (el-Hey’etü’l-Mısriyyeti’l-Amme li’l-Kitab, 1974), 1/108; İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2017), 135.

Nûr sûresi 3. âyetin sebebi nüzûlü, fuhuş yaparak para kazanan kadınlarla evlenmek ve onların paralarıyla geçinmek isteyen sahabelerin bu durumu Peygamber (s.a.s)’e sormaları üzere nazil olmuş ve istekleri yasaklanmıştır.¹⁴

6-11. âyetlerin sebebi nüzûlü karısına zina isnad eden Hilâl b. Ümeyye hakkında nazil olmuştur.¹⁵

11-22. âyetlerin sebebi nüzûlü, İslam tarihinde “*ifk hadisesi*” olarak bilinen olay üzerine nazil olmuştur.¹⁶

27. âyet başkalarının evlerine izinsiz girilmemesi gerektiği hakkında nazil olmuştur.¹⁷

31 ve 32. âyetler mü’min erkek ve mü’min kadınların bakışlarında, giyinişlerinde ve hareketlerinde iffetli olmaları gerektiğini bildirmek üzerine inmiştir.¹⁸

32 ve 33. âyetler köle ve cariyelerin fuhuşa zorlanılmaması gerektiğini bildirmek üzere nazil olmuştur. Köle ve cariyelerin fuhuşa zorlanılmak yerine onların evlendirilmesine teşvik edilmiştir.¹⁹

47. âyet aralarında ihtilaf bulunan iki şahsın Peygamber (s.a.s)’e hakemlik yapması için gidip gitmeme konusundaki tereddütleri üzere inmiştir. Bu şahıslardan biri haklı olduğu durumda Peygamber’e gitmeyi kabul etmesi ancak haksız olduğunu bildiğinde de Peygamber’e hakemlik yapması için gitmeyi kabul etmemesi üzerine nazil olmuştur. 52. âyete kadar bu durumdan söz edilir.²⁰

53-57. âyetler arası münafıklardan bahsedilmiştir. Onların savaş zamanında Peygamber’e gelerek savaşa çağırıldıklarında bu çağrıya icabet edeceklerini söylemeleri üzere bu âyetler nazil olmuştur.²¹

¹⁴ Ebû Ca’fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî, *Câmiu’l-Beyân an Te’vîli Âyi’l-Kur’ân*, thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki (Kahire: Daru’l Hicr, 2001), 17/149; Ebû’l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr fi’l-Tefsiri bi’l-Me’sûr* (Beyrut: Daru’l- Fikr, 2011), 6/127.

¹⁵ Fahreddîn b. Ömer er-Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb -et-Tefsîru’l-Kebîr-* (Beyrut: Daru’l- Fikr, 1981), 23/165-166.

¹⁶ Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/140-162.

¹⁷ Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/171.

¹⁸ Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/176-179.

¹⁹ Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/194.

²⁰ Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/213.

²¹ Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/214-215.

58, 59 ve 60. âyetler Esmâ binti Ebî Mersed hakkında inmiştir. Esmâ kölesinin izinsiz odasına girmesinden rahatsız olup bu durumu Peygamber (s.a.s)’e anlatması üzere bu âyetler nazil olmuştur.²²

61. âyet kör, hasta, total olup akrabalarının misafirliğinde bulunan Müslümanlar hakkında inmiştir. Bakara 188. âyeti²³ indiğinde bu kişiler tedirginleşmiş ve evlerinde bulundukları kişilerin mallarını haksız yere yediklerini düşünmüşlerdir. Bunun üzerine bu âyet nazil olmuş ve onlar için bu durumdan dolayı günah olmadığı haber verilmiştir.²⁴

62. âyet Hz. Peygamberin Hendek savaşında Müslümanlara hendek kazmalarını emretmesi üzerine münafıkların izinsiz oradan kaçmaları üzere nazil olmuştur.

63. âyet insanların Peygamber (s.a.s)’i, ismi veya künyesi ile çağırımlarından ve peygamberden izinsiz sıvışıp gitmelerinden ötürü inmiştir. Yüce Allah (c.c.) bu durumu hoş görmediğinden onlara uyarıda bulunarak Hz. Peygamberi, Allah’ın resûlü veya Peygamberi olarak çağırımları gerektiğini onlara haber vermiştir.²⁵

Kur’an’daki âyetlerin ahkâmını daha iyi kavramak ve anlamak için sebebi nüzulleri bilmek çok önemlidir. Biz de Nûr sûresinin sebebi nüzûllerini çok fazla detaya inmeden kısaca ele almaya çalıştık

4.1.4. İhtiva Ettiği Konular

Nûr sûresi, içerisinde pek çok ahkâm ve aile hukukuyla alakalı âyeti barındırır. Çalışmamızdaki bu başlık altında Nûr sûresinde geçen ana konuları maddeler halinde kısaca ele almaya çalışacağız.

- a) 1-3 âyetleri, zina ve zina suçunu işleyene taalluk eden hükümler.
- b) 4-5 âyetleri, zina iftirasında bulunan kişiye uygulanacak had cezası (Kazı haddi).
- c) 6-10 âyetleri, Liân hakkında (eşlerin zina işleme konusunda karşılıklı lanetleşmesi).

²² Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/217-218.

²³ “Aranızda (birbirinizin) mallarınızı haksız sebeplerle yemeyin”

²⁴ Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/223.

²⁵ Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/229-230.

- d) 11-26 âyetleri, İfk olayı hakkında (Hz. Âişe'ye atılan zina iftirası).
- e) 27-29 âyetleri, evlere girilirken izin isteme adabı.
- f) 30-31 âyetleri, mü'minlerin iffetli olmaları gerektiği konusu.
- g) 32-34 âyetleri, insanları evlenmeye ve evlendirmeye teşvik.
- h) 35-40 âyetleri, imanın nuru ve küfrün karanlığından bahsedilmesi.
- i) 41-46 âyetleri, Allah'ı Teâlâ'nın güç ve azametini değinilmesi.
- j) 47-54 âyetleri, münafıkların Allah'ın âyetlerine inanmayıp ve onlardan istifade etmemeleri.
- k) 55-57 âyetleri, Allah'a itaat edenlerin dünya ve ahiretteki mükafatları.
- l) 58-60 âyetleri, ev halkının oda veya evlere girdiklerinde izin isteme adabı.
- m) 61. âyet, akrabaların evlerinde yemek yemenin mübahlığı.
- n) 62-64 âyetleri, mü'minlerin Peygamber'e karşı nasıl bir edep takınması gerektiği konularına değinilmektedir.²⁶

4.1.5. Önceki ve Sonraki Sûreler ile Münasebeti

Nûr sûresinin kendinden önceki sûre olan Mü'minun sûresi ile olan münasebeti; Mü'minun sûresinin ilk âyetlerinde iffetlerini koruyanlardan²⁷ bahsedilirken Nûr sûresinin ilk âyetlerinde ise iffetini korumayan ve zina eden erkek ile kadınlara²⁸ değinilmiştir. Akabinde zina iftirasında bulunmanın çirkinliğinden,²⁹ gözü haramdan korumanın gerekliliğinden,³⁰ iffetli olmak için evlenmekten ve gençleri fuhuşa zorlamamaktan³¹ söz edilmiştir. Bu ise iki sûre arasındaki irtibatın en güzel örneğidir.³²

Nûr sûresinin kendinden sonraki sûre olan Furkân sûresi ile irtibatı; Nûr sûresi *أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ* “Evet, göklerde ve yerde olan her şey şüphesiz

²⁶ ez-Zuhaylî, *Tefsîru'l-Münîr*, 9/449-450; Karaman vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, 4/48-49.

²⁷ el-Mü'minûn 23/5 (وَالَّذِينَ هُمْ يُفَرِّجُهُمْ حَافِظُونَ)

²⁸ Nûr 24/2-3.

²⁹ Nûr 24/6-10.

³⁰ Nûr 24/30-31.

³¹ Nûr 24/32-33.

³² Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî, *Tenâsukü'd-Dürer Fi Tenâsübü's-Suver*, thk. Abdulkadir Ahmet Ata (Beyrut: Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1986), 104.

Allah'a aittir”³³ âyeti ile biterken, Furkân sûresinin ilk âyetleri ise bu son âyeti açıklamaktadır. Furkân sûresinin ilk âyetlerinde yüce Allah;

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ﴿١﴾ الَّذِي لَهُ مَلَكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا ﴿٢﴾

“Âlemlere uyarıcı olsun diye kuluna Furkân'ı indiren Allah aşkıdır, cömerttir. O, göklerin ve yerin egemenliği kendisine ait olan, çocuk edinmeyen, egemenliğinde ortağı bulunmayan, her şeyi yaratan, yarattığına belli bir ölçüye göre düzen veren Allah'tır”³⁴ buyurarak Nûr sûresinin son âyetini ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Ayrıca sûrenin muhtelif âyetlerinde Allah'ın yaratmış olduğu birçok şey zikredilerek Nûr sûresinin son âyetinin açıklamaları devam etmektedir.³⁵

4.2. Nûr Sûresi 2. Âyetinin Tefsiri ve Zina

Bu başlık altında Nûr sûresi 2. âyetinin meâlini ve bazı tefsir kitaplarında tefsirinin ne şekilde ele alındığını görmeye çalışacağız.

4.2.1. Nûr Sûresi 2. Âyet Meâli

الرَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَيَشْهَدُ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١﴾

“Zina eden kadın ile zina eden erkeğin her birine yüz sopa vurun. Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dinini uygulama hususunda o ikisine karşı merhamet duygusuna kapılmayın. Mü'minlerden bir topluluk da onların cezalandırılmasına şahit olsun.”³⁶

4.2.2. Nûr Sûresi 2. Âyetinin Bazı Klasik Tefsirlerde Ele Alınışı

İslam tarihinin hemen hemen her devrinde tefsir eserleri yazılmış ve Müslümanların istifadesine sunulmuştur. Çalışmamızın konusunu oluşturan Nûr sûresi 2. âyetini işlerken bu tefsirlere müracaat edilecektir. Müfessirler, âyet-i kerimeyi eserlerinde hangi üslupla tefsir etmişlerse biz de onların üsluplarına bağlı kalma gayretinde olacağız. Ancak bu tefsirlerin sayısının fazla olması ve hepsine yer vermenin de mümkün olmaması sebebiyle İslam aleminde çeşitli asırlarda

³³ Nûr 24/64

³⁴ el-Furkan 25/1-2.

³⁵ Süyûtî, *Tenâsukü'd-Dürer*, 105-106.

³⁶ Hayreddin Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2020), 367.

yazılmış ve Müslümanlarca itibar görüp kaynak kabul edilen bir kısım tefsir eserlerine başvurulacaktır.

4.2.2.1. Taberî tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet

Çalışmamızın bu bölümünde Nûr sûresi 2. âyetinin Taberî tefsirinde ne şekilde ele alındığını ve hangi konulara değinildiğini özetle ele almaya çalışacağız. İbn Cerîr et-Taberî (ö. 310/923) tarafından telif edilen bu eserin ismi *Câmi' u'l-beyân fî tefsîri'l-Kur'ân* olup rivayet tefsiri olarak bilinir. Rivayet tefsiri olduğundan dolayı müellif çok fazla fıkhi meselelere değinmemiştir.

İmam-ı Taberî (ö. 310/923), Câmiu'l-beyân adlı tefsirinde Nûr sûresi 2. âyetini tefsir ederken şu konulara değinmiştir:

Yüce Allah bu âyeti kerimede hür ve bekar olup zina eden erkek ve kadınlara 100 sopa vurulmasını emrediyor. Zina edenler, had cezasını yapmış oldukları zina fiili ve Allah'a asi olmalarından dolayı hak etmişlerdir. Ayrıca âyette yüce Allah, had cezasını uygulamada zina eden erkek ve kadına acıma duygusundan dolayı şefkat gösterilmemesi gerektiğini de emretmiştir. Çünkü şefkat, Allah'ın dinine itaat edene olur. Allah'ın hadlerini uygulamada şefkat gösterilmez.

Zina edenlere had cezası verilirken o kişilere acıma konusunda ilim ehli ihtilafa düştüler. Kimisi âyette geçen “زُفَّةٌ” kelimesinden maksat, Allah'ın hadlerini uygulama noktasında merhamet edilmemesi, had cezasını uygulamaktan vazgeçilmemesi gerektiği fikrine varırken; kimisi ise had uygularken zina edenlere acı verecek bir şekilde vurulması, hafif vurulmaması gerektiği fikrine varmışlardır. İlim ehlinin ihtilafa düşmelerinin sebebi rivâyetlerin değişik şekillerde gelmesidir. Taberî, eserine bu iki görüşe delil olarak aldığı rivâyetler çoktur ancak biz konuyu gereğinden fazla uzatmamak adına birkaç rivâyeti nakletmekle yetineceğiz.

Merhametten dolayı hadleri uygulamaktan vazgeçmeyip bunu uygulamak gerektiği fikrinde olanların delilleri: a) Rivâyet olunduğuna göre İbn Ömer (ö. 73/693) zina eden bir cariyesine had cezası olarak celde uyguladı ve ayaklarına vurdu. Nâfi (ö. 117/735), İbn Ömer'e بِهَمَارَافَةً “*haddi uygularken sizi acıma duygusu tutmasın*” âyetini okuyarak o cariye had cezasının sırtına uygulanması gerektiğini söyledikten sonra İbn Ömer (ö.73/693), Nâfi (ö. 117/735)'ye “*ne yani onu öldüreyim mi?*” diye cevap verdi.

b) İbn Ömer (ö. 73/693) celde cezasına çaptırılmış bir cariyesine cezayı uygulamak için hazır bulunan ceza memuruna cariyenin ayaklarının altına vurmasını işaret etti. Ceza memuru *“haddi uygularken sizi acıma duygusu tutmasın”* âyetini okuyarak cevap vermesi üzere İbn Ömer ona *“onu öldürelim mi yani?”* diyerek karşılık verdi.

c) Mücâhid (ö. 103/721) ’den rivâyet edildiğine göre *“haddi uygularken sizi acıma duygusu tutmasın”* âyetinden maksadın *“Allah’ın hadlerini uygulama konusunda”* olduğunu söylemiştir.

Merhametten dolayı hadlerin şiddetini hafifletmemek gerektiği fikrinde olanların delilleri: a) Said b. Müseyyeb (ö. 94/713)’ten rivâyet edildiğine göre *“haddi uygularken sizi acıma duygusu tutmasın”* âyetinin maksadı *“vurmanın şiddeti”* konusundadır.

b) Hammad (ö. 120/738)’tan gelen rivâyette, O *“kazf ve şarab içmenin cezası elbise üzerinden uygulanır ancak zina edenin cezası elbiseleri çıkartılarak uygulanır”* diyerek *“haddi uygularken sizi acıma duygusu tutmasın”* âyetini okumuştur. Ona *“hüküm bu mu?”* diye sorulduğunda o da *“evet hüküm ve celde budur”* demiştir.

c) Zühri (ö. 124/742)’den rivâyet edildiğine göre O, zina ve iftira haddinin şiddetli olarak uygulanması gerektiğini söylemiştir. Katade (ö. 117/735)’de *“şarab haddi hafif, zina haddi şiddetli uygulanır”* demiştir.

Müellif Taberî’nin bu konudaki tercih ettiği tevil, *“Allah’ın hadlerini bizzat fiili olarak uygulama konusunda merhamet göstermeyin”* tevilidir. Müellifin bu görüşü tercih etmesindeki neden de âyetin devamında gelen *“فِي دِينِ اللَّهِ”* ibaresidir. Çünkü bu ibare Allah’ın size emrettiği konuda ona itaat edin manasındadır. Bu da had cezasını suçlulara uygulamakla, suçluların her birine canlarını yakacak şekilde 100 sopa vurulması ile olur. Allah vurmanın şiddetini anlatmamıştır. Eğer anlatılmış olsa ceza uygulama memurunun bunu tutturması zor olurdu. Oysaki cezayı tatbik edecek memurun vazifesi belirtilen sayıda cezayı uygulamaktır.

Allah’u Teâlâ, *“إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ”* âyetinde *“Allah’a, ahiret gününe, kıyamette dirilmeye, ceza ve mükafata inanıyorsanız Allah’ın emrine ve nehyine muhalif olmayın, ona itaat edin”* buyurmaktadır.

Allah, “وَلْيَشْهَدْ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ” âyetinde “had cezası uygulandığında siz mü'minlerden bir tâife hazır bulunsun” buyurmuştur. Araplarda bir veya daha fazla kişiden oluşan topluluğa “tâife” denilmiştir. Müfessirler bu tâifenin kaç kişiden oluşması gerektiği hakkında farklı görüşlerde bulunmuşlardır. Kimi bir kişi, kimi iki erkek, kimi üç kişi, kimi de en azı dört kişiden oluşması gerektiğini söylemişlerdir. Konu hakkında müfessirlerin görüşlerine delil olan rivâyetleri kısaca görmeye çalışalım:

Tâifenin bir kişi olduğunu söyleyenler: a) Mücahit (ö. 103/721)'ten rivâyet edildiğine göre o tâifenin bir erkekten oluştuğunu söylemiştir.

b) Aynı şekilde Mücahit'ten taifenin en azının bir olduğu ve birden bine kadar olduğu rivâyetleri de mevcuttur.

Taifenin en azının iki erkek olduğunu söyleyenler: a) Rivâyet edildiğine göre Ata, “tâifenin en azı iki erkekten oluşur” demiştir.

b) Yine Ata (ö. 114/732)'nin, “tâifenin en azı iki salim erkektir” dediği rivâyette delil kabul edilmiştir.

Taifenin en azının üç kişi olduğunu söyleyenler: a) Zühri (ö. 124/742)'den rivâyet edildiğine göre O, “tâife üç salim kişiden oluşur” demiştir.

b) Katade (ö. 117/735)'den gelen rivâyette ise Tâifenin Müslüman bir nefer'den (3-10 arası grup) oluştuğu rivâyeti delil kabul edilir.

c) Aynı şekilde zina eden bir cariyenin had cezası uygulanırken cemaatin hazır bulunması için çağırılması rivâyetleri de delil kabul edilmektedir.

Tâifenin en az dört kişi olması gerektiğini söyleyenler: a) İbn Zeyd'ten rivâyet edildiğine göre had cezasının tatbikinde bulunması gereken taifenin en az dört kişi olması gerektiği rivâyettir.

Tefsirin müellifi olan İmam-ı Taberî'nin bu konuda ki düşüncesine gelecek olursak, O bir kişinin bulunması gerektiği tevilini benimsemiştir. “Âyette geçen tâife kelimesinin maksadı adet değil, had cezası uygulanırken buna şahitlik edilecek olmasıdır” demiştir.³⁷

İmam-ı Taberî, tefsir eserinde ağırlıklı olarak zina edenlere verilecek celde cezasının şiddeti ve uygulanıp uygulanmama konularına değinmektedir. Ceza

³⁷ Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 2001, 17/139-149.

uygulanırken şahitlik etmek için bulunması gereken kişi sayısı hakkında da çeşitli rivayetleri getirmiş ve bunlardan tek kişinin bulunmasının yeterli olduğu görüşü benimsemiştir.

4.2.2.2. Razî tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet

Bu başlık altında Fahreddin er-Râzî'nin (ö. 606/1210) Mefâtîhu'l-Gayb adlı tefsirinde Nûr sûresi 2. âyetinin nasıl işlendiği özetle ele alınacaktır. Müellif, tesirinde bu âyet hakkında uzunca açıklamalar yapmış ve zina konusunda pek çok meseleye değinmiştir. Zinanın ne demek olduğuna, zinanın hükümlerine, zina hükümlerinin uygulanması için gerekli şartlara, zinanın yapılmış olduğunu anlamak için gerekli şartlara, Âyette geçen “sopa vurun” emrinin muhataplarının kimler olduğuna ve zina yapana verilen cezanın ne şekilde uygulanacağı gibi konulara değinmiştir. er-Râzî'nin âyet hakkındaki tefsiri şu şekildedir:

Râzî, âyette geçen zânî (zina eden erkek) ve zâniye (zina eden kadın) kelimelerinin Halil ve Sibeveyh'e göre haberi mahfuz olan mübtedalar oldukları için merfu olarak okunmaları gerektiğini söylemektedir. Aynı şekilde “فَاجْلِدُوا” kelimesinin başında “ف” bulunduğundan bunun haber olabileceğini de söylüyor. Çünkü bu iki ismin başında bulunan “Elif Lam” takısı “الَّذِي” manasında olduğu için haberin başında “ف” gelmesi mümkündür. Ayrıca bu isimler başka kıraatlere göre mensub ve sonunda “ي” olmaksızın da okunmuştur.

Müfessir bu âyette dine ve akla taalluk eden iki durumun bulunduğunu söylemektedir.

Âyetin dine taalluk eden yönü: Birinci olarak, zinanın haram ve büyük günah olduğu hakkındadır. Allah (c.c.), Furkân sûresi 68. âyette وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ وَلَا يَفْقَهُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا “Onlar, Allah ile birlikte başka bir tanrıya tapmazlar; haksız yere, Allah'ın dokunulmaz kıldığı insan hayatına kıymazlar, zina etmezler. Zira (bilirler ki) bunları işleyen kimse cezasını bulacak.” buyurarak zinayı Allah'a şirk koşmak ve haksız yere adam öldürmekle beraber saymaktadır. Aynı şekilde İsrâ sûresi 32. âyette وَلَا تَقْرُبُوا الزَّوَاجَ فَإِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً “zinaya yaklaşmayın çünkü o bir hayasızlık ve kötü yoldur” buyurmaktadır

İkinci olarak, Allah kazf ve içki haddinin aksine zina edene tam 100 değnek vurulmasını; evli olarak zina edenin ise recm edilmesini (taşlanarak öldürülmesini)³⁸ emretmiştir. Ayrıca zina haddi uygulanırken had cezasını uygulamada merhamet edilmemesi gerektiğini ve mü'minlerden bir gurubunda bu ceza uygulanırken hazır bulunmasının emredilmesi bunun haram ve büyük günah olduğunun göstergesidir.

Üçüncü olarak, Peygamber'den gelen rivâyetlerdir. Ebû Huzeyfe (ö. 12/633)'nin Hz. Peygamber'den rivâyet etmiş olduğu hadiste bu âyetin dini yönüne delalet eder. Hadis şu şekilde rivâyet edilmiştir; *“Ey insanlar topluluğu, zinâ etmekten sakının. Çünkü zinada, üç tanesi dünyayı, üç tanesi de âhireti ilgilendiren altı durum vardır. Dünya ile ilgili olanlar şunlardır: O, vakarı (onuru) yok eder, insanı fakir kılar ve ömrü eksiltir. Âhiretle ilgili durumlar ise, Allah'ın gazabı, kötü hesap ve cehennem azabıdır.”*

Yine Abdullah b. Mes'ud'un, Peygamber (s.a.s)'e büyük günahları sorması üzere aldığı cevaplar da zinanın haram ve büyük günah olduğunun şer'i bir delilidir. Abdullah b. Mes'ud; *“Ey Allah'ın Resûlü Allah katında hangi günah büyüktür?”* diye sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), *‘Allah seni yarattığı halde senin ona şirk koşmandır’* diye cevap verdi. Abdullah b. Mes'ud, *‘Sonra hangisi büyüktür?’* dediğinde Hz. Peygamber, *‘Senin rızkını yiyecek diye korkudan çocuğunu öldürmendir’* dedi. Abdullah b. Mes'ud, *‘Sonra hangisidir?’* deyince, *‘Komşunun karısı ile zina etmendir’* diye buyurdu.

Fahreddin er-Râzî, Nûr sûresi 2. âyetini tefsir ederken şu konulara değinilmesi gerektiğini söylemiştir;

- 1- Zinanın ne demek olduğuna;
- 2- Zinanın hükümlerine;
- 3- Zina hükümlerinin uygulanması için gerekli şartlara;
- 4- Zinanın yapılmış olduğunu anlamak için gerekli şartlara;
- 5- Âyette geçen “sopa vurun” emrinin muhataplarının kimler olduğuna;
- 6- Zina yapana verilen cezanın ne şekilde uygulanacağına.

A) Zina ne demektir.

³⁸ Çoğu âlimin benimsemiş olduğu kıraati nesh edilmiş ancak hükmü baki olan السَّيِّئُ وَالسَّيِّئَةُ إِذَا زَنَى فَإِذَا زَنَى فَارْجُمُوهُمَا الْبَيِّنَةُ âyeti hakkında söylenmiştir.

Âlimler zinanın tanımını şu şekilde yapmışlardır. Zina, erkek cinsel uzvunu tabii (normal) olarak arzu duyulan ve haram olan dişi birinin cinsel uzvuna sokmak demektir.

Bu tanımdan sonra âlimler livâtanın (homoseksüellik/eşcinsellik) zina sayılıp sayılmayacağı konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları buna “*Erkeğin erkeğe yaklaşması (eşcinsellik yapmaları) ikisini de zani (zina eden) yapar.*” hadisini delil getirerek livâtayı zinadan saymışlardır. Onlara göre livâta da zinadır. Delil olarak da dübürün ferce (kadının dişilik organı) benzediğini; dübürden yapılan ilişkinin de zevk verdiğini söylemişlerdir.

Âlimlerin çoğunluğu ise bu fiili haram görmekle beraber zinadan saymamışlardır. Delilleri ise şunlardır:

Örfe zina ve livâta fiilleri farklı adlandırılmıştır. Örfe riâyet edilmesi gerekir.

Kişinin zina etmeyeceğine yemin edip sonra livâta yapmış olması yeminini bozmamış olduğu anlamına gelir.

Sahabenin Arapçaya vakıf olmalarına rağmen livâtanın hükmü konusunda ihtilafa düşmeleri meselesidir. Eğer zina ile aynı hükümde olsaydı âyetin manası livâta edenleri de kapsayacağından ihtilafa düşmezlerdi.

İkinci görüşte olan âlimler, birinci görüşte olanların (livâta zinadır diyenlerin) delillerine şu şekilde cevap getirmiştir:

“Livâta zinadır” diyenlerin delil olarak getirdikleri hadiste geçen zina kelimesi günah manasındadır. Delil olarak; “*Kadın, kadına yaklaşıp (eşcinsellik yapsa), ikisi de zâniyedir (zina edendir)*” ve “*Eller zina eder, gözler zina eder*” hadislerini getirdiler.

Birinci görüşte olanların (livâta zinadır diyenlerin) bir diğer delillerine cevap olarakta; sırf yarık olduğundan dolayı “dübüre” “ferç” denilemeyeceğini aksi takdirde ağız ve gözede ferc denilmesi gerekeceği cevabını vermişlerdir. Aynı şekilde “parlayan” manasındaki “necm” kelimesi ve ana karnında ki yavruya gizli olmasından dolayı “cenin” denmesi ve bu isimlendirmelerin sadece bunlar için kullanılması da buna örnek verilebilir demişlerdir.

Birinci mesele; Livâtanın (eşcinselliğin) hükmü

Fahreddin er-Râzî (ö. 606/1210)'nin bu başlık altında ki açıklamalarına geçmeden önce şunu belirtmek isteriz ki müellif, Şâfiî mezhebine mensup olduğundan, livâtanın hükmünü Şâfiî mezhebi ağırlıklı olarak ele alıyor. Şimdi müellifin bu konudaki açıklamalarına kısaca değinelim.

Fahreddin er-Râzî, tefsirinde livâta yapanların hükmü konusunda İmam-ı Şâfiî'den iki görüşün olduğunu söylüyor. Bunlar;

Birinci görüş; Livâta yapana zina cezası uygulanır. Eğer evli ise "Recm", bekar ise "Celde" vurulur.

İkinci görüş; Livâta yapan ne şekilde olursa olsun öldürülür. Delil olarak Hz. Peygamber (s.a.s)'in, İbn Abbas kanalıyla gelen bir rivâyetini almışlardır; *مَنْ وَجَدْتُمُوهُ يَعْمَلُ عَمَلًا لَوْ طِ فَاغْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُولَ بِهِ* "Kimi, Lût'un (a.s) kavminin işi (livâta) gibi bir iş yapıyorken bulursanız, failini de mefulünü de öldürünüz."

İkinci görüş hüküm olarak uygulandığında, "livâta" fiilini işleyen ne şekilde öldürülmesi gerektiği konusunda çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır. Bunlar; Boynu mürted (dinden dönen) gibi vurulur. "Recm" edilir (taşlanarak öldürülür). İmam Malik (ö. 179/795), Ahmet b. Hambel (ö. 241/855) ve İshak (ö. 238/853) bu görüştedir. Hz. Ebû Bekir (r.a)'den gelen rivâyete göre üstüne duvar yıkılarak öldürülür. Hz. Ali (r.a)'den gelen rivâyete göre ise uçurumdan atılarak öldürülür.

Bu tür değişik şekillerde öldürülme cezalarının ortaya çıkmasının sebebi, âyette³⁹ Allah'ın, Lût kavmini bu şekillerde yok ettiği bilgisi bulunduğuandır.

Ebû Hanîfe (ö. 150/767)'ye göre ise "livâta" yapan kimseye had uygulanmaz, "Ta'zir"⁴⁰ cezası verilir.

"Livâta" fiilinde "meful" olan yani kendisine livâta yapılan kimse eğer akıllı, baliğ ve bu fiili isteğiyle yapmış ise "livâta" yapana verilen cezanın aynısı ona da verilir. Ancak eğer zina cezası verilecekse o zaman "meful"e yani kendisinde livâta işi yapılan 100 sopa ve bir yıl sürgün verilir. Bu durumda evli veya bekar olmasına bakılmaz cezası bu şekilde olur. Kendisinde "livâta" yapılan yani "dübür"den kendisi ile ilişkiye girilmesine izin veren kişi evli bir kadın olduğunda, her ne kadar bu kadın için "recm edilmesi gerekir" denilmişse de bu yanlıştır. Çünkü

³⁹ el-Hicr 15/74; *فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَابِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ جَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ* "Ardından yurtlarının altını üstüne getirdik, üzerlerine taşlaşmış çamur yağdırdık!"

⁴⁰ Had ve kısas cezaları dışında yöneticinin veya hâkimin takdirine bırakılan ceza.

bu tür bir birleşme “muhsan” anlamı taşımaz. Bu sebepten dolayı erkeğe zina haddi uygulanırsa da kadına uygulanması gerekmez.

İmam Şâfiî (r.a.) “livâta” yapanlara had cezası uygulanması gerektiği konusundaki görüşüne şu delilleri getirmiştir:

1- “Livâta” ya zinadır veya ona denk bir fiildir. Hz. Peygamber (s.a.s)’in (s.a.s) إِذَا أَتَى الرَّجُلُ الرَّجُلَ فَهُمَا زَانِيَانِ “*Erkek, erkeğe ‘cinsi münasebet için’ geldiğinde, ikisi de zânidir (zina edendir).*” hadisi buna delalet eder.

2- Livâta yapanın öldürülmesi gerekir ve bu öldürme de “recm” edilerek yapılmalıdır. Delili ise مَنْ عَمِلَ عَمَلٌ قَوْمِ لُوطٍ فَاقْتُلُوا الْفَاعِلَ مِنْهُمَا وَالْمَفْعُولَ بِهِ “*Kim, Lût’un (a.s) (kâfir) kavminin amelini (livâta) işlerse, fâili (ameli yapanı) de mefulü (kendisine yapılan) de öldürün*” hadisi şerifidir. Hadisten çıkan sonuca göre “livâta” yapanın, “muhsan” olup zina yapan gibi öldürülmesi gerekir. Yoksa haksız yere öldürülmüş olur. Çünkü hadisi şerifte Hz. Peygamber, Müslümanın ancak belli durumlarda öldürülebileceğini söylemiştir.⁴¹ Demek ki “livâta” yapanın durumu, evli olupta zina yapanın durumu gibidir.

3- Zina ve “livâta” birbirine kıyas edilir. Sebebi ise ikisinde de lezzetin duyulmasıdır. Ve ikisinin de ortak sayılmasıdır. Zina haddinde caydırıcılık bulunduğu gibi “livâta” yapana verilecek cezada da caydırıcılığın bulunması gerekir.

Ebû Hanîfe ise “livâta”nın zina ile aynı olmadığını söylüyor. Görüşünü ise şu delillere dayandırıyor:

1- Hz. Peygamber’den gelen لَا يَجْلُ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا لِأَخِي ثَلَاثَ “*Bir Müslümanın kanı, ancak üç sebepten biriyle helâl olur (öldürülür)*” hadiste öldürülmesi helal olan üç kişi arasında “livâta” yapanın ismi geçmiyor olması.

2- “Livâta” yapmak ne suç ne de caydırıcılıkta zinaya denk değildir. Bu sebepten ceza olarak da denk olamaz. Bu iki fiilin denk olmamasının delili de şudur; “Livâta” da fail tek zevk alırken, zina da hem fail hem de meful bundan fitri olarak zevk alır. Aynı şekilde zina da neslin karışması söz konusu iken “livâta”da bu durum da yoktur. Durum böyle olunca livâta ve zinanın denk olmaması gerekir.

⁴¹ “Bir kimsenin لَا يَجْلُ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا لِأَخِي ثَلَاثَ , النَّفْسُ الزَّانِي , وَالنَّفْسُ بِالنَّفْسِ , وَالتَّارُكَ لِدِينِهِ الْمَفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ” kanı ancak şu üç husustan birisi dolayısıyla helal olur. Zina eden evli, cana karşılık can ve dinini terk edip cemaatten ayrılan.”

3- Zina yapana uygulanan ceza, kadına verilmiş mehrin karşılığı olarak düşünülürken “livâta” da ise verilen bir mehir yoktur. Bu sebepten dolayı had cezası da yoktur.

Meşhur Şafiî âlimi Râzî, Ebû Hanîfe’nin delillerine şu şekilde cevap veriyor:

Birinci deliline cevap; “zina ve ‘livâta’ aynı şeyler olmasa da hükümleri açısından birbirine denktir.”

İkinci delile cevap; “meful (livâta fiili uygulanan), bu eylemden zevk duymasa bile failin istek ve arzusundan dolayı had uygulanır. Neticede insan yasak olana her zaman meyillidir.”

Üçüncü delile cevap; “mutlaka zina ve ‘livâta’nın ortak bir noktası vardır” Allah en iyisini bilendir.

İkinci mesele; hayvanlarla cinsi münasebette bulunmak zina mıdır?

Bütün ümmetin ittifakı üzere, hayvanlarla cinsi münasebette bulunmak haramdır. Ancak bu tür çirkin bir fiilde bulunanın cezası nedir? İmam-ı Şâfiî, bu tür çirkin fiiller de bulunanın cezası hakkında şu görüşleri söylemişlerdir:

1- Bu kişiye zina haddi gerekir. Bekarsa 100 sopa ve sürgün, evli ise “recm” (taşlanarak öldürülme) cezası uygulanır.

2- İbn Abbas’tan gelen *مَا شَأْنُ الْبَهِيمَةِ؟* فَقِيلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ: *“فَقِيلَ لَهَا مَعَهُ وَأَقْتُلُوا هَا مَعَهُ”* *“Kim bir hayvan ile cinsi münasebette bulunursa, o kimseyi öldürün, onunla birlikte o hayvanı da öldürün. Bunun üzerine ibn Abbas’a, “Peki o hayvanın suçu nedir, niye öldürelim?” denildiğinde O, “Zannediyorum ki Hz. Peygamber (s.a.s) bunu sırf, maruz kaldığı o muamele sebebiyle etinin yenilmesini mekruh gördüğünden ötürü söylemiştir”* hadisi şerifi delil alınarak evli veya bekar olduğuna bakılmaksızın öldürülür.

3- En sahih olan görüş ise o kimseye Ta’zir cezası verileceği görüşüdür. Bu görüş aynı zamanda Ebû Hanîfe (ö. 150/767), İmam-ı Malik (ö. 179/795), Sevrî (ö. 161/778), Ahmed b. Hambel’in (ö. 241/855) de görüşüdür. Bu görüşün isabetli olmasının sebebi, had cezalarının nefsin meyil edip yaptığı şeylerden onu caydırmak için konmasıdır. Hayvanla cinsi münasebette bulunmak nefsin meyil edeceği bir durum değildir. Yukarıda İbni Abbas’tan gelen rivâyet senedi zayıf kabul edildiğinden ve Hz. Peygamber’den rivâyet edilen “Hz. Peygamber

hayvanları yemek dışında kesilmelerini (öldürmelerini) nehiy etti” hadisine ters düştüğünden kendisi ile amel edilmemiştir.

Üçüncü mesele; Hangi durumlarda Ta’zir cezası gerekir?

Kadınlara fuhuş yaptırarak onların üzerinden para kazanan kişiye, ölü bir kimseye cinsi münasebette bulunana ve el ile istimna da bulunan kişiye ta’zir cezası gerekir.

B) Zinanın Hükümleri

Müellif, bu başlık altında zina yapanlara uygulanacak hükümlere (cezalara) değiniyor. İslam dininin ilk zamanlarında zina fiilinin cezası farklıydı. Evli ve dul olanlar için müebbet hapis, bakire olanlara ise söz ile rencide etmek vardı.⁴² İslam’ın daha sonra ki yıllarında yüce Allah, Nûr sûresinin ilk âyetlerini göndererek bu fiili işleyenlerin cezasını değiştirdi. Allah nesh ettiği bu hükümlerin yerine, evli veya dullara “recm”, bekara ise “celde” (100 sopa vurma) cezasını getirdi. Şimdi bu iki meseleyi görelim:

Birinci mesele; Recm hakkındaki mesele

Hâricîlerin⁴³ recmi kabul etmemeleri

Hâricîlerin recmi kabul etmemedeki dayanakları şunlardır:

1- Yüce Allah Nisâ sûresi 25. âyetinde *فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ* “O (cariyeler) evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa onlara, hür kadınların cezasının yarısı gerekir.” buyurmuştur. Bu âyetin delalet etmiş olduğu manaya göre zina edene “recm” uygulanmaz. Çünkü “recm”in yarısının uygulanması gibi bir durum söz konusu değildir.

2- Yüce Allah Kur’an’da yasaklanan bütün fillerden bahsetmiş ancak teferruatına girmemiştir. Allah, zina dan bahsederken teferruata girmiş hangi şartlarda ve ne şekilde cezasının uygulanması gerektiğinden bahsetmiştir. Bütün bu teferruatlara girmesine rağmen Allah “recm”den söz etmemiştir. Eğer “recm” cezası olmuş olsaydı, bu durumda Allah Teâlâ bundan açıkça söz ederdi.

3- Allah’u Teâlâ, Nûr sûresi 2. âyetinde *الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا* “Zina eden kadın ile zina eden erkeğin her birine yüz sopa vurun” buyurarak zina edenlere celde vurulmasını emretmiştir. Âyetin bu hükmü zina eden herkesi kapsar. Ancak “recm”

⁴² en-Nisâ; 4/15-16.

⁴³ Dinî ve siyasî konulardaki aşırı görüşleri ve faaliyetleriyle tanınan fırka.

cezası sadece “haberi vahid” ile gelmiştir. Eğer ki “haberi vahid” ile gelen bu rivâyete itibar edilirse bu durumda zan ifade eden bir rivâyet, âyeti tahsis (sınırlandırmış) etmiş olur ki bu da caiz değildir.

Recm cezasının sübûtü

Âlimlerin çoğunluğu evli zinakarlara (zina edenlere) “recm” cezasının uygulanması gerektiği hakkında şu delillere dayanmışlardır. Hz. Peygamberin zina edene “recm” cezasını uyguladığı tevâtür derecesindeki rivâyetlerle mevcuttur. Ebû Bekir er-Râzi (ö. 606/1210) bu hadislerin Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, Câbir b. Abdullah, Ebû Sa’id el-Hudri, Ebû Hureyre, Büreyde el-Eslemi, Zeyd b. Hâlid (r.anhum) ve daha birçok sahabe tarafından rivâyet edildiğini söylemiştir. Sahabeler kanalıyla gelen bu rivâyetlerin bazısı Ma’iz hakkında bazısı da Zahmiyye ve Gamidiyye’ye mensup kişilerin “recm” edilmesi hakkındadır. Ayrıca Hz. Ömer’in; *“Şâyet insanların, ‘Ömer Allah’ın kitabına fazladan âyetler kattı’ demelerinden korkmasaydım, bu recm hükmünü (kıraati nesh edilmiş hükmü baki olan âyet) Kur’an’ın içine yazdırırdım”* demiş olmasıdır.

Recm hükmünü inkâr edenlere (Hâricîlere) verilecek cevap

Hâricîlerin “recm”i kabul etmeyip sadece “celde” cezasını kabul etmeleri ve “Haberi vahid”in âyeti tahsis edemeyeceği yönündeki iddialarına şöyle cevap verilebilir:

Hâricîlerin “haberi vahid” olarak gördükleri bu rivâyet aslında “tevâtür” derecesindedir. Ayrıca “haberi vahid” dahi olsa, usûlü fıkıhta haberi vahidin âyeti tahsis edebileceğini görmüştük. Yani “haberi vahid” âyeti tahsis edebilir.

Hâricîlerin iddia ettikleri ikinci delillerine cevaben diyebiliriz ki; belki de “recm” cezasının farziyetini bildiren emir daha sonra ki maslahatlara (durumlara) göre indi. Hâricîlerin saydıkları âyetler ise bu maslahatlardan önce inmiştir.

Hâricîlerin iddia ettikleri üçüncü delillerine cevap ise; Hz. Ali’nin zina cezası olarak “celde” ve “recm”i beraber uyguladığı rivâyetidir. İmam-ı Ahmed (ö. 241/855), İshak (ö. 238/853) ve Davud’un (ö. 270/884) tercihleri de bu rivâyettir. Onların bu şekildeki uygulamayı tercih etmelerindeki delilleride şunlardır:

1- “Celde” hakkında inen âyet umumidir. “Recm” hakkında gelen rivâyetler ise “mütevaatir” derecesindedir. Bu da “recm”in farz olduğunu gösterir. Bu sebeple beraber uygulanmalıdır.

2- Hz. Peygamber'den gelen rivâyet *الْبُكَرُ بِالْبُكَرِ جُلْدُ مِائَةٍ وَتَغْرِيبُ عَامٍ، وَالتَّيِّبُ بِالتَّيِّبِ جُلْدُ مِائَةٍ وَرَجْمٌ بِالْحِجَارَةِ* “Bekar, bekar ile zina ederse, bunların cezası yüz sopa ve bir sene sürgündür. Evli, evli ile (dul dul ile), zina yaptığında ise cezaları, yüz sopa ve taş ile recmdir” ikisinede “recm” ve “celde” cezasının uygulanması gerektiğine delalettir.

3- Ebû Bekir er-Râzi (Cessas)'nin (ö. 370/981) Ahkamu'l-Kur'an adlı eserinde geçen *أَنَّ رَجُلًا زَنَى بِامْرَأَةٍ فَأَمَرَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَجُلِدَ، ثُمَّ أَخْبَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ مُحْصَنًا فَأَمَرَ بِهِ فَرُجِمَ* “Bir erkekle kadın zina etmişti. Hz. Peygamber (s.a.s) emir verdi ve onlara sopa vuruldu. Sonra, bu erkeğin evli olduğu Peygamber (s.a.s)'e haber verilince, Hz. Peygamber (s.a.s), bu sefer onun recmedilmesini emretti.” rivâyetide bu âlimlerin delillerindendir.

4- Hz. Ali'nin Şerâha el-Hamedani'ye zina cezası olarak “celde” ve “recm”i beraber uygulayıp “ben ona ‘celde’yi Allah’ın kitabına göre, ‘recm’i de Hz. Peygamber (s.a.s)’in sünnetine göre uyguladım” dediği rivâyette bu kişilerin delillerindendir.

Fahreddin er-Râzî, tefsirinde âlimlerin çoğu zina eden evliye “recm” cezası uygulanıp “celde” vurulmayacağı görüşünde ittifak ettiklerini bildiriyor. Bu görüşte olan Âlimlerin delillerini ise şu şekilde sıralıyor:

1- Hz. Peygamber'den gelen Asîf (işçi) kıssası buna delildir. Hz. Peygamber *يا أُتَيْسُ اغْدُ إِلَى امْرَأَةٍ هَذَا، فَإِنْ اعْتَرَفَتْ فَارْجُمُهَا* “Ey Üneys şu adamın karısına git, eğer suçunu (zina) itiraf ederse, onu recmet” buyurarak sadece “recm”in uygulanmasını emretmiş, “celde” vurulmasını söylememiştir.

2- Ma'iz⁴⁴ ve Gamidiyye⁴⁵ kıssaları değişik şekillerde rivâyet edilmesine rağmen gelen hiçbir rivâyette “recm”in uygulandığı bu kimselere “celde” cezasının da uygulandığından söz edilmemiştir. Hz. Peygamber bu kıssalarda sadece “recm” cezasının uygulanmasını emretmiştir.

⁴⁴ “Mâiz b. Malik el-Eslemi, adında bir adam dört gün Hz. Peygambere gelip zina yaptığını itiraf etti. Her defasında Hz. Peygamber onu geri çevirdi. Nihâyet dördüncü defa geldiğinde, onun akrabasından deli olup olmadığını sordu. Aklının yerinde olduğunu (evli olduğunu) öğrenince recmedilmesini emretti ve recmedildi.”

⁴⁵ Cüheyne'den bir kadın (el-Gamidiye) gelip Hz. Peygambere zinadan gebe olduğunu söyledi. Hz. Peygamber çocuğunu doğurduktan sonra gelmesini emretti. Doğumdan sonra geldiğinde ise, onu (bir-iki) yıl emzirdikten sonra gelmesini söyledi. Nihâyet gelip çocuğun artık yemek yediğini söyleyince recmedildi.”

بِالْجَارَةِ “Zina edenlerin hükmünü benden alıp (öğrenin), benden alıp (öğrenin). Allah o (zinâ eden) kadınlar için bir yol gösterdi. Bekar, bekarla zina ederse, bunların cezası yüz sopa ve bir yıl sürgündür. Evli evliyle (dul dul ile) zina yaptığında ise, cezaları yüz değnek ve taşla recmdir.” hadisidir. Ayrıca farklı rivâyetlerde bunu desteklemektedir. Bu rivayetlerden biri de şudur:

Adamın biri Hz. Peygamber’e gelerek; “Ey Allah’ın Resulü, oğlum falanca kişinin hanımıyla zina etti. Buna karşılık bende o adama bir köle ve yüz koyun fidye verdim. Daha sonra ilim sahipleri, oğlumun cezasının yüz değnek ve bir yıl sürgün, o kadının cezasının ise recm olduğunu söylediler. Aramızdaki hükmü ver’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.s): ‘Canım elinde olan Allah’a yemin ederim ki, hiç şüphesiz aranızda Allah’ın kitabıyla hüküm vereceğim. Vermiş olduğun koyunlar ve köle sana geri verilecek. Oğlumun cezası ise yüz sopa ve bir yıl sürgündür’ buyurdu. Daha sonra Eslem Kabilesi’nden bir kişiye dönerek, ‘Ey Üneys, şu adamın karsına git, eğer zinasını itiraf ederse, onu recmet’ dedi.⁴⁶

İmam-ı Ebû Hanîfe sürgün cezasının olmama sebeplerini şöyle izah etmiştir:

1- Sürgün cezasını gerekli görmek, âyetin nesih edildiği anlamını taşır. Oysa ki âyet, haber-i vahid ile nesih edilemez. Burada ki nesih meselesinin üç izahı yapılmıştır:

a) Allah’u Teâlâ, zina edene “celde” cezasının uygulanmasını âyetle “ف” edatı ile emretmiştir. “ف” edatı ise ceza (cevap) için gelir. Arapça da ceza (cevap), kendisi ile yetinildiği şeye denmektedir.⁴⁷ Bu da gösteriyor ki âyetin gereği olarak cezada sadece “celde” ile yetinmelidir. “Celde” ile yetinmeyip başka cezalarda uygulamak, “celde”nin tek başına yeterli olmadığı anlamını taşır.

b) Âyetle sadece “celde” geçtiği için zina eden bekarın cezası sadece “celde” olduğu anlaşılıyor. Eğer ki “celde” ile birlikte sürgün cezasının da verilmesi gerektiği düşünülürse bu durumda âyetle ki celde cezasının yeterli olmadığı ve âyetin nesih edilmiş olduğu manası ortaya çıkar.

أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ ابْنِي كَانَ عَسِيفًا عَلَى هَذَا وَرَنَى بِأَمْرَاتِهِ، فَأَقْتَدَيْتُ مِنْهُ بِوَلِيدَةٍ وَمِائَةِ شَاةٍ، ثُمَّ أَخْبَرَنِي أَهْلُ الْعِلْمِ أَنَّ عَلَى ابْنِي جَلْدَ مِائَةٍ وَتَغْرِيْبَ عَامٍ، وَأَنَّ عَلَى امْرَأَةِ هَذَا الرَّجْمَ، فَأَقْضُ بَيْنَنَا، فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَقْضِيَنَّ بَيْنَكُمَا بِكِتَابِ اللَّهِ؛ أَمَّا الْغَنَمُ وَالْوَلِيدَةُ فَرُدُّ عَلَيْكَ، وَأَمَّا ابْنُكَ فَإِنَّ عَلَيْهِ جَلْدَ مِائَةٍ وَتَغْرِيْبَ عَامٍ، ثُمَّ قَالَ لِرَجُلٍ مِنْ أَسْلَمَ: اغْدُ يَا أَتَيْسُ إِلَى امْرَأَةِ هَذَا فَإِنِ اعْتَرَفَتْ فَارْجُمُهَا

⁴⁷ Şart bildiren edatın cevabı olarak gelen cümleye cevap (ceza) cümlesi denir. Bu cümle bir durum veya eylemin gerçekleşme ya da gerçekleşmeme durumunu ifade eder.

c) Zina edene sadece “celde” cezası uygulandığında artık o kişinin şahitliği kabul edilmez. Eğer sadece “celde” cezası yeterli görülmeyip, sürgün cezası da verilirse, hüküm geçersiz, âyet de nesih edilmiş olur.

2) Ebû Bekir er-Râzî, “eğer ‘celde’ ile beraber sürgün cezası da olsaydı sahabenin (âyetle sadece ‘celde’ geçtiğinden dolayı) yanlış anlamaması için Hz. Peygamber (s.a.s)’in bu durumu onlara haber vermesi gerekirdi. Ve eğer Peygamber sürgün cezasını bildirmiş olsaydı, herkes tarafından bu bilinirdi. Ancak sürgün edilmesi gerektiği hakkında ki bilgi sadece Âhad rivâyetlerle bize ulaşmaktadır.” demiştir.

3) Ebû Hureyre’den gelen; “Bir câriye zinâ ederse, ona celde vurun. Tekrar zina ederse, yine celde vurun. Tekrar zina ederse yine celde vurun. Sonra onu, bir yulara bile olsa satın gitsin” ve “(Efendisi) ona haddi uygulasin. Vermiş olduğu bu cezadan dolayı ayıplanmaz” rivâyetlerinden anlaşılıyor ki şâyet zina ile beraber sürgünde gerekmiş olsaydı, Hz. Peygamber hadislerde bu konuyu açıklardı.

4) Cariye hakkında sürgün cezasının tatbiki ya mümkündür ya da değildir. Cariyeye sürgün cezasının tatbikinin mümkün olmamasının sebebi; çünkü sürgün cezası uygulandığında hiçbir suçu olmayan efendisinin de zarara uğrama durumu vardır. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.s)’in *بِيعُوهَا وَلَوْ بِطَفِيرٍ* “bir yular dahi olsa onu satın gitsin” hadisi gereğince sürgün edilen bir kişinin satılması da mümkün olmaz. Bu durumda sürgün edildiğinden satın alan kişiye teslimi yapılamaz. Cariyeye sürgün cezasının uygulanmaması da düşünülemez çünkü Kur’an’da Yüce Allah *فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ* “Evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa onlara, hür kadınların cezasının yarısı gerekir.”⁴⁸ buyurmuştur.

5) Sürgün cezasının sadece erkeklere uygulandığı kabul edilirse bu durumda kadınların durumu ne olacaktır? Eğer kadınlara uygulanmaz denilirse; suçtaki eşitlik ortadan kalmış olurdu ki bu mümkün değildir. Şâyet sürgün kadınlara da uygulanır denilirse bu durumda da sürgün, iki şekilde olur. Ya tek başına sürgün edilirdi ki bu da Hz. Peygamber (s.a.s)’in *لَا يَجِلُّ لِمَرْأَةٍ أَنْ تُسَافِرَ مِنْ غَيْرِ ذِي مَحْرَمٍ* “bir kadın yanında mahremi olmadan yolculuk etmesi ona helal değildir” hadisi gereği caiz olmazdı. Ayrıca aklen düşünüldüğünde sürgünde olan kadının zor durumda kalacağı için zina işlemesi daha da mümkün olacaktı. Ya da bir mahremi ile beraber

⁴⁸ en-Nisâ 4/25.

sürgün edilirdi ki bu durumda da *ولا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى* “Hiç kimse başkasının günah yükünü üstüne almaz”⁴⁹ âyeti gereği suçsuz başka bir kişi bundan zararlı çıkardı.

6) Sahabe uygulamasında da sürgün cezasının olmadığı görülüyor. Sahabe uygulamalarına örnek olarak; Hz. Ömer (r.a.) içki içen birini Hayber’e sürgün ettikten sonra o kişi Hayber’den kaçıp Bizans’a sığınmıştır. Bunun üzerine Hz. Ömer “bundan sonra kimseyi sürgün etmeyeceğim” dediği rivâyet edilmiştir. Bunu derken de zina edenleri ayrı tutmamıştır. Aynı şekilde Hz. Ali (r.a.)’ın zina eden bekarlar hakkında “Bunlar zina yaptıklarında, kendilerine celde vurulur (sopa vurulur), ama sürgün edilmezler. Çünkü onları sürgün etmek, fitneye sebeptir.” dediği nakil olunmuştur. İbn Ömer (ö. 73/693)’in de zina eden cariyesine “celde” uygulayıp, ancak sürgün etmediği rivâyet edilmiştir. Bu rivâyetler, sahabe uygulamasında sürgün cezasının olmadığına delildir.

7) Hz. Peygamber zamanında cariyeye ile zina eden yaşlı biri, kendisine had uygulanması için Hz. Peygamber’e getirildi. Hz. Peygamber “Ona celde (yüz sopa) vurun” dedi. Ancak sahabiler “O yaşlı, buna dayanamaz” dediler. Hz. Peygamber (s.a.s) “öyleyse üzerinde yüz salkım bulunan bir hurma dalı ile bir kere vurun ve bırakın gitsin” dediği rivâyeti edilmiştir. Hz. Peygamber şayet sürgün gerekli olsaydı bunu mutlaka uygulardı. Eğer “yaşlılığından dolayı uygulamadı” denilirse bu durumda “Beytülmâl’den bir binek üzerine bindirilerek sürgüne gönderilirdi” şeklinde buna cevap verilir. Şâyet “binek üstünde durmaya gücü yoktu” denilirse, bu durumda da “zinaya gücü olanın bineğe gücü olmaz mı?” diye cevap verilir.

8) Yüce Allah, Nisâ sûresi 66. âyette *أَنْ أَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ* “Eğer onlara kendinizi öldürün yahut yurtlarınızdan çıkın diye emretmiş olsaydık” buyurmuştur. Bu âyette sürgün etmek, öldürmenin bir benzeri olarak geçmektedir. Eğer zina eden bekara sürgün cezası verilirse, zina eden evliye verilen cezasının misli bekara da verilmiş olur. Allah zina eden bekarı öldürülmeyi meşru kılmadığından bu cezanın tatbiki caiz değildir.

Hanefilerin “sürgün cezası uygulanmaz” görüşlerine getirdikleri delillere verilecek cevaplar şunlardır:

⁴⁹ el-En’âm 6/164.

Birinci delillerine şu şekilde cevap verilir: Âyetteki “ف” edatının “Ceza (cevap) ifade ettiği” iddiaları ne Allah’ın ne de O’nun Peygamberinin sözüdür. Bu bir kısım edebiyatçının düşüncesi olup, bağlayıcılığı da yoktur.

İkinci söylediklerine ise şöyle cevap verilir: Ebû Hanîfe (r.a.)’ın “şâyet sürgün cezası olsaydı bu durumda celde, zina suçunun tek cezası olmazdı” sözüne; “celde”nin ceza olarak kabul edilmesi, beraberinde sürgün cezasının olup veya olmayacağına bir işaret olmaz. Sürgünün olmayışı beraat-i asliyye ile belirlenmiştir. “Celde” cezasını âyet, sürgün cezasını ise haber-i vahid bildirilmiştir. Bu durumda haber-i vahid beraat-i asliyyeyi ortadan kaldırmıştır. Âyette sadece “celde” cezası ve o kişinin şahitliğinin kabul edilmeyeceği haber verilmektedir. Ancak âyetin destekleyicisi olan haber-i vahid ile sürgün cezasının da kabulü mümkündür. Şâyet Yüce Allah âyette zinanın cezası sadece “celde” olduğunu söylemiş olsaydı o zaman biz de haber-i vahidi kabul etmezdik. Bu durumda ilave bir cezanın olmadığı Kur’an ile sabit olmuş olurdu.

Ebû Hanîfe’nin ikinci delili olan “şâyet ‘celde’ ile bareber sürgün cezası da olsaydı bu durumu Hz. Peygamber sahabelere öğretir ve herkes bunu ‘celde’ cezası gibi tereddütsüz bilir ve uygulardı.” deliline şu şekilde cevap verilir: “Eğer Ebû Hanîfe’nin bu delili isabetli olsaydı o zaman manası umumi olan her âyet, bu âyetin seviyesine çıkardı.” Ancak bunun böyle olmadığı bilinmektedir.

Hanefilerin üçüncü deliline şu şekilde cevap verilir: Hz. Peygamber (s.a.s)’in “onu satınız” sözü, o işin derhal yapılması gerektiği anlamına gelmez. Belki de o cariye’nin satışı sürgün cezasının bitiminden sonra yapılmıştır.

Hanefilerin dördüncü deliline şu şekilde cevap verilir: Ebû Hanîfe’nin delil olarak getirdiği hadis, Tirmizî’nin “el-Câmi” adlı eserinde ki “Hz. Peygamber (s.a.s) celde (sopa) vurdu ve sürgün etti. Ebû Bekir’de celde (sopa) vurdu ve sürgün etti” hadisine zıttır.

Hanefilerin beşinci deliline şu şekilde cevap verilir: Kölenin sürgün edilmesi konusunda İmam-ı Şâfiî’nin iki görüşü vardır. Bunlar:

a) İmam-ı Şâfiî’nin “Sürgün edilmez” dediği görüşü. Delil olarak Hz. Peygamber’den gelen إِذَا زَنْتَ أُمَّةً أَحَدِكُمْ فَلْيُجْلِدْهَا الْحَدَّ “sizden birinin cariyesi zina ettiğinde ona celde (sopa) haddi vursun” rivâyetinde sürgünden söz edilmemiştir. Çünkü sürgün etmedeki maksat kişiye eziyet etmektir ancak bu köle için geçerli

olmaz. Köle bulunduğu konum itibariyle zaten eziyet altındadır. Ayrıca kölenin sürgün edilmesi durumunda sahibi de bundan zarar görür.

b) İmam-ı Şâfiî'nin ikinci ve tercih edilen görüşüne göre ise sürgün edilir. Çünkü âyette *فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ* "Evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa onlara, hür kadınların cezasının yarısı gerekir" şeklinde emir vardır. Kölenin dinden dönmesi durumunda öldürülmesi, zina ve iftira sebebiyle de "celde" vurulması gibi ona sürgün cezası da tatbik edilir. Sahibinin zararına bakılmaz. Fakat sürgün cezası ne kadar süreyle tatbik edileceği hakkında iki görüş bulunmaktadır:

1) Altı ay sürgün edilir görüşü. Köleye "celde" vurulduğunda nasıl ki hür kişinin yarısı kadar vuruluyorsa, sürgün cezası da hür kişiye verilen sürenin yarısı kadar olur. Bu sürede altı aydır.

2) Bir yıl sürgün edilir görüşü. Çünkü sürgünden maksat o kişinin huzurunu kaçırmak ve korkutmak olduğundan "ilâ" ve "Ünne" (cinsel iktidarsızlık müddeti) süreleri gibi hür kişiye uygulanan ceza miktarı kadar ceza uygulanır.

Hanefilerin altıncı deliline şu şekilde cevap verilir: Kadın tek başına sürgün edilmez, yanında mahremi olan biri ile sürgün edilir. Gerektiği taktirde masraflarda beytül mâlden karşılanır. Mahremi yoksa Hacda olduğu gibi güvenilir kadınlarla sürgün edilir. Ebû Hanîfe'nin "sürgündeyken zina etme ihtimali artar" sözünü de kabul etmiyoruz. Çünkü sürgünde kişi yorgun ve meşakkat içerisinde bulunduğundan böyle bir fiili işlemeye fırsat ve zaman bulamaz.

Hanefilerin yedinci deliline şu şekilde cevap verilir: Yolculuktan aciz olan insan neden zina etmekten aciz olsun ki? Yani zina edecek güce sahipse yolculukta edebilir.

Hanefilerin sekizinci deliline şu şekilde cevap verilir: Zina eden kişiye sürgün cezası "Ta'zîr" niyeti ile verilebilir. Sizin bu konuda ki deliliniz bu şekilde boşa çıkarılır.

Üçüncü mesele; Elif Lam (ال)⁵⁰ Takısının Umum İfade Edip Etmeme Meselesi

Müslüman âlimler Nûr sûresi 2. âyetinde yer alan *الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي* "zina eden erkek ve kadınlar" ifadesinde umum manası olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.

⁵⁰ Arapça'da bir şeyin cinsini ifade etmek için kullanılan kelime takısı.

Ancak âyetin delaleti konusunda farklı görüşler de ortaya çıkmıştır. Bu âlimlerden bazıları “الزَّانِي” (zina eden erkek) kelimesinin umum ifade ettiğini söylemiştir. Ancak böyle değildir. Böyle olmadığının delilleri şunlardır:

a) Bir kimsenin لَبِستُ الثَّوْبَ أَوْ شَرِبْتُ الْمَاءَ (elbise giydim veya su içtim) demesi umum ifade etmediği gibi yukarıdaki lafızda umum ifade etmez.

b) Bu kelimeyi, çoğul manasını ifade eden bir kelime ile tekit etmek caiz değildir. Örneğin; جاءني الرَّجُلُ أَجْمَعُونَ (adam bana toptan geldi) denilmez.

c) Bu gibi kelimelere sıfat olarak gelecek kelimeler çoğul olamaz. Örneğin; جاءني الرَّجُلُ الْفَقْرَاءُ، وَتَكَلَّمَ الْفَقِيهُ الْفَضْلَاءُ (fakirler olan adam bana geldi, fazilet sahibi kimseler olan âlim konuştu) cümlelerinde olduğu gibi sıfat olarak gelen kelime, çoğul manasında olduğundan anlatım bozukluğu ortaya çıkmıştır. Ancak bazen Araplar أَهْلَكَ النَّاسَ الدَّرْهَمَ الْبَيْضَ وَالْدِّينَارَ الصُّفْرَ (insanlar beyazlar olan dirhemi ve sarılar olan dinarı tükettiler) cümlesinde olduğu gibi mecaz manasında kullanmıştır.

d) Zina eden her erkek, âyette ki “الزَّانِي” (zina eden erkek)’nin bir parçasıdır. Bu da zina eden her erkeğe “celde” (sopa) vurmak manasına gelir. Bu ise batıl bir iş olmuş olur. “Mutlak lafız” tayin olmadığı müddetçe umumdur. Ya da umum ifade eden lafız, tayin ile hususi olur. Peki niçin caiz olmadığı sorulursa biz de şöyle cevap veririz: Birincisinde, yokluk bir şeye tesir etmez deriz. İkincisinde de çelişki ortaya çıkar ve bu da asıl olanın zıddı olmuş olur.

e) الإنسانُ هو الضَّحَّاكُ (insan ancak gülen bir varlıktır) cümlesinde bu konuyu ele alalım. Şâyet bu cümleden “bütün insanlar” manası anlaşılırdı, o zaman “her insan gülen bir varlıktır” anlamı ortaya çıkmış olurdu. Bu da yanlış bir manadır. Çünkü burada “hasır” vardır ve gülme fiili insana hasredilmiştir. Bu ifade de insanın başka bir şey olmayıp sadece gülen bir varlık olduğu neticesini doğurur. Karşı taraf buna iki delil getirir:

1) Bu gibi ifadelerde istisna yapılır. Mesela; Yüce Allah, Asr sûresi 2 ve 3. âyetinde إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ (İnsan gerçekten ziyan içindedir. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler (Onlar ziyanda değillerdir).” buyurmuştur. Âyette istisna yapılarak mana olması gerektiği gibi anlaşılmıştır. İstisna ile yanlış anlaşılmaya sebep olacak manaların önüne geçilmiştir.

2) Elif lam (ال) takısı marifelik içindir. Ancak “الزَّانِي”de ki elif lam (ال) bir şeyin mahiyetini belirtmek için gelmemiştir. Çünkü mahiyet ismin aslından zaten anlaşılmaktadır. Yine bu tarif bir şeyin zatının tarifi içinde değildir. Çünkü lafızda böyle bir delalette yoktur. Yine bu tarif hususilik derecelerinden biri içinde yapılmış değildir. Çünkü dereceler eşit konumdadır. Bu sebepten bunu bütün hepsinin tarifi olarak düşünmek gerekmektedir.

Bu iki delile şu şekilde cevap verilebilir: Birincisi; bahsi geçen istisna, mecazi bir istisnadır. Örnek olarak; رَأَيْتُ الْإِنْسَانَ إِلَّا الْمُؤْمِنِينَ (Mü'minler dışında insanı gördüm) cümlesinin doğru olmadığı gibi birinci delilleri de doğru değildir.

İkincisi ise; elif lam (ال) takısının, çokluk ifade eden bir lafza dahil olması müşkillik arz eder. Eğer bu edatın tekid için geldiği söylene bu da müşkillik arz eder. Her ne kadar bazıları “الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي” kelimeleri, lafızlarla değil karinelerle umumilik ifade etmiştir deseler de bu şu iki yönden olur:

a) Hüküm müşterek uygun bir vasma dayanıyorsa bu durumda o müşterek uygun vasıf, hükmün illeti olmuş olur. Zina, “celde” cezasının illeti kabul edildiğinden her ne zaman zina gerçekleşirse illet olan zinanın gerçekleşmesinden dolayı celde cezası gerekir. Bu da celdenin farz olduğuna tahakkuk eder.

b) Yüce Allah “الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي” buyurarak zina cezasının, ya bütün zina edenlere veya bazı zina edenlere uygulanmasını emretmiştir. Şâyet zina cezasının herkese değil de sadece bazı kimselere uygulanması gerektiği kabul edilirse bu durumda cezanın ne şekilde ve kimlere uygulanması gerektiği bilinmediğinden âyet mücmel olmuş olur. Âyetin mücmel olması ise âyet ile amel etmeye mâni bir durumdur. Farzın kendisiyle tamamlandığı şeyde farz olduğundan, âyetin umumiliği kabul edilerek amel edilmesi gerekir.

C) Zina Hükümlerinin (Recm ve Celde) Uygulanması İçin Gerekli Şartlar

Zina fiilinde bulunan birine evli olup olmamasına göre recm veya celde cezası gerekir. Ancak recm ve celde cezalarının uygulanabilmesi için bazı şartlar bulunmalıdır. Akıl ve buluğ bu şartlardandır ve ittifakla bu iki şart kabul edilmiştir. Yani çocuk ve deli kimselere bu cezalar uygulanmaz. Bu iki şart sadece zina cezası için aranan şartlar olmayıp genelde bütün şer'i cezaların uygulanabilmesi için gereken şartlardır. Zina edenlere cezaların uygulanabilmesi için bu şartlarla beraber

başka şartların da bulunması gerekir. Şimdi bu şartların neler olduklarını kısaca görmeye çalışalım:

Recm cezasının uygulanabilmesi için gerekli şartları

1) Recm cezasının uygulanabilmesi için ilk şart kişinin hürriyetinin bulunmasıdır. Bu da köleye recmin uygulanamayacağını gösterir ve bu konu da icmâ vardır.

2) Muhsan olmak şartı. Yani sahih bir nikâh akdi ile evlenmiş olmak şartı. Şâyet kişi cariyesiyle cinsi ilişkiye girmiş, şüpheyle cinsi ilişkiye girmiş veya fasit bir nikâh ile ilişkiye girmişse bu kişi muhsan olmuş sayılmaz.

3) Duhul şartı. Yani cinsel birleşmenin fiilen gerçekleşmiş olması şartı. Bu şartın delili Hz. Peygamber (s.a.s)’in recm cezasının tatbiki için buyurduğu üzere *الثَّيِّبُ بِالثَّيِّبِ “dul (evli), dul (evli) ile (cinsel ilişkide bulunmuş ise)”* hadisidir. Dulluk (evli olma) vasfı, Vat’ı (cinsi münasebet) ile olur. Bu konuda iki mesele vardır:

Birinci Mesele: Nikâhlı cinsel birleşmenin buluş, hürriyet ve akıldan sonra olma şartı var mıdır? Bu konuda iki açıklama yapılmıştır. Bunlar:

a) Muhsan olmak için bu vasıfların bulunması şart değildir. Hatta sahih bir nikâhla evlenen köle, deli ya da buluşa ermemiş çocuk bu vasıflarda iken evlenip cinsi münasebette bulunsalar ve daha sonra hürriyet, akıl ve buluş vasıflarını kazandıktan sonra zina etmiş olsalar bu kişiler muhsan kabul edilir ve recm edilirler. Çünkü bu kişiler yapmış oldukları ilk evlilikleriyle, Vat’ı (cinsel ilişki) kendilerine helal kılmış oluyorlar. Nikâh akdi bu vasıflar bulunmadan önce de yapılabilir.

b) Ebû Hanîfe (r.a.)’ın de görüşü olan ve hakkında “nass” bulunan en sahih görüş ise sahih bir nikâhla yapılan cinsi münasebetin hürriyet, buluş ve akıldan sonra olması gerektiğidir. Çünkü Ebû Hanîfe bu durumda en mükemmel şekliyle nikâhı şart koşuyor ve ona göre nikâhın en mükemmel şeklide hürriyet, buluş ve aklın bulunduğu nikâhtır.

İkinci mesele: Cinsel münasebetin gerçekleşmiş olması için bulunması gereken vasıflar her iki tarafta da (erkek ve kadın) olması gerekir mi? Yoksa tek tarafta bulunan kemal şartları, karşı tarafa bakılmaksızın tamam olur mu? Bu konuda iki görüş vardır. Bunlar:

a) Hürriyet, buluş ve akıl her iki tarafı (erkek ve kadın) ilgilendiren bir durumdur. Yani baliğ olmayan bir çocuk hür, baliğe ve akıllı bir bayanla cinsi

münasebette bulunsa bu durumda bu çocuğun Vat'ı (cinsel birlikteliği) o kadını muhsan yapmaz. Bu görüş Ebû Hanîfe ve İmam-ı Muhammed'in görüşüdür.

b) Erkek ve kadının her birinde muhsan olma vasıflarının (Hürriyet, buluğ ve akıl) bulunup veya bulunmaması onu ilgilendirir ve onu muhsan yapar. Bu İmam-ı Ebû Yusuf'un görüşüdür.

Birinci görüşün delili; Yapılan vat'ı da (cinsel münasebette) şâyet iki taraftan biri Muhsan olma vasıflarını taşııyorsa, iki tarafta muhsan olmuş sayılmaz. Bu tıpkı cariye ile cinsel münasebette bulunmak gibidir.

İkinci görüşün delili; evlenecek kişilerin nikâhı kıyılırken muhsan olma vasıflarının (Hürriyet, buluğ ve akıl) bulunması şartı olmadığından, cinsi münasebet esnasında da bu vasıfların bulunması şart değildir.

4) Müslüman olma şartı. İmam-ı Şâfiî ve imam-ı Ebû Yusuf'a göre zina eden kişinin recm edilebilmesi için Müslüman olma şartı yoktur. Ebû Hanîfe'nin görüşü ise zina yapanın recmi için Müslüman olma şartı gerekir.

İmam-ı Şâfiî'nin, "kafire de recm cezası uygulanır" görüşüne getirdiği deliller;

a) *“إِذَا قَبِلُوا الْجَزِيَّةَ فَأَنْبِئُوهُمْ أَنَّ لَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ”* *“kafirler cizye vermeyi kabul ettiklerinde lehlerinde ve aleyhlerinde olan işler konusunda Müslümanlar gibi olduklarını onlara haber verin”* bu hadis gereği zimmiler Müslümanlarla eşit sayılır.

b) İbn. Ömer'den gelen bir rivâyette, Hz. Peygamber (s.a.s)'in zina eden Yahudi bir erkekle Yahudi bir kadını recm ettiği nakil olunmuştur. Bu durumda Hz. Peygamber (s.a.s) ya kendi şeriatı ile hüküm vermiştir ya da kendinden önceki Yahudilerin şeriatıyla hüküm vermiş demektir. Eğer kendi şeriatı ile hüküm vermişse bunun delil olacağı açıktır. Ancak eğer kendinden önceki Yahudilerin şeriatı ile hüküm vermişse de bunun artık onun için de şeriat olduğu anlamını taşır.

c) Zina kötü bir fiil olduğundan kafirin yapmış olduğu zina ile Müslümanın yapmış olduğu zina arasında fark yoktur. Kafiri bundan alıkoymak amacıyla Müslümana gereken recm cezasının kafire de uygulanması gerekir.

Ebû Hanîfe'nin "recm sadece Müslümana uygulanır" görüşüne getirdiği deliller ise;

a) Yüce Allah Kur'an'ın Nûr sûresi 2. âyetinde الرَّانِيَّةُ وَالرَّانِي buyurmuştur. İmam-ı Ebû Hanîfe (r.a.), bu âyeti umum manasında almıştır. Ancak bu umumiyet Müslümanlar için olup muhatabı da Müslümanlardır. Çünkü Allah onlara iman nimetini verdiğinden onların cezası da verilen o nimet nispetindedir. Bunun Kur'an'daki örneği Yüce Allah'ın Peygamber (s.a.s) eşlerine يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ مَنْ يَأْتِ مِنْكَ بِإِنْسَاءٍ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكَ بِإِنْسَاءٍ “Ey Peygamber (s.a.s) 'in hanımları! İçinizden kim apaçık bir çirkinlik yaparsa, onun cezası iki kat verilir. Bu, Allah'a göre kolaydır.”⁵¹ buyurarak onların Peygamber (s.a.s) eşleri olmaları dolayısıyla büyük nimete sahip olduklarını eğer bunun kıymetini bilmezlerse, azaplarının da o büyük nimet karşılığında iki kat olacağını bildirmesidir.

Aynı şekilde Kur'an da Hz. Peygamber (s.a.s)'e hitaben وَلَوْلَا أَنْ تَبْتَئَكَ لَقَدْ كُنْتَ تَرْكُنَ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا إِذَا لَدَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا “Eğer biz sana sebat vermiş olmasaydık, az kalsın onlara biraz meyledecektin. İşte o zaman sana, hayatın da ölümün de katmerli acılarını tattırırdık. Sonra bize karşı kendine hiçbir yardımcı bulamazdın.”⁵² (âyeti al isra 74-76) buyurulmuş ve hata yaptığı takdirde cezanın da kendisine verilen nimetler miktarınca şiddetli olacağı bildirilmiştir. Bu sebeple iman etmeyen kafirlerin cezası iman etmemelerinden dolayı daha hafif olup onlara recm cezası uygulanmaz. Çünkü Allah'ın muhsan bir Müslümana olan nimeti muhsan bir zimmiye olan nimetinden daha büyüktür.

b) Zimmi, muhsan olduktan sonra zina etmediğinden ona recm cezası gerekmez. Bu sözün birinci açıklaması şöyledir: Hz. Peygamber (s.a.s) مَنْ أَشْرَكَ بِاللَّهِ “Kim göz kapatıp açıncaya kadar bile olsa Allah'a şirk koşarsa o muhsan olmaz” buyurmuştur. Sözün ikinci açıklaması ise; Hz. Peygamber (s.a.s)'in لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا لِأَحَدٍ ثَلَاثٍ “İnsanın kanı üç sebepten dolayı helal olur” hadisine istinaden zina edip muhsan olmayana recm cezasının gerekmeyeceğidir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.s) hadisi şerifte إِذَا قِيلُوا عَفْوَ الْجَزَاةِ فَأَعْلَمَهُمْ أَنَّ لَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ “Zimmiler cizye vermeyi kabul ettikleri takdirde, Müslümanların lehine ve aleyhine olan şeylerin onların da lehine ve aleyhine olduğunu onlara bildir” buyurarak zimmi ve Müslümanın aynı haklara eşit

⁵¹ el-Ahzâb 33/30.

⁵² el-İsrâ 17/74-75.

olduğunu haber veriyor. Bu sebeple Müslümana gerekmeyen recm cezası zimmiye de gerekmez.

c) Kazf (iftira) suçunda kişinin muhsan sayılması için Müslüman olma şartı arandığı gibi recm konusunda da Müslüman olma şartı gereklidir. Çünkü bunun sebebi ikisinde de nimetin büyük oluşudur.

Bu delillere şöyle cevap verilir:

Birinci sözlerine cevap olarak, âyette evli Müslüman tahsis edildiği gibi evli zimmiye tahsis edilmiştir. Ayrıca olanların “Müslüman, Müslüman olduğu için nimeti çoktur” sözlerine de “İslam nimetleri çalışarak kazanılır. Bu nimetler kişi için bir ibadet gibi olur. Çalışarak elde edilen bu nimet özür için sebep olmasa da cezanın fazlalaşmasına da sebep olmamalıdır” diye cevap verilir.

İkinci sözlerine cevap olarak da Bizler zimminin müşrik olduğunu kabul etmiyoruz. Muhsan kelimesi bazen evlilik için de kullanılmıştır. Mesela Yüce Allah Nûr sûresi 4. âyetinde وَالَّذِينَ يَزُمُونَ الْمَحْصَنَاتِ “*Namuslu kadınlara zina isnat edip...*” buyurduğunda muhsan kelimesi ile namuslu kadınlar diye hitap etmiş ancak Nisâ sûresi 25. âyetinin⁵³ tefsirinde ise bu kelime “*evlenirlerse*” manasında kullanılmıştır. Tefsirde bu şekilde söz edildiği için biz de “evli olan zimmi dahi olsa muhsandır” diyoruz. Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.s) ’in “*muhsan olduktan sonra zina ederlerse*” hadisinde geçtiği üzere muhsan olanın recm edilmesi gerektiğini görüyoruz. Muhsan olma, recm edilebilmesi için illettir. Bu illet zimmiye bulunuyorsa onun da recm edilmesi gerekir.

Üçüncü sözlerine cevap olarak, Kazf (iftira) haddinden maksat kendisine iftira atılanın şerefini kurtarmak ve ondan utanmayı def etmek içindir. Ancak kafir şerefının korunması ve ırzının muhafazasına layık değildir. Bu yüzden bu durum kafir hakkında düşünülemez.

Celdenin uygulanabilmesi için gerekli şartlar

Celdenin uygulanabilmesi için bazı şartlar vardır. Bu şartlar:

1) Ulemanın ittifakı ile zina eden köle ve cariyeye recm cezası uygulanmaz. Fakat celde cezası uygulanır. Cariyeye celde cezası âyetle sabit olduğu üzere hür kadının yarısı kadar olan 50 sopa şeklinde uygulanır.

⁵³ فَإِذَا أُحْصِنَ

Zahiriler dışındaki ilim ehli, kölenin elli sopa celde ile cezalandırılması gerektiği konusunda ittifak etmişlerdir. Zahiriler ise, الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي “zina eden kadın ve erkek” âyetinin hükmünü umumi manada alarak, zina eden köle ve cariyeye yüz sopa vurulması gerektiğini söylemişlerdir. Ancak başka bir âyeti kerime ile⁵⁴ bu âyeti tahsis ederek cariyeye hür kadına uygulanan cezanın yarısı kadar bir cezanın uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu da 50 sopadır. Köleyi ise cariyeye kıyas etmemişlerdir. Çünkü kıyas edildiği takdirde âyetin umumi manası kıyas ile tahsislenmiş olur. Bu ise uygun olmayan bir durumdur. Zahirilerden bazıları “cariye evli olarak zina ederse 50 sopa, bekar olarak zina ederse de yüz sopa vurulur” demişlerdir. Bunlar bu sonuca فَاعْلَمُوا أَنَّ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ “Evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa onlara, hür kadınların cezasının yarısı gerekir” âyetini delil alarak varmışlardır. Çünkü onlar bu âyette geçen “muhsan” kelimesine “evlenme” manasını vermişlerdir.

2- Zimmiye⁵⁵ celde vurulup vurulamayacağı hakkında ihtilaf vardır. İmam-ı Şâfiî ve Ebû Hanîfe celde vurulur görüşünderken, İmam Malik ise celde vurulamayacağı yönünde hüküm vermiştir. Celde vurulur (İmam-ı Şâfiî ve Ebû Hanîfe) diyenlerin delilleri şunlardır.

a) الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي “zina eden kadın ve erkek” âyetinin umum ifade etmesi.

b) Hz. Peygamber (s.a.s) ’den gelen ve kimsenin istisna edilmediği şu hadisi şerifler إِذَا زَنَتْ أَمَةٌ أَحَدِكُمْ فَلْيُجْلِدْهَا “sizden birinin cariyesi zina ederse ona celde vursun” ve أَقِيمُوا الْحُدُودَ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ “sahip olduğunuz kölelerinize hadleri uygulayın.”

c) Hz. Peygamber (s.a.s)’in zina eden iki Yahudi’ye recm cezası verdiği hakkındaki rivâyet. Hz. Peygamber (s.a.s)’in bu cezayı ya kendi şeriatına (hukukuna) göre ya da o Yahudilerin şeriatına (hukukuna) göre onlara uygulamıştır. Her iki durumda da cezanın zimmilere uygulanması gerektiği ortaya çıkar. Çünkü kafirler de Allah’ın şeriatına muhataptırlar.

D) Zina suçunun sabit olmasının delilleri

Zina suçunun işlenmiş olduğu üç şekilde sabit olur. Bunlar:

- 1) İmamın (hüküm verenin) bizzat görmesi.
- 2) Zina edenin bizzat kendi itirafı.

⁵⁴ en-Nisâ 4/25.

⁵⁵ İslâm ülkelerinde yaşayan gayri müslim tebaa için kullanılan bir terim.

3) Zina edildiğine dair şahitlerin bulunması.

1) İmamın (Hâkimin) bizzat zina edildiğini görmesi

İmam-ı Muhyi's-Sünne⁵⁶ Kitabu't-Tehzib⁵⁷ adlı eserinde şöyle söylemiştir: *“Kâdının kendi bilgisiyle hüküm vermekten kaçınması gerektiği hususunda ihtilaf yoktur. Mesela, bir kişi başka birinin ona borçlu olduğunu delillerle iddia etse, Kâdı da iddia sahibinin borçlu olduğunu iddia ettiği kişiyi ibra ettiğini bilse veyahut birisi başka birisinin onun babasını öldürdüğünü iddia etse ve Kâdı da bu iddiadan sonra o kişinin babasının yaşadığını görse ya da bir kişi bir kadınla evli olduğunu iddia etse ve kâdı da o kişinin, kadını boşadığını duysa bu durumlarda şahit getirse bile Kâdının kendi bilgisiyle hüküm vermesi caiz olmaz.”*

Peki biri başkasında bin lira alacağı olduğunu iddia etse ve Kâdı da onun ikrarına şahit olmuş ya da görmüş ise bu durumda Kâdının kendi bilgisi ile hüküm vermesi caiz midir? Bu konu hakkında iki görüş vardır:

a) Birinci ve en sahih olan görüş caizdir diyen kimselerin görüşüdür. Bu görüşte olanlar Ebû Yusuf (ö. 182/798), İmam-ı Muhammed (ö. 189/805) ve İmam-ı Müzeni (ö. 264/878)'dir. Onlar şöyle söylemişlerdir: *“Kâdı kendi zannı ile şahitlerin şahitliklerini caiz görüyorsa, Kâdının kendi görmüş veya işitmiş olduğu ile hüküm vermesi daha evladır.”* İmam-ı Şâfiî, “er-Risale” adlı eserinde şöyle görüş belirtiyor: *“Şahitlik konusunda ben bilgimi iki şahitten daha kuvvetli görürüm veya iki şahit ile bir erkekle iki kadının şahitliğini, bir şahit ve yeminden daha kuvvetli görürüm veya bir şahit ve yemini, bir şahitlik ve yeminden kaçınmadan daha kuvvetli görürüm.”*

b) İkinci görüş ise kâdının kendi bilgisi ile hüküm vermesinin caiz olmadığı görüşüdür. Bu görüş İbn Ebi Leyla (ö. 83/702)'ya aittir. Çünkü hüküm verirken töhmetin bulunmaması gerekir. Bu durum mali konularda bulunmaz. Ancak ceza konularında bakılır. Eğer ki bu cezalar kısas ve kazf cezası gibi kul haklarının bulunduğu cezalarsa bu durumda kâdı mali konulara dayandırarak kendi bilgisi ile hüküm veremez.

⁵⁶ Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ' el-Begavî (ö. 516/1122)

⁵⁷ Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ' el-Begavî tarafından yazılan ve Şâfiî fikhının önemli bir kaynağı kabul edilen eser.

Bu konuda Ebû Hanîfe'nin görüşü ise şöyledir: “Eğer kâdî görev yaptığı mekân ve zamanda bir bilgi sahibi olmuşsa bu durumda bilgisi ile hüküm verebilir. Ancak şartlar bu şekilde değilse hüküm veremez.” Biz de diyoruz ki; bilgi durumların değişmesi ile değişmez. Bu yüzden durumların değişmesi sebebiyle hükmün değişmesi uygun olmaz.

2- Zina edenin bizzat kendi ikrarı (itirafı)

Zina fiilinin işlenmiş olduğunun ikinci delili ise zina edenin kendi itirafıdır. Bu konuda İmam-ı Şâfiî (ö. 204/820), zina edene had uygulanabilmesi için “kişinin tek seferlik ikrarı (itirafı) yeterlidir” derken, Ebû Hanîfe (ö. 150/767) ise “dört ayrı mecliste dört ayrı ikrarın (itirafın)” olması gerektiğini söylüyor. İmam-ı Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855) ise tek veya ayrı mecliste yapıldığına bakılmaksızın ikrarın (itirafın) dört kere yapılması gerektiğini söylüyor.

İmam-ı Şâfiî'nin bu konuda ki delilleri iki tanedir. Bunlar:

a) Bu delillerden biri Asif (işçi) kıssasıdır. Bu kıssa da Hz. Peygamber (s.a.s) *فَإِنْ اعْتَرَفَتْ فَارْجُمَهَا* “şâyet kadın zina ettiğini itiraf ederse onu recm edin” buyuruyor. Rivâyetten anlaşıldığına göre tek bir ikrar (itirafı) yeterlidir.

b) Hz. Peygamber (s.a.s)'in *أَفْضُ بِالظَّاهِرِ* “zahire göre hükmet” hadisine istinaden zina edene had cezası uygulanır. Zina yaptığını bir kez ikrar eden kişiye had cezası tatbik edilir. Çünkü Hz. Peygamber hadiste zahir ile hükmedilmesini emretmiştir. Çünkü kişi, zina ettikten sonra utanma ve acı verici cezanın kendisine uygulanması onu tekrar ikrar etmekten alıkoyar. Bundan dolayı kişinin tekrar tekrar ikrarda (itirafta) bulunması zor bir iş olmuş olur. Ya da bu durum, adam öldürme ve dinden dönme konularına da kıyas edilebilir.

Ebû Hanîfe ise bu konudaki görüşlerine şu delilleri getirmektedir:

a) İmam-ı Ebû Hanîfe, Ma'iz kıssasını birkaç yönden delil olarak getirmiştir.

Birinci olarak; Hz. Peygamber (s.a.s) Ma'iz'den zina olayının ikrarını işittiğinde ondan yüz çevirip dikkate almadı. Şâyet tek ikrar geçerli olsaydı Allah resûlü Allah'ın Had cezasını uygulamada geri durmaz onu bir an evvel uygulardı.

İkinci olarak; Hz. Peygamber (s.a.s), Ma'iz'e “sen kendi aleyhinde dört defa şahitlikte bulundun” demiştir. Eğer tek bir ikrar yeterli olmuş olsaydı o zaman hâşâ Hz. Peygamber (s.a.s)'in sözü boşuna olmuş olurdu.

Üçüncü olarak; Rivâyet olunduğuna göre bu olay yaşandığında Ma'iz, üçüncü ikrarda bulununca Hz. Ebû Bekir ona, “eğer sen dördüncü ikrarda bulunursan Hz. Peygamber (s.a.s) seni recm eder” diyerek uyarmıştır.

Dördüncü olarak; Büreyde el-Eslemi'nin (r.a) “eğer Ma'iz dört defa ikrar etmeseydi Hz. Peygamber (s.a.s) onu recm ettirmezdi” sözünün sahabe arasında geçtiğini rivâyet etmiştir.

b) Ebû Hanîfe'nin ikinci delili, ikrarın (itirafı) şahitliğe kıyas edilmesidir. Zinanın sübutu için dört şahidin bulunması gerektiği gibi ikrarda da dört defa ikrarda bulunmayı kabul etmişlerdir. Buradaki bütün çabalar bu kötü günahı saklamaktır.

c) Diğer suçlar tek bir yemin ile reddedilip, sübutuna tek bir ikrar yeterli olurken zina işini reddetmekte dört şahit ya da Lian da olduğu gibi dört yemin gerekir. Bu da gösteriyor ki zina diğer suçlardan ayrılır ve onun sabit olması için dört ikrar (itiraf) olması gerekir.

Bu iddialara şöyle cevap verilir: Birincisine; Hz. Peygamber (s.a.s)'in hadisinde onun dört ikrarla (itirafı) hüküm verdiği rivâyet olunuyor. Ancak bu tek şahitlikle yetinmenin caiz olmadığı manasını taşımaz. İkincisine; Kendisine zina iftirasında bulunulmuş kimse bu suçu bir kere kabul etmesiyle iftira atandan “kazf haddi” (iftira cezası) düşer. Eğer tek itirafı suç sabit olmasaydı, iftira atandan suçun cezası düşmezdi. Bu, iki kişinin zina fiiline şahit olduğunda bu şahitliğin zina haddine yeterli olmayacağı ancak iftira edenden de “kazf haddi'nin (iftira cezasının) düşmeyeceğine benzer.

3- Zina edildiğine dair şahitlerin bulunması

Zina cezasının sübutu için üçüncü yol ise bu suça dört kişinin şahitlik etmesidir. Bu hüküm ittifakla kabul edilmiştir. Bu hükmün delili فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ “Kadınlarınızdan çirkin fiilde bulunanlara karşı aranızdan dört şahit getirin” âyeti kerimesidir.

E) Âyette Geçen Sopa Vurun Emrinin Muhatabı Kimlerdir?

Bu başlık altında Yüce Allah'ın فَاجْلِدُوا “sopa vurun” emrinin muhatabı kim olduğu meselesini ele alınacaktır. Müslüman âlimler bu emrin muhatabının devlet başkanı olduğu görüşünde ittifak etmişlerdir. Sonra da bu âyeti, Müslümanların başına bir devlet başkanının gerekliliğine delil getirmişlerdir. Had cezasının ancak

devlet başkanları tarafından uygulanabileceğinde ittifak etmişlerdir. Bu konu hakkında üç mesele vardır. Bunlar:

Birinci mesele; İmam-ı Şâfiî'nin görüşü olan efendi, kölesine had cezası uygulamada hak sahibi olduğu meselesidir. Bu görüş İbn Mes'ud (ö. 32/652-53), İbn Ömer (ö. 73/693), Hz. Fatıma (ö. 11/632) ve Hz. Âişe (ö. 58/678)'ye (r.anhum) aittir. İmam-ı Ebû Hanîfe, Ebû Yusuf, İmam-ı Muhammed ve İmam-ı Züfer ise efendinin kölesine had cezasını tatbik etmede hak sahibi olmadığını söylemişlerdir. İmam-ı Malik ise efendi, kölesine zina, içki ve kazf (iftira) hadlerini uygulayabileceği ancak hırsızlık haddini uygulayamayacağı görüşündedir. Çünkü bu had cezasının tatbiki devlet başkanı ya da onun görevlendirdiği bir kişiye ait olduğunu belirtmiştir. Bu görüş aynı zamanda Leys (ö. 175/791)'e de aittir.

İmam-ı Şâfiî görüşüne şu delilleri getirmiştir:

a) İmam-ı Şâfiî'nin delilleri, Hz. Peygamber (s.a.s)'in أَقِيمُوا الْحُدُودَ عَلَى مَا مَلَكَتْ إِيمَانُكُمْ إذا زَنَّتْ أَمَةٌ أَحَدِكُمْ فَلْيَجْلِدْهَا *“sahip olduğunuz kölelerinize hadleri uygulayın”*, فَلْيَجْلِدْهَا الْحَدَّ *“ona celde haddi vurun”* hadisleridir.

Ebû Bekir er-Râzi (Cessâs) (ö. 370/981) bu hadislerin delil olamayacağını söylüyor. Hz. Peygamber (s.a.s)'in أَقِيمُوا الْحُدُودَ عَلَى مَا مَلَكَتْ إِيمَانُكُمْ *“sahip olduğunuz kölelerinize hadleri uygulayın”* hadisi, الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ *“Zina eden kadın ile zina eden erkeğin her birine yüz sopa vurun”* âyeti gibidir. Bu hadis, âyette de olduğu gibi had cezasının devlet başkanı tarafından uygulanması gerektiği anlamına geliyor. Diğer insanlar ise had cezalarının gerektiği durumlarda, cezaların uygulanması için devlet başkanlarına bildirmekle sorumludurlar. Yukarıda geçen ve İmam-ı Şâfiî'nin delil olarak aldığı hadislerde vurulacak cezalar had olmayıp, efendinin kölesine uyguladığı bir ta'zir cezası olarak düşünmek gerekir. Efendinin kölesine Ta'zir celdesi vurmasıyla hadisin maksadı yerine gelmiş olur.

Cessâs'ın (ö. 370/981) bu sözüne şöyle cevap verilir: Hz. Peygamber (s.a.s)'in أَقِيمُوا الْحُدُودَ عَلَى مَا مَلَكَتْ إِيمَانُكُمْ *“sahip olduğunuz kölelerinize hadleri uygulayın.”* hadisinde hadlerin yerine getirilmesi gerektiğini bildiren bir emirdir. Hadisin zahir (açık) manası budur. Ancak Cessâs'ın *“olayın devlet başkanına bildirilmesi”* görüşü zahir değil mecazi bir mana olmuş olur. Âyette zahiri mana terk edilmiş diye hadisinde zahiri manası terk edilecek diye bir durum söz konusu

değildir. Yine Cessâs'ın “*Ona celde vursun*” hadisinden ta'zir manası çıkarmasında yanlışır. Çünkü zina fiilinden sonra emredilen “celde vurma”dan ta'zir manası değil, had manası anlaşılır.

b) İmam-ı Şâfiî'nin “Efendi kölesine had uygulayabilir” görüşüne getirdiği ikinci delili ise; “madem devlet başkanı köleye had cezasını uygulayabilir o zaman o kölenin efendisi bu hakka daha layıktır” sözüdür. Çünkü efendinin köleye olan münasebeti devlet başkanının münasebetinden daha kuvvetlidir. Mülkiyet hakkı, devlet başkanına yapılan biatten daha kuvvetlidir. Bir efendinin köleleri üzerindeki yetkileri, devlet başkanının tebaası (halkı) üzerindeki yetkilerinden daha üstündür. Mesela; bir cariyeyi evlendirmede efendi o cariyenin babasından bile daha fazla hak sahibidir. Baba ise evlendirmede devlet başkanından daha fazla hak sahibidir. Bu sebeple efendi, devlet başkanından daha önce gelir ve cezaları uygulamada da yetki sahibidir.

c) Efendinin kölesine ta'zir cezası uygulayabileceğinde ittifak ettiğimiz gibi had için de ittifak ederiz. Hadlerin miktarı nâs ile belirlenmiş olmakla beraber ta'zirlerin miktarı belirlenmemiş olsa da her ikisi de birbirine benzerdir.

“Efendi kölesine had cezası uygulayamaz” görüşünde olan Hanefi mezhebinin delillerine gelince Cessâs bu delilleri şöyle sıralıyor:

a) Yüce Allah الرَّانِيَّةُ وَالرَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ “Zina eden kadın ile zina eden erkeğin her birine yüz sopa vurun” âyetinde had cezasını uygulama işinin devlet başkanları tarafından icra edilmesi gerektiği konusunda şüphe yoktur. Takdiren âyetin manası “Ey devlet başkanları ve hüküm vericiler, zina edenlerin her birine yüz sopa vurun.” şeklinde olur. Âyette zina haddi uygulamasında hür ve köle ayrımı yapılmamıştır. Hür ve kölelere had cezasını uygulama işini sadece devlet başkanı yapabileceğinden burada efendinin had uygulama gibi bir durumunun olmadığı ortaya çıkmış olur.

b) Şâyet efendi, kölesinin hırsızlık yaptığına dair şahitlikleri kabul edip kölesinin elini keserse ve daha sonra da şahitlikte bulunan bu kimseler şahitliklerinden dönerlerse efendinin bu vermiş olduğu hükmün tazmininde bulunması gerekir. Çünkü tazmin işi şahitleri dinleyip hükümde bulunan hâkimin sorumluluğundadır. Bu durumda tazmin hükmünde bulunan hâkim yani kölenin efendisi kendi adına hükümde bulunmuş olur ki bu da batıldır. Çünkü kişi kendi

lehine hükümde bulunamaz. Böylece anlamış oluyoruz ki kölenin efendisi, kölesi aleyhine şahitleri dinleyip hüküm verme ve el kesme gibi bir hakka sahip değildir.

c) Efendi malına olan sevgisinden dolayı çoğu zaman had cezasını hakkıyla yerine getiremeyebilir. Bu yüzden böyle bir töhmetten dolayı efendinin kölesine had cezasını uygulaması uygun değildir.

“Efendi kölesine had cezasını uygulayabilir” diyen Şâfiîlerin, Hanefi mezhebinin delillerine verdikleri cevaplar şöyledir:

Birincisine cevap olarak فَاجْلِدُوا “sopa vurun” emri açıkça devlet başkanlarına yapılmış bir emir değildir. Bu emir dolaylı olarak onlara yapılmıştır. Çünkü devlet başkanından başkası bunu uygulayamayacağı konusunda icmâ vardır.

İkincisine cevap olarak, Muhyi’s-Sünne “*et-Tehzib*” adlı kitabında “*efendinin hırsızlık ve yol kesme suçlarından dolayı kölesinin elini kesmesi caiz midir?*” sorusu vardır. Sorunun cevabı hakkında iki açıklama yapılmıştır:

Bu konudaki en sahih görüş caiz olduğudur. Buveyti’den (ö. 231/846) gelen rivâyette İbn Ömer’in hırsızlık yapan kölesinin elini kestiği, zina yapan ve içki içen kölesine de celde (sopa) vurduğu rivâyetidir.

İkinci izah ise, celde (sopa) vurmanın aksine, el kesme işinin devlet başkanına ait olduğudur. Çünkü efendi celde cezası gibi ta’zire benzeyen cezaları uygulayabilir. Ancak el kesme ve benzeri cezaları uygulamada yetki sahibi değildir.

Efendi kölesinin itirafı olduğu durumlarda ona bu tür cezaları uygulayabilir. Ancak kölenin itirafı olmayıp başkaları kölenin suç işlemiş olduğuna dair delilleri varsa bu durumda efendi şahitleri dinleyebilir mi? Bu konu hakkında da iki görüş vardır:

a) Dinler. Çünkü ikrar (itiraf) durumunda kölesine haddi uygulayabiliyorsa delil ve şahitlik durumunda da haddi uygulayabilir. Bu tür bir durumda devlet başkanı mesabesindedir.

b) Hayır dinleyemez. Çünkü şahitleri dinlemek hâkimin görevidir.

Üçüncüsüne cevap olarak, “Hanefilerin bu görüşü Ta’zir cezasına zıt düşmektedir” diye cevap verilir.

İkinci mesele; devlet başkanının olmadığı durumlarda bu had cezalarını uygulama yetkisinin kimde olduğu meselesidir. Şâyet devlet başkanı yoksa had

cezalarını uygulama yetkisi kimseye ait olmayıp, salih bir kişinin seçilip uygulamayı onun yapmasıdır.

Üçüncü mesele; devletin başına zorba bir asi geçerse onun bu hadleri uygulama yetkisi var mıdır? Bazıları bu kişinin yetki sahibi olduğunu söylerken; diğer bazı kimseler ise bu kişinin böyle bir yetkisinin olmadığını söylemişlerdir. Çünkü salih bir kimsenin had cezasını uygulaması, velâyeti sahih olmayan bir kimseye göre daha uygundur.

F) Zina Haddinin ne şekilde uygulanacağı konusu

Bu başlıkta zina fiilinin cezasının ne şekilde uygulanacağı konusu ele alınacaktır. Âyette zina fiilinin cezası olarak sadece celde zikredilmektedir. Celde (الجلد) lafzı, müşterek bir lafız olup “vurmak” manasında kullanılmıştır. Ancak bu vurulmanın ne şekilde, hangi şiddette ve hangi uzuvlara vurulacağı âyette açık bir şekilde geçmemektedir. Celde haddini uygulayanın bu haddi uygularken sorumluluktan kurtulabilmesi için ne şekilde vurması gerektiği konusu asıl meseledir. “Keşşaf”⁵⁸ tefsirinin sahibi “âyette geçen (فاجْلُوا) kelimesinden maksadın, acı ile elemin ete geçmeden deriye vurulmasıdır. Çünkü âyette geçen فاجْلُوا kelimesinin manası deriye vurmaktır” demiştir. Ancak bu haddi uygulamadaki maksat, zina fiilinden menetmektir. Bu sebeple âlimler, cezanın caydırıcı olması için celdenin nasıl vurulacağı konusunda kıyas ile amel etmişlerdir.

Celde haddinin tatbiki hakkında birkaç mesele vardır

Birinci mesele; Muhsan olan kişi elbisesi soyulmadan kendisine celde vurulur. Ancak kendisine vurulduğunda o acının bedenine geçmesi ve hissetmesi gerekir. Bu yüzden sadece üstündeki fazlalık elbisesi ve kürkü çıkartılır. Rivâyet edildiğine göre; Ebû Ubeyde b. Cerrah (ö. 18/639)’a had vurulması için bir kişi getirilir. Suçlu üzerindeki elbiselerini çıkarmaya başlayınca Ebû Ubeyde ona üzerindeki elbiselerini çıkarmamasını söyler. Celde haddini ona elbisesiyle uygular. Had uygulanacak kişi kadın ise ondan elbiselerini çıkarması istenilmeyeceği konusunda ise ihtilaf yoktur. Hatta üstü açılması riskine karşılık elbiseleri iyice bağlanır. Bu işi de kendisine bir kadın yapar.

⁵⁸ Mu'tezile âlimlerinden Zemahşerî'nin (ö. 538/1144) ağırlıklı olarak dirâyet metoduyla yazdığı tefsir.

İkinci mesele; celde uygulanacak kişi, elleriyle kendini koruyabilmesi için elleri bağlanılmaz. Bu kişi erkek ise ayakta, kadın ise oturarak had cezası kendisine uygulanır. Ebû Yusuf (r.a) “İbn Ebi Leyla’nın bir kadına kazf (iftira) haddini ayakta uyguladığını ve Ebû Hanîfe onun bu uygulamasında hata ettiğini söylediğini” rivâyet etmiştir.

Üçüncü mesele; celde haddi uygulanırken ne kişiyi yaralayacak kadar yeni ne de acı vermeyecek kadar eski bir kamçı kullanılmamalıdır. İkisi arası özellikte bir kamçı kullanılmalıdır. Vurulurken de ne çok şiddetli ne de acıtmayacak kadar hafif vurulmamalıdır. Ebû Osman en- Nehdi (ö. 100/718-19), Hz. Ömer’in celde haddi vurmak için kamçı istediğinde ona getirilen çok sert ve çok yumuşak kamçıları kabul etmeyip, bu ikisi arası bir kamçı getirmelerini istediğini rivâyet etmiştir. Kendisine getirilen orta sertlikteki kamçı ile celde haddini uygulamıştır.

Dördüncü mesele; celde haddi vurulduğunda, vurulan sopalar vücudun değişik yerlerine dağıtılmalı aynı yere vurulmamalıdır. Âlimler yüz, karın ve cinsel organ gibi tehlikeli yerlere vurulamayacağı konusunda ittifak etmişlerdir. İmam-ı Şâfiî’ye göre başa vurulabilir. Ebû Hanîfe ise başa da vurulamayacağını söylemiştir. Bu görüş aynı zaman da Hz. Ali’nin de görüşüdür. İmam-ı Şâfiî’nin bu konuda ki delili, Hz. Ebû Bekir’in “Ben başa da vururum. Çünkü şeytan oradadır” sözüdür. Yine Hz. Ömer’e ısrarla “Zariyyat”ın ne olduğunu soran Sabîğ b. Useyl adlı kişiye kamçısı ile başına vurduğunu bildiren rivâyette İmam-ı Şâfiî’nin delilidir.

Ebû Hanîfe’nin bu konudaki delilleri ise; yüze vurulmayacağı gibi baş kısmına da vurulamayacağını söylemesidir. Yüz ve baş hüküm ve mana bakımından ortak sayılır. Hüküm bakımından başa vurulmaktan dolayı başta gelen ayıplar aynı yüzdeki ayıplar gibidir. Yüz ve baş vücudun diğer yerlerinden ayrılır. Çünkü Yüz ve baş dışında, bedenin diğer yerlerine karşı işlenen suçlarda Hâkimin hükmü gerekir. Yüz ve başta meydana gelen yaralara ise erş (ceza) gerekmez. Yüz ve başın dövülmekten korunması gerekir. Mana bakımından yüz ve başa vurulması da eşittir. Çünkü yüze vurulmada göze zarar gelebileceği için men edilmiştir aynı şekilde başa vurulduğunda da göze zarar gelmesi olasıdır. Çünkü başa vurulduğunda göz kararır ve su toplar. Aynı şekilde başa vurulduğunda aklın karışması da muhtemeldir.

Şâfiî mezhebi mensupları bu delillere şu şekilde cevap vermişlerdir: Başa vurmakla yüze vurmak aynı şeyler değildir. Çünkü baştaki kemik oldukça sert

olmakla beraber yüzdeki kemik incedir ve kırılma ihtimali vardır. Yine yüzde kör olma ihtimali olan göz bulunduğu gibi burun ve diş gibi kırılıp zarar görmesi muhtemel olan organlar da vardır. Aynı şekilde yüzde yanak bulunur ve yanak beyne yakın olduğundan yanağa vurulduğunda beyne zarar verilmesi olasılığı da fazladır.

Beşinci mesele; had cezasının farklı günlere dağıtılarak peyderpey uygulanması meselesidir. Şâyet celde cezası farklı günlerde birer ikişer sopa vurma şeklinde uygulanırsa bu had cezasının yerine gelmediği anlamına gelir ve celde cezası uygulanmış sayılmaz. Ancak her gün yirmi veya daha fazla sopa vurularak celde cezası uygulanacak olursa o zaman toplam celde (sopa) sayısına ulaşıldığında ceza tatbik edilmiş sayılır. Ancak yine de en evla olanı Celde (sopa) cezasının tek seferde uygulanmasıdır.

Altıncı mesele; Hamile bir kadına celde (sopa) cezasının ne şekilde uygulanacağı meselesi hakkındadır. Hamile olup da bu tür bir cezaya müstahak olan bir kadın, çocuğunu doğurmadıkça ona bu ceza uygulanmaz. İmran b. Husayn (r.a.)’dan rivâyet olunuyor ki, “Hz. Peygamber (s.a.s)’e Cuheyne kabilesinden zina etmiş ve o zinadan hamile kalmış bir kadın getirildi. Kadın; ‘Ya Resûlallah ben zina haddini gerektirecek bir iş yaptım bana had uygula’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.s) o kadının velisini çağırdı ve ona dedi ki; ‘bu kadına iyi davran. Doğum yapınca onu bana getir.’ Doğum yaptıktan sonra kadın Hz. Peygamber (s.a.s)’e getirildi. Hz. Peygamber (s.a.s) Kadına; ‘elbiseni iyice bağla ve düğmele’ dedi. Daha sonra kadına recm cezası uygulandı ve namazı kılınıp defnedildi.” Burada ki maksat insanı katletmek değil onu eğitip edeplendirmektir.

Yedinci mesele; Zina haddini hak eden hasta birinin durumu hakkındaki meseledir. Zina haddi vurulacak kişi eğer ki baş ağrısı vb. geçici bir hastalığa yakalanmışsa o kişinin yakalanmış olduğu geçici hastalığından kurtulması beklenir ve iyileşince kendisine had cezası uygulanır. Bu tıpkı bir kimseye el kesme veya benzeri bir had cezası uygulandıktan sonra o kişi bu cezanın rahatsızlığından kurtulup iyileşince ona hak etmiş olduğu yeni bir cezanın uygulanmasına benzer. Eğer bu kişinin yakalanmış olduğu rahatsızlık geçici olmayan müzmin bir hastalıksa bu durumda o kişiye uygulanacak ceza ertelenmez hemen uygulanır. Ancak kendisine celde cezası uygulandığında o kişiye sopa ile vurulmaz. Çünkü

öldürme gayesi olmadığı halde vurulduğu takdirde o kişi ölebilir. Bu hastalık durumu, kişinin zina ettiği zaman veya daha sonrasında ortaya çıkmış olması bir şeyi değiştirmez. Bu tür zina etmiş ancak iyileşeme durumu olmayan kimseye cezanın uygulanması, üzerinde yüz salkım bulunan bir hurma dalı ile vurulmakla gerçekleştirilir. Bu şekilde o kişi, işlemiş olduğu suçunun cezasını ödemiş olur. Bunun Kur'an'ı Kerim'deki örneği Hz. Eyyub (a.s) kıssasıdır. Bu kıssa Kur'an'da şu şekilde geçmektedir; *“(Bir yemini vardı.) ‘Eline bir demet bitki sapı alıp onunla vur ve böylece yeminini yerine getirmiş ol’ (dedik). Gerçekten biz onu sıkıntılara dayanıklı bulduk. O ne güzel bir kuldu! Yönü hep Allah’a dönüktü.”*⁵⁹ Bu Şâfi mezhebinin de görüşüdür. Şâfiîler delil olarak şu rivâyeti alıyorlar. “Hz. Peygamber (s.a.s) yatalak olduğu halde zina yapan birine yüz salkımlı bir dal ile vurulmasını emretti. Ashabı kiram da yüz salkımlı bir dal ile o kişiye vurarak onun cezasını uyguladılar.” Bu durum, namazın bazı durumlarda değişik haller almasına benzer. İmam-ı Ebû Hanîfe ise kişi müzmin hasta dahi olsa kendisine kırbaç ile celde uygulanması gerektiği görüşündedir.

Sekizinci mesele; zina haddi cezası hangi hava şartlarında uygulanması gerektiği meselesidir. Had cezası, havanın mutedil olduğu bir zaman diliminde uygulanması gerekir. Eğer hava aşırı soğuk veya sıcaksa bu durumda uygulanacak cezaya bakılır. Eğer ceza recm ise hastaya uygulandığı gibi bu havada da uygulanır. Çünkü burada maksat öldürmektir ve maksat yerini bulmuş olur. Ancak eğer recm cezası kişinin kendi ikrarı (itirafı) ile uygulanacaksa bu durumda suçlunun ikrarından (itirafından) dönme ihtimaline binaen geçici hastalığa yakalanan kimsenin durumu gibi mutedil hava beklenir. Çünkü mutedil hava beklenmediği durumda recm cezası uygulanırken, o kişi ikrarından (itirafından) dönecek olursa hava şartlarından dolayı ölme durumu olacaktır. Ancak recm cezası delillere (şahitlere) dayanılarak uygulanıyorsa bu durumda recm cezası düşmeyeceğinden ceza suçluya tatbik edilir. Şâyet ceza celde ise bu durumda hastanın durumu gibi çok sıcak ve soğuk havalarda uygulanmaz.

Recm cezasının tatbiki hakkında birkaç mesele vardır

Birinci mesele; recm cezası uygulanırken devlet başkanının ve şahitlerin hazır bulunup bulunmaması meselesidir. İmam-ı Şâfi (ö. 204/820) ve İmam-ı

⁵⁹ Sâd 38/44.

Mâlik (ö. 179/795), recm cezası uygulanırken devlet başkanının hazır bulunup veya bulunmaması arasında fark olmadığı görüşündedirler. Aynı şekilde “şahitlerinde hazır bulunması şart değildir” demişlerdir. İmam-ı Şâfiî’nin bu konudaki delili; Hz. Peygamber (s.a.s)’in Ma’iz ve Gamidiyyeli kadına recm cezasının uygulanmasını emrettiğinde kendisinin orada hazır bulunmamasıdır.

İmam-ı Ebû Hanîfe ise; eğer recm cezası delillerle (şahitlikle) sabit olmuşsa bu durumda şahitlerin ve imamın orada bulunması gerektiği görüşündedir. Recm cezası, şahitlerin atacakları taşlarla başlar. Daha sonra devlet başkanının ve diğer insanların atacakları taşlarla recm cezası uygulanmalıdır. Ancak recm cezası ikrarla (itirafı) sabit olmuşsa bu durumda ilk recme başlayan devlet başkanı olur akabinde de insanlar onu takip ederler.

İkinci mesele; recm cezası kişinin kendi ikrarı (itirafı) ile sabit olmuşsa bu kişinin ikrarından dönüp dönemeyeceği meselesidir. İmam-ı Ebû Hanîfe, Sevri, Ahmed b. Hanbel ve İshak (r. anhum), kişi ikrarından (itirafından) dönerse ceza ister uygulanmaya başlanmış olsun ister olmasın hemen ceza durdurulur. Bu görüşte olanların delili, “Ma’iz’e recm cezası uygulanırken kaçmasıdır. Daha sonra onun kaçtığını öğrenen Resulullah (s.a.s) هَلَّا تَرَكَتُمُوهُ ‘onu rahat bıraksaydınız ya’ demesi” rivâyetidir.

Hasan (el-Basri) (ö. 110/728), İbn Ebi Leyla (ö. 83/702) ve Davud ise; “o kişinin ikrarından (itirafından) dönmesi kabul edilmez ve recm uygulanır” demişlerdir. İmam-ı Malik’ten ise bu konuda iki rivâyet gelmektedir.

Üçüncü mesele; recm cezası ne şekilde uygulanır meselesidir. Kadına recm cezası uygulanacağı zaman üstü başı açılmaması için göğsüne kadar konulacağı bir çukur kazılır ve oraya konularak recm cezası uygulanır. Erkeklerde ise herhangi bir çukura konulmadan ceza tatbik edilir. Bunun delilleri de Ebû Sa’id el-Hudri’den gelen Ma’iz kıssasıdır. Bu kıssada Ma’iz’in recm esnasında kaçtığı ancak yakalanarak recm cezasının tamamlandığı rivâyet ediliyor. Bu da gösteriyor ki Ma’iz çukura konulmamıştır. Şâyet konulmuş olsaydı kaçamazdı.

Dördüncü mesele; recm cezası uygulanıp ölen kişiye daha sonra nasıl bir muamelede bulunması gerektiği meselesidir. Recm cezası tatbik edilip ölen kimse yıkanır, kefenlenir, cenaze namazı kılınır ve Müslüman mezarlığına defin edilir.

Yüce Allah'ın âyetinde geçen *لَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ* "Allah'ın dinini uygulama hususunda o ikisine karşı merhamet duygusuna kapılmayın" sözünde ise iki mesele vardır. Bunlar:

Birinci mesele; ra'fet "الرَّأْفَةُ" kelimesi hakkındadır. Bu kelime yumuşaklık ve merhamet manalarına gelmektedir. Kıraatlerin geneli bu kelimeyi hemzenin sükûnu (الرَّأْفَةُ) ile okumuşlardır. Aynı zamanda hemze fethalı (رَأْفَةً) okunduğu gibi, (فَعَالَةً) vezninde (رَأْفَةً) şeklinde de okunmuştur.

İkinci mesele; ra'fetun "الرَّأْفَةُ" kelimesinden muradın ne olduğu meselesidir. Bu kelimedenden murat; "haddi uygulamada sizi merhamet ve ihmalkarlık tutmasın veya onu eksik uygulamayın" demektir. Manası, "Allah'ın hadlerini uygulamada ihmalkâr davranmayın, sizi şefkat ve merhamet tutup ta o hadleri uygulamayı terk etmeyin" demektir. Bu görüş, Mücahid (ö. 103/721), İkrime (ö. 105/723) ve Sa'id b. Cübeyr (ö. 94/713) 'in görüşüdür. Ferra (ö. 207/822) ve Zeccac (ö. 311/923) da bu görüşü tercih etmişlerdir.

Ya da âyetin, "*celde haddini uygularken şefkat ve merhamet göstererek celdeyi hafif ve yavaş vurmayın*" manasında olma ihtimalide vardır. Bu görüşün sahipleri de Sa'id b. Müseyyeb (ö. 94/713), Hasan el-Basri (ö. 110/728) ve Katade (ö. 117/735) dir. Âyet bu iki manaya da ihtimallidir ancak birinci mana daha evladır. Çünkü âyetinde bizzat celdenin kendisinden bahsedilmiş, celdenin keyfiyetinden, sıfatından söz edilmemiştir. Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.s) örnek olarak yeterdir. Hz. Peygamber (s.a.s) *لَوْ سَرَقَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ لَقَطَعْتُ يَدَهَا* "Şâyet kızım Fatıma bile hırsızlık ederse onun elini keserim" buyurarak Allah'ın dininde yapılması gerekli bir iş olduğunda bunun şefkat ve merhametten dolayı uygulanma işinin terk edilmesinin mümkün olmadığını haber vermişlerdir.

Allah'ı Teâlâ'nın âyetinde geçen *إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ* "Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsanız" sözüne gelince; bu sözden maksat Allah ve Allah'ın dini için kişileri heyecanlandırma ve Allah'ın hadlerini uygulama noktasında insanları teşvik ve harekete geçirmek için söylenmiştir.

Cübbai,⁶⁰ (ö. 303/916) bu âyetten maksat; "*Şâyet iman etmişseniz hadleri uygulamayı terk etmeyin. Bu da farz olan şeyleri yerine getirmenin imandan olduğuna delalet eder.*" demiştir.

⁶⁰ Basra Mu'tezilesi reislerinden, kelâm, tefsir ve fıkıh âlimi.

Buna cevap olarak şöyle söylenebilir: Merhamet, insanın kendi tabiatına göre hükmedip “bu en iyi olandır” diyerek hadleri uygulamamasıdır. Bu durumda o insan zaten dinden çıkmış ve kafir olmuş olur. Bu durum hadisi şerifte şu şekilde geçmektedir: “*Had cezasını uygularken bir kamçı az vuran yönetici getirilir. Ona ‘niçin böyle yaptın?’ diye sorulur. O da ‘Ya rabbi senin kuluna acıdığım için az vurdum’ der. Ona ‘sen ona karşı benden daha mı merhametlisin?’ denir ve onun cehenneme atılması emri verilir. Ve had cezasını uygularken bir kamçı fazla vuran Yönetici getirilir. Ve ona ‘niçin böyle yaptın’ diye sorulur. O da ‘sana karşı günah işlemesinden vazgeçirmek için yaptım’ der. Ona ‘sen benden daha iyi mi hüküm veriyorsun’ denir ve o kişinin cehenneme atılması emri verilir.*”

Âyette ki Allah’u Teâlâ’nın وَلْيَشْهَدْ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ “Mü’minlerden bir topluluk da onların cezalandırılmasına şahit olsun (hazır bulunsun).” sözüne gelince bu konu hakkında iki mesele vardır. Bunlar:

Birinci mesele; Allah’ın وَلْيَشْهَدْ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ sözüdür. Bu söz, farz ifade eden bir emirdir. Fakat Ulema, orada bir grup cemaatin bulunmasının müstehap olduğunu ve bundan maksadın, haddin uygulanmasını insanlara ilan etmek olduğunu söylemişlerdir. Bu şekilde ilan edilmesinde ki maksat ise caydırıcılığı artırmak ve celdeyi uygulayan kişiden töhmeti kaldırmaktır. Yine taife “طَائِفَةٌ” kelimesinden maksat, şahitlerin şahitliklerinden vazgeçmediklerini göstermeleri için orada hazır bulunmaları gerektiği söylenmiştir.

İkinci mesele; Taifenin kaç kişiden oluşması gerektiği hakkındaki meseledir. Ulema taifeden maksadın kaç kişi olması gerektiği konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Bu konuda şu görüşler söylenmiştir:

- a) Taifeden maksat tek kişidir. Bu görüş Nehai (ö. 96/714) ve Mücahid’in (ö. 103/721) görüşüdür. Delil olarakta; *Eğer mü’minlerden iki grup birbiriyle kavgaya tutuşursa*⁶¹ âyetini göstermişlerdir.
- b) Taife en az iki kişiden müteşekkildir. İkrime (ö. 105/723) ve Atâ (ö. 114/732) bu görüştedirler. Onlar “Her üç kişiden oluşan grup ‘fırka’dır. Bir ve iki ise Üçün dışında kalmıştır. İhtiyatlı olanı ise en çok olan ikiyi almaktır” demişlerdir. Delilleri ise فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي

⁶¹ el-Hucurât 49/9.

الدِّينَ“Onların her kesiminden bir grup dinde yeterli bilgi sahibi olmaya çalışmak ve seferden dönen topluluklarını uyarmak üzere geride kalmalıdır.”⁶² âyetidir.

- c) Taifenin en azı üçtür. Bu görüş Zühri (ö. 124/742) ve Katade (ö. 117/735)’ye aittir. Onlar; “Taife kendisi ile dairenin oluşturulması mümkün olan çoğunluktur. Cemaatin bir şeyin etrafını çevirmiş olması gerekir. Bu tür bir çemberin oluşturulabilmesi için en az üç kişi bulunmalıdır.”
- d) Taifenin sayısı en az zina şahitleri sayısı olan dört kadar olmalıdır. Bu İbn Abbas (ö. 68/687-88) ve İmam-ı Şâfi’ (ö. 204/820) ’nin görüşüdür.
- e) Taifenin en azı on kişidir. Bu görüşün sahibi ise Hasan el-Basri (ö. 110/728)’dir. Çünkü on sayısı en mükemmel olan sayıdır.

Üçüncü mesele; âyette geçen “azap” kelimesinin bunun bir ceza olduğu manasını taşıdığı meselesidir. “Nekâl” olarak isimlendirildiği gibi tekrar yapılmasına mâni olduğu için “azap” olarak isimlendirilmesi de caizdir. Yüce Allah “مِنَ الْمُؤْمِنِينَ” kelimesiyle de bu cezaya şahit olacak kişilerin hangi vasıfta olmaları gerektiğinden haber vermiştir. Çünkü onların bu vasıfla orada bulunmalarıyla caydırıcılık vasıfları da artar. Yine onların cezaya şahit olmalarıyla, kendisine celde vurulan kişi durumunun yayılmasından endişe duyar. Ve bu durumlar kişinin günah işlemesine engel olmuş olur.⁶³

4.2.2.3. Kurtubî tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet

El-Cami’ li-ahkâmi’l-Kur’an adlı eser, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh el-Kurtubî (ö. 671/1273)⁶⁴ tarafından yazılan bir tefsir eseridir. Bu eser isminden de anlaşılacağı üzere ahkam konularına yer vermektedir. Müellif eserinde bu âyeti tefsir ederken zina konusuna değinerek meseleyi çeşitli başlıklar altında ele almaktadır. Bu tefsir eserinde Nûr sûresi 2. âyet şu şekilde ele alınmaktadır:

İmam-ı Kurtubî bu âyeti tefsir ederken 22 tane meseleye değinilmesi gerektiğini söylemektedir. Bu meseleler şunlardır;

⁶² et-Tevbe 9/122.

⁶³ Râzî, *Mefâtîhu’l-Gayb*, 23/131-150.

⁶⁴ Tayyar Altıkulaç, “Kurtubî, Muhammed b. Ahmed”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002).

1) Âyette geçen الرَّانِيَّةُ وَالرَّانِي kelimelerinin kimler hakkında olduğu meselesi

Zina kelimesi, hırsızlık ve öldürme kelimeleri için kullanılan kelimeler gibi İslam şeriatından (hukukundan) önce de bilinen bir kelimedir. Bu kelimenin tanımı; nikah akdi ve nikah akdi şüphesi olmaksızın kadının da isteği ile erkeğin cinsel organının kadının cinsel organına duhul (sokulması) edilmesidir. Başka bir tanıma göre; “Şeriata göre haram olan erkek ve kadın cinsel organlarının arzu duyulan ve tabii bir biçimde birbirine duhul edilmesidir.” şeklinde de yapılabilir. Bu durumlarda haddin uygulanması gerekli olur.

2) Âyette geçen مائة جلدَة “yüz sopa vurun” emrinin kime tatbik edileceği meselesi

Bu ibarede geçen “yüz sopa vurun” emri hür, akıl baliğ ve bekar olup zina eden erkek ve bayanlara uygulanır. Bu ceza ile beraber sürgün cezasının da verileceği hükmü sünnette vardır. Ancak bunun uygulanması konusunda mezhepler arasında ihtilaf bulunmaktadır. Nisâ sûresi 25. âyet gereği köle ve cariyelere hür kişiye uygulanan cezanın yarısı kadar uygulanır. Bu ise elli sopadır.

Zina edenin hür ve evli olması durumunda kendisine recm cezası uygulanır. Ancak ulemadan bazıları bu kişiye celde vurulduktan sonra recm edileceği görüşünde olanlar da vardır.

3) الرَّانِيَّةُ وَالرَّانِي kelimelerinin hangi irabla (yapıda) okunduğu meselesi

Kıraat imamlarının geneli bu kelimeleri merfu “ُ” ile okumalarına rağmen bu kelimeleri Sibeveyh (ö. 180/796)’in de tercih ettiği görüşe göre mensub “َ” okuyanlarda olmuştur. İbn Mes’ud (ö. 32/652-53) ise “وَالرَّانَ” şeklinde “ي” sız okumuştur.

4) Âyette “zina eden” kelimesi yeterli olduğu halde Allah’u Teâlâ’nın erkek ve kadından ayrı ayrı bahsetmesi meselesi

Bir görüşe göre âyette bu şekilde erkek ve kadının beraber zikredilmesinin amacı te’kit (pekiştirme) içindir. Yine başka bir görüşe göre ise yanlış anlamaya mahal verilmemesi içindir. Çünkü insanlar zina edenin erkek olduğunu, kadın ise kendisinde bu fiilin gerçekleştirildiği kişi olduğundan cezanın sadece erkeğe uygulanması gerektiği zannına düşmemeleri için ikisi ayrı ayrı zikredilmiştir. Nitekim Hz. Peygambere ramazanda oruçlu iken eşi ile beraber olduğunu soran bir

adama, Hz. Peygamberin o kişiye kefarete vermesi gerektiğini söylediği rivâyet olunmuştur. Bu rivâyette kadından söz edilmediği için İmam-ı Şâfiî kadına kefaretin gerekmediği hükmüne vardığı örneği verilebilir.

5) Âyette kadının erkekten önce zikredilmesi meselesi

Âyetin bu şekilde nazil olmasının sebeplerinden biri, o dönemde kadınların çokça zina yapmaları ve fahişeliğin yaygın olması sebebiyle olabilir. Diğer bir sebep ise kadınların zinadan hamile kalmaları sebebiyle daha fazla utanmaya maruz kalmaları da olabilir. Başka bir sebep ise; kadınlarda şehvetin daha ağır basması, bu fuhuşatı yaptıklarında hayalarının (utanmalarının) gitmesi ve bu yüzden onları hayasızlıktan alıkoymak sebebiyle olabilir.

6) الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي kelimelerindeki “ال” takısının manası meselesi

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي kelimelerindeki “ال” takısı cins içindir ve bütün zina edenleri kapsamaktadır. Celde ile beraber recm’de uygulanır diyenlerin delilleri ise Hz. Peygamberin sünnetidir. Nitekim Hz. Ali’nin, Şuraha adındaki kişiye zina cezasını bu şekilde tatbik ettiği rivâyeti bulunmaktadır.

Bu konuda cumhurun görüşü ise bu kelimelerin hass (özel) kelimeler olduğu ve cezanın sadece bekarlara uygulandığıdır. Cumhur, köle ve cariyelerin bu âyetin umumu dışında olduklarını delil göstererek âyetin manasının hass olduğunu söylemişlerdir.

7) Aynı örtü altında yakalanan erkek ve kadına ne ceza verileceği meselesi

Bir örtü altında yakalanan erkek ve kadına ceza uygulanabilir mi meselesi hakkında âlimlerin ihtilafı vardır. Birtakım âlimler, “örtü altında yakalanan bu kişilere yüzer sopa vurulur” demişlerdir. Diğer bazı âlimler ise “bu kişilerin te’dib edilmesi gerektiği” konusunda fikir belirtmişlerdir.

8) Âyette geçen فَاجْلِدُوا “sopa vurun” emri hakkındaki mesele

فَاجْلِدُوا “sopa vurun” kelimesinde ki “ف” harfî, kelimenin emir olduğuna delalet eder ve emir de şarta benzer. Müberred (ö. 286/900) ise bu kelimedeki ceza manasının olduğunu söylemiştir. Bu durumda mana “zina eden, şâyet zina ederse ona şunu şunu uygulayın” şeklinde olur. Bu “ف” harfinin dahil olmasıyla mana *السَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا* “Hırsızlık eden erkek ve hırsızlık eden kadının

yaptıklarına karşılık bir ceza, Allah'tan bir ibret olarak ellerini kesin”⁶⁵ âyetindeki mana gibi olmuş olur.

9) فَاجْلِدُوا “sopa vurun” emrini uygulama muhatabının kim olduğu meselesi

Bu cezayı uygulama işinin devlet yöneticisinin veya onun görevlendirdiği kişiye ait olduğu hakkında ihtilaf yoktur. Ancak İmam-ı Malik ve İmam-ı Şâfiî kölelere cezayı kimin uygulaması gerektiği konusunda farklı görüşler ortaya koymuşlardır.⁶⁶

10) Celde cezasının ne şekilde uygulanması gerektiği meselesi

Âlimler celdenin kırbaç ile vurulması gerektiği noktasında icmâ etmişlerdir. Kullanılacak kırbaç ne fazla sert ne de yumuşak bu ikisi arasında orta hâli olmalıdır. Bu konuda delil Hz. Peygamber (s.a.s)’den gelen hadisi şeriftir.⁶⁷

11) Celde vurulacak kişiden elbiselerinin soyulup soyulmayacağı meselesi

Bu konuda âlimlerin ihtilafı vardır. İmam-ı Ebu Hanîfe (ö. 150/767) ve İmam-ı Malik (ö. 179/795) ile diğer bazı kimseler “soyulur ancak kadının mahremiyetini örtecek kadar bir elbise bırakılır ve elbise vurmanın şiddetine engel olmamalıdır” demişlerdir.

İmam-ı Evzâî (ö. 157/774) ise devlet başkanının elbiseleri çıkartma veya çıkartmama da muhayyer olduğunu söylemiştir.

Şa’bi (ö. 104/722) ve Nehâî (ö. 96/714) ise kişi soyulmaz ancak üzerinde gömleği bırakılır demişlerdir.

İbn Mes’ud bu konuda “*Bu ümmeti soymak ve yere yatırmak helal değildir.*” demiştir. Sevrî (ö. 161/778) de aynı görüştedir.

12) Erkek ve kadınlara celde cezasının ne şekilde uygulanacağı meselesi

Zina eden kadın ve erkeklere celde cezasının ne şekilde uygulanacağı konusunda âlimler arasında ihtilaf vardır. Bu konuda İmam-ı Malik kadın ve erkeklere cezanın eşit ve sırtlarına uygulanacağı görüşündedir.

⁶⁵ el-Mâide 5/38

⁶⁶ Bu konuyu çalışmamızın daha önceki bölümlerinde işlemiştik. Konu hakkındaki görüş ve deliller için Râzî tefsirinin âyet hakkındaki açıklamaları bölümündeki “*Âyette Geçen Sopa Vurun Emrinin Muhatabı Kimlerdir?*” başlığına bakılabilir.

⁶⁷ Bu hadisi şerifi Râzî tefsirinde aktarmıştık.

Ehli rey⁶⁸ ve İmam-ı Şâfiî celdenin ayakta uygulanacağını söylemişlerdir. Bu görüş Hz. Ali'nin de görüşüdür.

Leys b. Sa'd, Ebû Hanîfe ve Şâfiî celde cezası zina eden kişiye yere yatırılmadan ve üstündeki elbiseleri çıkartılarak uygulanır. Ta'zir cezası olarak sopa vurulduğunda da bu şekilde uygulanır. Ancak kazf cezası elbiseler çıkarılmadan uygulanır.

13) Celde cezasında sopanın nerelere vurulacağı meselesi

Celde cezası uygulanırken sopanın nerelere vurulacağı meselesi âlimler arasında ihtilaflı bir meseledir. İmam-ı Malik, had ve ta'zir cezalarının sadece sırta vurulacağını söylemiştir. Bu konudaki delili, *“الْبَيِّنَةُ وَالْأَلَا حَدُّ فِي ظَهْرِكَ”* *“Ya delil getiririsin ya da sırtına had cezasını uygulayım.”* hadisi şerifidir.

İmam-ı Şâfiî yüz ve cinsel organlarının dışında kalan yerlere vurulabileceğini belirtmiş ve bu konuda Hz. Ali'den rivâyette bulunmuştur.

İbn Ömer ise celde cezasını uygulattığı cariyesinin ayağına vurulmasını işaret etmiştir. İbn Atiyye yüze, cinsel uzva ve ölüm tehlikesinin olacağı yere vurulmasının caiz olmadığı konusunda icmâ olduğunu rivâyet etmiştir.

Baş kısmına vurulması meselesine gelince, cumhur ulema başa vurulmaması gerektiği görüşündedirler. İmam-ı Ebû Yusuf ise Hz. Ömer ve oğlundan gelen rivâyetleri delil göstererek başa vurulabileceğini söylemiştir. Hz. Ömer, Sabîğ adındaki kişiye ta'zir cezasını başına vurarak uygulamıştır.

14) Celde vurulurken acı ve yaranın oluşup oluşmaması meselesi

Cumhura göre celde cezası uygulanırken ceza uygulanan kişinin bedeninde acı duyması ancak vücudunda yara oluşmaması gerekir. Vurulduğunda el, koltuk altı görünmeyecek kadar kaldırılmalıdır. Hz. Ömer (r.a.)'e had uygulaması için biri getirildiğinde cezayı uygulayan kişiye elini bu şekilde kaldırmasını ve orta sertlikteki bir kamçı ile vurmasını emrettiği rivâyet olunur. Yine Hz. Ömer'in içki haddini şiddetli uygulayan Esved el-Adeviye'yi gördüğünde buna engel olduğu ve uygulanan atmış sopayı seksen sopa yerine saydığı da rivâyet edilmiştir.

15) Diğer had cezalarının uygulamalarında vurma şiddeti meselesi

İmam-ı Mâlik ve Leys b. Sa'd, “bütün hadlerde vurma şiddeti aynı ve iz bırakmayacak orta bir şiddette vurulur” demişlerdir. İmam-ı Şâfiî'nin de görüşü bu

⁶⁸ II. (VIII.) yüzyılda ortaya çıkan Kûfe merkezli fıkıh ekolüne verilen ad.

yöndedir. İmam-ı Mâlik bu konuda nass olduğunu ve değiştirilmesinin mümkün olmadığını söylemiştir.

İmam-ı Ebû Hanîfe ve mezhebindekiler ise, vurma şiddetinin her had için farklı olduğunu söylemişlerdir. En şiddetlisinden en hafifine sırlamayı ta'zir sonra zina sonra içki sonra da kazf şeklinde yapmışlardır. Bu uygulama için de Hz. Ömer'in uygulamasını delil göstermişlerdir.

Sevrî ise sıralamayı şiddetliden hafife doğru şu şekilde olması gerektiğini söylemiştir. En şiddetli olan zina sonra kazf sonra içki haddidir. Delil olarak da zina haddinin sayısı fazla olduğundan onun en şiddetli olması gerektiğini, içkinin cezasının da içtihat ile sabit olduğundan nass konumuna çıkamayıp onlardan daha hafif olması gerektiğini söylemiştir.

16) Haddi uygulama yetkisinin kimde olduğu meselesi

Had cezaları, devlet başkanlarının seçeceği faziletli (liyakatli) kimselerin eliyle ve devlet başkanının huzurunda uygulanır. İslam'ın ilk yıllarında had cezalarını sahabeler uygulardı. Çünkü onlar bu işe bütün yönleriyle daha vakıflardı. Ayrıca bu had cezalarını uygulamak ibadet sayılırdı ve buna en layık olanlarda en faziletli kimseler olan sahabelerdi. Müslümanın kanı ve itibarı değerli olduğundan bu cezalar uygulanırken aşırıya kaçmamak gerektiğinden sahabeler bunu layıkıyla icra ederlerdi. Bu uygulamaya delil Sahih-i Müslim de geçen rivâyettir. Rivâyette içti cezasından dolayı halife Hz. Osman'a getirilen Velid'e Hz. Osman'ın sopa vurmayıp Hz. Ali'den sopa vurmasını istemesi, Hz. Ali'de oğlu Hz. Hasan'a bu istekte bulunması, ancak O'da bu cezayı uygulamayıp bu işi Abdullah b. Cafer'e bırakmasıdır. Daha sonra Abdullah cezayı uygularken Hz. Ali de sopa sayısını saymıştır.

17) Zina ve kazf işleyenlere vurulacak celdenin (sopa vurma) nass ile belirlenmiş olduğu meselesi

Zina ve kazf suçlarının cezası nass ile sabittir. İçki cezası ise sahabelerin icmâsı ile sabit olmuştur.

18) Âyette geçen “Allah'ın dinini uygulama hususunda o ikisine karşı merhamet duygusuna kapılmayın” ne demek olduğu meselesi

Âyette geçen *وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ* dan maksat; müfessirlerin çoğunluğu “bu hadleri onlara acıdığınızdan uygulanmasını terk etmeyin ve uygularken hafif

vurmayın” manasında anlamışlardır. Ebû Hureyre’nin “Bir belde de had cezasının uygulanması o beldeye kırk gece boyunca yağmur yağmasından daha hayırlıdır.” şeklinde rivayette bulunması da delil kabul edilmiştir.⁶⁹

19) “Allah’ın dinini uygulama hususunda” ibaresinin ne manaya geldiği meselesi

Âyeti kerimede geçen *فِي دِينِ اللَّهِ* “Allah’ın dinini uygulama hususunda” lafızları yani “Allah’ın hükmünü uygulama noktasında” manasındadır. Bu mana Yusuf sûresinin 76. âyeti *مَا كَانَ لِأَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ* “hükümdarın dinine göre kardeşini alıkoyacak değildi” âyetinden çıkarılmaktadır. Çünkü bu âyette dinden maksat hükümdür.

Âyette ki mana tam olarak “Allah’ın size uygulamanızı emrettiği hadleri ve şeriatleri uygulamada sizi merhamet duygusu tutmasın” manasındadır. Yüce Allah bu sözle insanları buna teşvik edip onların cezaları uygulamada kararlı olmalarını istemektedir. Bu tıpkı insan bir şeye teşvik edilmek istenildiğinde ona “eğer erkeksen hadi yap bakalım” demedeki söze benzer.

20) Allah’ın “Mü’minler’den bir topluluk da onların cezalandırılmasına şahit olsun (hazır bulunsun)” sözündeki maksadın ne olduğu meselesi

Ulemadan bir kısmının görüşü, şahit olacak kimselerin edeplendirilmesi gereken kişiler olduğunu söylemişlerdir.⁷⁰

21) Ceza uygulanırken cemaatin hazır bulunmasının istenmesindeki muradın ne olduğu meselesi

Âlimler bu konuda muradın ne olduğu hususunda ihtilafa düşmüşlerdir. Bu konuda iki görüş vardır. Ya onların işlemiş oldukları suçun cezasını insanların önünde gerçekleştirip bir daha işlememelerini sağlamak, şahit olanlara (hazır bulunanlara) da öğüt verip onların da aynı hataya girmelerine engel olmak ve onların haberlerinin yayılıp insanların onlardan ibret almasını sağlamaktır. Ya da zina edenlere dua edip onlar için tövbe ve merhamette bulunmak içindir.

22) Zina fiilinin dünya ve ahiretteki kötü sonuçları meselesi

⁶⁹ *رَأْفَةٌ* kelimesi hakkında bilgiler daha önceki bölümlerde geçmişti.

⁷⁰ İmam-ı Kurtubî’nin şahitlerin sayısı hakkında eserine aldığı bilgiler daha önce Râzî tefsirinde geçen bilgiler ile benzerdir.

Zina fiilinin dünya ve ahiretteki kötü sonuçları hakkında Hz. Peygamber (s.a.s)’in Huzeyfe (r.a.) kanalıyla bize gelen bir rivâyetinde; يَا مَعْشَرَ النَّاسِ اتَّقُوا الزَّانِيَ فَإِنَّ فِيهِ سِتًّا خِصَالٍ ثَلَاثًا فِي الدُّنْيَا وَثَلَاثًا فِي الْآخِرَةِ فَأَمَّا اللَّوَاتِي فِي الدُّنْيَا فَيُذْهِبُ الْبَهَاءَ وَيُورِثُ الْفَقْرَ وَيُنْقِصُ الْعُمْرَ وَأَمَّا اللَّوَاتِي فِي الْآخِرَةِ فَيُوجِبُ السَّخَطَ وَسُوءَ الْحِسَابِ وَالْخُلُودَ فِي النَّارِ “*Ey insanlar topluluğu zina etmekten sakının. Çünkü zinada üçü dünyada üçü de ahirette olmak üzere altı tane kötü durum vardır. Dünyadakiler: güzelliği götürür, fakirlik getirir ve ömrü kısaltır. Ahiretekiler ise: Allah’ın gazabını, kötü hesap ve ebedi cehennemde kalmayı gerektirir.*” dediği nakil olunmuştur.

Yine Enes (r.a.) dan gelen bir diğer hadisi şerifte ise Hz. Peygamber (s.a.s)’in إِنَّ أَعْمَالَ أُمَّتِي تَعْرَضُ عَلَى كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّتَيْنِ فَأَشْتَدُّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى الزَّانَةِ *“Her cuma günü iki defa ümmetimin amelleri bana arz olunur. Allah’ın en şiddetli azabı zina edenleredir”* dediği rivâyet olunmuştur.⁷¹

4.2.2.4. İbn Kesîr tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet

Tefsîrü’l-Kur’ânî’l-Azîm, İbn Kesîr (ö. 774/1373)⁷² tarafından yazılan ve Tefsîru İbn Kesîr olarak da bilinen, İslam aleminde büyük şöhrete sahip bir eserdir. Rivayet metoduna göre yazılmış bu eser konumuz olan âyet-i kerime’yi çok fazla fıkhi meselelere dalmadan gelen rivayetler ışığında ele almaktadır. İbn Kesîr yazmış olduğu bu eserinde Nûr sûresi 2. âyetini şu şekilde tefsir etmektedir:

Yüce Allah bu âyette zina edenlerin cezasından bahsetmiştir. Ancak âlimler arasında bu âyet hakkında farklı açıklamalar ve ihtilaflar ortaya çıkmıştır. Bu yorum ve ihtilafların ortaya çıkmasının sebebi, âyetin umumi olmasıdır. Zira zina eden kişi ya evlenmemiş bekardır ya da sahih bir nikahla evlenip cinsel ilişkiye girmiş evlidir. Ya hür, akıllı ve balıgdır ya da değildir.

Şâyet zina eden kişi evli olmayıp bekarsa âyette de hükmü açıklandığı üzere cezası celdedir (100 sopadır). Ancak cumhur ulema bu cezaya ilaveten bir yıl da sürgün cezasının uygulanması gerektiği görüşündeyken; İmam-ı Ebû Hanîfe ise böyle bir cezanın uygulanması devlet başkanının inisiyatifinde olduğu görüşündedir.

⁷¹ Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi ‘li-ahkâmi’l-Kur’ân ve’l-mübeyyin limâ tezammenehû mine’ş-sünneti ve âyi’l-furkan*, thk. Abdullah Abdul Muhsin et-Turkî (Beyrut: Müessesetü’r-Risale, 2006), 15/102-115.

⁷² Abdülkerim Özeydin, “İbn Kesîr, Ebû’l-Fidâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999).

Cumhur ulemanın bu konudaki görüşlerinin delili *Sahîhayn* da geçen *Asîf kıssası*dır. Bu kıssa şu şekilde rivâyet edilmiştir:

أَنَّ رَجُلَيْنِ اخْتَصَمَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ - فَقَالَ أَحَدُهُمَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ ابْنِي كَانَ عَسِيفًا -يَعْنِي أَجِيرًا - عَلَى هَذَا فَرَزْنَى بِأَمْرَاتِهِ، فَأَفْتَدَيْتُ ابْنِي مِنْهُ بِمِائَةِ شَاةٍ وَوَلِيدَةٍ، فَسَأَلْتُ أَهْلَ الْعِلْمِ، فَأَخْبَرُونِي أَنَّ عَلَى ابْنِي جُلْدَ مِائَةٍ وَتَغْرِيبَ عَامٍ، وَأَنَّ عَلَى امْرَأَةِ هَذَا الرَّجْمَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا أَقْضِيَنَّ بَيْنَكُمَا بِكِتَابِ اللَّهِ: الْوَلِيدَةُ وَالْعَنْمُ رَدٌّ عَلَيْكَ، وَعَلَى ابْنِكَ جُلْدُ مِائَةٍ وَتَغْرِيبُ عَامٍ. وَاعْدُ يَا أُنَيْسُ -لِرَجُلٍ مِنْ أَسْلَمَ - إِلَى امْرَأَةِ هَذَا، فَإِنْ اعْتَرَفَتْ فَارْجُمُهَا". فَعَدَا عَلَيْهَا فَأَعْتَرَفَتْ، فَرَجَمَهَا

“İki adam davalaşmak için Hz. Peygambere gelirler. Adamlardan biri ‘Ya Resûlallah benim oğlum bu kişinin yanında çalışıyordu ve onun karısıyla zina etmiş. Bende oğlumun fîdyesi olarak bu kişiye yüz koyun ve bir cariyeye verdim. İlim ehline sorduğumda onlar bana oğluma yüz sopa ve bir yıl sürgün cezası; adamın karısına ise recm (taşlanarak öldürülme) cezasının gerektiğini söylediler’ dedi. Hz. Peygamber; ‘Allah’a yemin ederim ki sizin aranızda Allah’ın kitabı ile hüküm vereceğim. Koyunlar ve cariyeye sana geri verilecek. Oğlun ise kendisine yüz sopa vurulup bir yıl sürgüne gönderilecek. Ey Uneys sende yarın bu adamın karısına git ve durumu ona sor. Eğer itiraf ederse onu recm et’ dedi. Ertesi gün Uneys, adamın karısına gitti. Kadın suçunu itiraf ettiğinden ona recm cezasını uyguladı.”

Bu rivâyette geçtiği üzere bekar olup zina eden kişiye celde (100 sopa) vurulur ve sürgüne gönderilir. Ancak evli olup da zina edenlere recm cezasının uygulanacağı hakkındaki delile gelince Hz. Ömer’den gelen bir rivâyette onun şöyle söylediği rivâyet olunur:

İmam-ı Mâlik dedi ki; “Hz. Ömer ayağa kalktı Allah’a hamd ve sena da bulunduktan sonra şöyle dedi; ‘Ey insanlar Allah, Hz. Muhammed’i hak ile gönderdi ve Kur’an’ı Kerim’i de O’na indirdi. Allah, o Kur’an da recm âyetini de indirdi. Biz de onu okuduk ve anladık. Allah resûlü recmi uyguladı biz de ondan sonra recmi uyguladık. Ben ileriki zamanlarda insanlardan bazıları ‘biz recm âyetini Kur’an da bulamıyoruz’ deyip Allah’ın farzlarından birini terk etmelerinden korkuyorum. Şâyet zina eden erkek veya kadın evli olup zina ettikleri delil, hamilelik veya itirafla sabit olursa onlara recm cezasının uygulanması Allah’ın kitabında ki bir farzıdır’ dedi.”

Yine İmam-ı Ahmed b. Hanbel’den gelen başka benzer rivâyetlerde de Hz. Ömer’in yukarıdaki açıklamaya benzer bir açıklamada bulunup “şâyet insanların

Ömer, ‘Allah’ın kitabında olmayanı ona ilavede bulundu’ demelerinden korkmasaydım recm âyetini nazil olduğu gibi tekrar Kur’an’a ilave ederdim” dediği rivâyet olunmuştur.

Aynı şekilde Ebû Ya’la el-Mevsılî’den (ö. 307/919) gelen bir rivâyette ise Mervan ve Zeyd’in arasında şöyle bir konuşmanın geçtiğini nakletmektedir:

“Zeyd ve Mervan’ın da bulunduğu bir toplulukta Zeyd: ‘بِزْنَى الشَّيْخَةِ النَّبَةِ’⁷³ ‘zina eden yaşlı erkek ve kadını kesinlikle recm edin’ şeklinde okurduk’ dedi. Mervan: ‘peki o zaman onu neden Mushaf’a yazmadın’ diye sordu. Zeyd: ‘biz bunu konuşmuştuk ve Hz. Ömer’de yanımızdaydı. Ömer bize ‘sizi bu konuda aydınlatayım’ dedi ve şöyle söyledi: ‘biz Hz. Peygamber (s.a.s)’in yanındaydık ve bir adam Peygamber’e çıkageldi. Hz. Peygamber ona bazı şeylerden bahsetti. Bunlardan biride recm konusuydu. Adam Hz. Peygamber’den kendisine recm âyetini yazmasını isteyince, Hz. Peygamber o anda yazmak için müsait olmadığını veya benzer bir şey söyleyerek cevap verdi’ dedi.”

Çeşitli değişik rivâyetlerde gelen bu hadislerden recm âyetinin başta Mushaf’ta yazılı bulunduğunu ancak daha sonra lafzının Kur’an’dan nesh edildiğini ancak manasının halen baki olup uygulanması gerektiği hükmü ortaya çıkmaktadır.

Başta Ebû Hanîfe, İmam-ı Mâlik ve İmam-ı Şâfiî olmak üzere cumhur ulema, muhsan olduğu halde zina ederek recm cezasını hak eden kişiye, recmden önce celde cezasının uygulanmayacağını kabul etmişlerdir. Delil olarak da; Hz. Peygamberden gelen işçi ile zina eden kadın ve Ğamidiyyeli kadının kısıllarını almışlardır. Çünkü bu üç olayda da Hz. Peygamber suçlulara sadece recm cezasını uygulamış ancak celde cezasını uygulamamıştır.

İmam-ı Ahmed b. Hanbel cumhurun hilafına olup recm cezasını hak eden suçluya önce celdenin vurulacağını ardından da recm edileceğini söylemiştir. İmam-ı Ahmed’in bu konudaki delili ise Hz. Ali’nin uygulamasıdır. Hz. Ali cezasını vermek üzere kendisine getirilen Şûraha adındaki kişiye perşembe günü celde cezasını tatbik edip, cuma günü ise onu recm ettirmiştir. Bu uygulamadan sonra “Onu Allah’ın kitabına göre celde, Peygamber (s.a.s)’in sünnetine göre ise recm ile cezalandırdım” demiştir.

⁷³ والشَّيْخَةِ النَّبَةِ إِذَا زَنَى فَا رَجُمُو هُمَا

Yine İmam-ı Ahmed, Müslim ve dört sünen sahibinin eserlerinde, Ubâde b. Sâmit'ten gelen bir rivâyette Hz. Peygamber (s.a.s)'in “*benden alın(öğrenin) Allah zina edenler için bir yol göstermiştir. Zina eden evliyse celde (yüz sopa) vurulur ve bir yıl sürgüne gönderilir. Eğer bekarsa celde (yüz sopa) vurulur ve recm edilir*” dediği rivâyet edilmiştir.

Yüce Allah'ın رَأْفَةً فِي دِينِ اللَّهِ sözünden maksat yani “Allah'ın hükümlerini uygulamada sizi acıma duygusu tutup recmi uygulamamazlık etmeyin” anlamındadır. Burada anılan acıma, hükmü uygulayacak hâkimin acıma duygusuna kapılıp haddi uygulamayı terk etmemesidir. Bu caiz değildir. Buradaki رَأْفَةً “acıma” kelimesinin ne anlama geldiği konusunda değişik görüşler ortaya çıkmıştır. Bunlar:

Mücahid (ö. 103/721) suçlu cezasının uygulanması için hâkime getirildiğinde hâkimin ona cezayı uygulaması gerektiği manasında olduğunu söylemiştir. Bu görüş aynı zamanda Saîd b. Cübeyr (ö. 94/713 [?]) ve Atâ b. Ebû Rebâh'ın (ö. 114/732) da görüşüdür. Hadislerde “*Aranızdaki hadleri affedin bana getirmeyin. Bana hadleri getirirseniz uygulamam bana vacip olur*” ve “*bir memlekette hadlerin uygulanması o memleket için kırk sabah yağmurun yağmasından daha hayırlıdır.*” şeklinde geçmektedir.

Bazıları da âyetten maksat “cezayı uygularken o kişinin bir daha böyle bir suç işlememesi için canını acıtacak şiddette vurun. Sizi merhamet tutup da vurmayı hafifletmeyin” manasında olduğunu söylemişlerdir. Ancak bu vurma zarar verici olmamalıdır.

Âmir eş-Şa'bî, âyetteki maksat “vurmanın şiddeti hakkındadır” demiştir. Atâ (ö. 114/732) vurmanın zarar verici olmamasını gerektiğini söylemiştir. Saîd b. Ebû Arûbe (ö. 156/773) ise “*Kazif*”in (iftira edenin) cezası elbisesi üzerindeyken vurulur, zina edenin ise elbiseleri çıkartılarak cezası uygulanır demiş ve رَأْفَةً فِي دِينِ اللَّهِ âyetini okumuştur. Ardından da âyetin manası hem hükmü uygulamada hem de sopanın şiddeti hakkında olduğunu söylemiştir.”

Ayrıca bir diğer rivâyet ise; “Abdullah İbn Ömer'in zina etmiş cariyesinin ayaklarının altına veya sırtına sopa vurduğunu görenlerden biri رَأْفَةً فِي دِينِ اللَّهِ âyetini okuyunca İbn Ömer ‘Evladım sen benim ona acıdığımı mı

düşünüyorsun. Halbuki ben ona acımıyorum. Allah bana ona vurmamı emrediyor, başına vurup onu öldürmemi emretmiyor.’ dedi.

Âyetin *إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ* kısmının manası “Zina edene Allah’ın hadlerini uygulayın. Ona bir daha aynı günahı işlememesi için zarar vermeyecek şekilde şiddetli vurun.” şeklindedir.

Âyetin *وَلْيُسْهِدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ* kısmının manası ise “zina edenlere ceza uygulandığında insanların hazır bulunması onlar için bir caydırıcılık sebebidir. Bu caydırıcılık onlar için daha engelleyici ve daha başarılı olur. Bu sebepten ceza uygulanırken orada insanların hazır bulunması zina eden kimseler için hem azarlama hem kınama ve hem de kepezelik olur.” şeklindedir.⁷⁴

Zina edenlere ceza uygulanırken hazır bulunulması istenilen “Taife”nin kaç kişiden oluşması gerektiği konusunda da farklı rivayetler vardır.⁷⁵

Yukarıda klasik tefsirlerin Nûr sûresi 2. âyeti hakkında yaptıkları değerlendirmelere bakıldığında genel olarak âyetin bütün yönleriyle ele alındığı görülmektedir. Âyette geçen hükmün bekar zina edenler hakkında olduğu, bununla beraber kıraati mensuh hükmü baki olan âyet ve Hz. Peygamberden gelen rivayetlere göre de zina eden evlilere recm cezasının uygulanacağı fikrine varmışlardır. Ayrıca klasik tefsir müellifleri farklı birçok fıkhi meseleye de değinmişlerdir.

Müslümanlarca itibar gören ve başvuru kaynağı kabul edilen tefsir eserlerinin bazısının görüşlerine yer verdikten sonra; şimdi de yakın tarihte hazırlanmış ve âyeti farklı bir tarza işleyen bir takım çağdaş tefsirlere değinilecektir.

4.2.3. Nûr Sûresi 2. Âyetinin Bazı Çağdaş Tefsirlerde Ele Alınışı

Nûr sûresi 2. âyetinin çağdaş tefsir eserlerinde ele alınışı konusunu işlenirken yakın çağda yazılmış bütün tefsir eserlerini ele almak mümkün olmadığından geniş kitleler tarafından benimsenmiş veya konu hakkında farklı bir izahatta bulunan bazı örnek tefsir eserlerine müracaat edilecektir.

⁷⁴ Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Ömer İbn Kesîr, *Tefsîrû'l-Kur'ani'l-Azîm* (Riyad; Suudi Arabistan: Daru Taybe, 1999), 6/5-9.

⁷⁵ Zina edenlere ceza uygulanırken hazır bulunulması istenilen “Taife”nin kaç kişiden oluşması gerektiği konusunda âlimlerin görüşlerini daha önce açıklanmıştı. İbn Kesîr tefsirinde de aynı bilgiler geçtiğinden burada tekrar bunlara değinmiyoruz.

4.2.3.1. Mevdûdî tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet

Tefhîmü'l-Kurân adlı eserin müellifi Ebû'l-A'lâ el-Mevdûdî (1903-1979)⁷⁶ Nûr Sûresi 2. âyetinin tefsirini genişçe ele almış ve birçok konuya değinmiştir. Mevdûdî, klasik tefsir eserleri müelliflerine benzer bir tarzda bu âyeti işlemiştir. Âyetin hikmetine ve birçok fıkhi konuya değinmiştir. Biz de müellifin âyet hakkındaki tefsirini özetle ele alacağız:

Zina, evli olmayan erkek ve kadının arasında geçen cinsi münasebetin adıdır. Gerek Müslümanlıkta olsun gerekse de diğer din, kültür ve medeniyetlerde olsun ittifakla bu fiilin çirkin ve kötü bir iş olduğu kabul edilmiştir. Böyle olmakla beraber bu fiili işleyenlere verilecek ceza konusunda, çeşitli dinlere mensup insanlar farklı düşüncelere sahip olmuşlardır. İnsanlar farklı zaman dilimlerinde ve farklı hukuklarda zina fiilinin işlenme şekli ve işleyenlerine göre farklı farklı cezai işlemlere tabi tutulmuşlardır. Ancak İslam hukukunda insanlar evlenmeye teşvik edilmiş, zina fiili işlendiği takdirde kişinin evli veya bekar olmasına göre farklı cezaların tatbik edilmesi istenmiştir. İslam dini, cinsellik için meşru yolların bulunmasına rağmen gayri meşru farklı yollara başvurulmasını ve insan neslinin ifsadına yol açmasından dolayı zinayı yasak kılmıştır. İslam dini, kişinin zina fiiline bulaşmaması için çeşitli kolaylıklar sağlamıştır. Mesela; bir erkeğin dört kadın ile evlenebilmesini, anlaşılamama durumunda eşlerin arasını bulmak için velilerin bulunmasını, anlaşılamama durumunda boşanmayı ve tekrar evlenebilmeyi ayrıca zinaya götürecek her aşırılığı yasaklaması bunlardan bazılarıdır. Bütün bu kolaylıklara rağmen yine de zina fiili işleyen kişiye ise cezayı gerekli görmüştür.

Zina fiili, İslam'ın ilk zamanlarında kötü görülmeyle beraber cezalandırma için şartlar ve mekân uygun olmadığından cezalandırma şekli farklıydı. Nisâ Sûresi 15. âyette⁷⁷ belirtilen bu geçici ceza, daha sonra bu âyeti kerimeler ile kaldırıldı ve zinanın gerçek cezası bildirildi.

Bu âyetteki hüküm bekar olarak zina edenler içindir. Hükmün bu kişiler hakkında olduğu da Nisâ Sûre 15 ve 25. âyeti kerimelerdir. Çünkü Nisâ 15. âyette zina cezasının hükmü belirtilmiş ancak bunun geçici bir ceza olduğu ve asıl cezanın

⁷⁶ Pakistanlı âlim ve düşünür, Cemâat-i İslâmî teşkilâtının lideri.

⁷⁷ Kadınlarınızdan çirkin fiilde bulunanlara karşı aranızdan dört şahit getirin. Eğer şahitlik ederlerse, o kadınları ölüm alıp götürünceye yahut Allah onlara bir yol açıncaya kadar evlerde tutun.

ileride açıklanacağı bildirilmiştir. Nisâ sûresi 25. âyette ise “muhsanat” kelimesi geçiyor. Âyette geçen bu kelime bekar kadınlar için kullanıldığı açıktır. Kur’an’ı Kerim’de zina eden evli kişilerin cezası hakkında hüküm geçmemektedir. Ancak sahih olarak gelen birçok rivâyette Hz. Peygamberin evli olarak zina edenleri recm cezası ile cezalandırdığını aktarmakta ve Hz. Peygamberin bizzat kendisinin bile bunu icra ettiği geçmektedir. Yine Hz. Peygamberden sonraki halifeler de bu uygulamayı devam ettirmiş, bu konuda aksine bir hükümde bulunulmamıştır.⁷⁸

Zina edenler arasında zina fiilinin gerçekleşmiş kabul edilmesi için erkek cinsel organının en az sünnet kısmı, kadının cinsel organında kaybolması gerekir. Bunun dışında kişilerin yapmış olduğu cinsel aşırılıklar, zina olarak görülmez ve had cezasının dışında bir ceza ile cezalandırılırlar. Kişinin işlemiş olduğu zina suçu kesin olarak kanıtlanmadıkça ceza verilemez. Zina dışındaki suçlarını itiraf edene tövbe etmesi tavsiye edilir ve suçunun ne olduğu konusunda araştırmaya girilmez. Ayrıca zina fiilinin işlenmiş kabul edilebilmesi için birtakım şartlar da vardır.⁷⁹

Tecavüze uğrayan bir kadına ceza uygulanmaz. Ancak erkek, cinsi ilişkiye girmek için zorlanırsa bu durumda erkeğe ceza uygulanıp uygulanmaması hakkında farklı görüşler vardır. Cumhur ulema, erkeğe cezanın gerekmeyeceğini söylerken; Ebû Hanîfe (r.a) ise devlet yetkililerinin dışında başka kişiler tarafından zorlanan kimseye ceza gerekeceğini söylemiştir. Müellif bu konuda cumhurun görüşüne katılmaktadır. Ayrıca zina suçunun cezasını uygulama işi devlete aittir, kişiler bu cezayı tatbik edemezler. Zina suçu işlendikten sonra suçlular hakkında yakınlarının sulha gitmesi gibi bir durumda söz konusu değildir. Suç sabitleşince cezasının uygulanması artık kaçınılmaz olur.

Zina edenler aleyhinde şahitlik edeceklerin adaletli, güvenilir ve iffetli olmaları gerekir. Aynı zamanda fiili bizzat açıkça görmeleri ve zina edenlerin kimler olduğu hakkında da görüş birliği içinde olmaları gerekir.

Kocası olmayıp ancak gebe kalmış bir kadına ceza verilip verilmemesi hakkında da iki görüş vardır. İmam-ı Mâlik, Hz. Ömer’e dayandırdığı görüşünde

⁷⁸ Müellif bu âyeti işlerken mezheplere göre zina tanımının ne olduğu ve hangi fiiller zina olarak değerlendirildiği, ayrıca yapılma şekline göre cezasının nasıl olması gerektiği hakkında klasik tefsirlerle aynı yolu izlemiştir. Çalışmamızın “Mefâtihu’l-Gayb Tefsirinde Nûr Sûresi 2. Âyet” başlığında aynı konular geçmektedir.

⁷⁹ Müellifin bu konudaki görüşleri geride geçen klasik tefsir müfessirleriyle aynıdır.

ceza gerektiğini söylemiştir. Ancak cumhur ulema, bu durumda ceza uygulanmaz görüşündedir. Çünkü şahit ve itiraf olmadan sadece gebelik ceza için yeterli değildir. Çok küçük ihtimalde olsa kadının başka şekillerde gebe kalmış olması mümkündür.

Suçta şahitlik edenlerin delil getirememeleri veya şahitlikte ittifak edememeleri halinde şahitlere cezanın gerekeceği ve gerekmeyeceği şeklinde iki görüş vardır. Cezanın gerekeceğini söyleyenler Hz. Ömer (r.a)'in uygulamasını⁸⁰ delil getirmişlerdir. Cezanın gerekmeyeceğini savunular ise “bu kişilerin şikâyetçi olmadıklarını, şahit olarak bulunduklarını ayrıca şahitliğin cezası olması halinde insanların şahitlik etmeyeceklerini” delil göstererek cezanın gerekmediğini söylemişlerdir.

Zina edenlerin cezaya müstahak olmalarının şartlarından biride kişinin işlemiş olduğu suçu bizzat itiraf etmesidir. Bu itiraf yapılırken kişinin bilinci yerinde olması, zorlama altında olmaması ve ne dediğini biliyor olması gerekir. Tek bir itirafın yeterli olduğunu söyleyenler olduğu gibi itirafın dört ayrı seferde yapılması gerektiğini söyleyenlerde vardır. Tek itirafın yeterli olduğunu söyleyenlerin delili; rivâyetlerde geçen işçi kıssası, dört ayrı itirafın olması gerektiğini söyleyenlerin delili ise *Mâiz* ve *Gamidiyyeli* kadın kıssalarıdır. Ayrıca zina edip suçunu itiraf eden kişiye suç ortağının kim olduğu da sorulmaz. Şâyet kişi, suç ortağını da ifşa ederse bu durumda hakkında iddiada bulunan kişiye bu durum sorulur. İddiayı kabul etmesi durumunda ceza uygulanır. Aksi takdirde serbest bırakılır. Zina suçunun cezası ve cezanın uygulanma şekilleri hakkında da mezhepsel farklılıklar bulunmaktadır.⁸¹

⁸⁰ Basra valisi Muğire b.Şu'be'nin, Ebu Bekre ile arası iyi değildi. Bir gün evlerin pencereleri açıkken Ebu Bekre, Muğire'yi cinsel ilişki halinde gördü. Yanındaki arkadaşlarından (Nâfi b. Kalâde, Ziyad ve Şibl b. Ma'bed) buna şahit olmalarını istedi. Arkadaşları kadını sorunca Ebu Bekre, “Ümmü Cemil” cevabını verdi. Bu durum Hz. Ömer'e intikal edince Muğire derhal görevinden alındı. Muğire ve şahitler Medine'ye çağrıldı. Ebu Bekre, Muğire'nin Ümmü Cemil'le zina ettiğini söyledi. Fakat şahitleri kadını tanıyamadıklarını ve kesinlikle Ümmü Cemil olup olmadığını söyleyemeyeceğini söylediler. Muğire, şahitlerin bulundukları mesafeden kadını tanımalarının mümkün olmadığını kanıtladı. Karısı ve bahsi geçen kadının arasında büyük bir benzerliğin bulunduğunu da ispat etti. Böylece Ebû Bekre ve şahitlerinin aldandıkları belli oldu. Bu sebeple Hz. Ömer Ebu Bekre, Nâfi ve Şibl'e iftira cezası uyguladı.

⁸¹ Müellifin zina suçunun cezası ve cezanın uygulanma şekilleri hakkındaki mezhepsel farklılıkları ele alma şekli, geride geçen klasik tefsir eserleri ile aynıdır.

4.2.3.2. Seyyid Kutub tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet

Muasır müfessirlerden olan Seyyid Kutub (1906-1966)⁸² “Fî Zilâli’l-Kur’ân” adlı sosyolojik tefsir eserinde Nûr sûresi 2. âyeti hakkında cezalardan ziyade konulan bu cezaların hikmetlerinin ne olduğu konusuna değinmeye çalışmaktadır. Müellif eserinde bu âyeti şu şekilde ele almaktadır:

وَالَّتِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهَدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّيَهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا
“Kadınlarınızdan çirkin fiilde (zina) bulunanlara karşı aranızdan dört şahit getirin. Eğer şahitlik ederlerse, o kadınları ölüm alıp götürünceye yahut Allah onlara bir yol açıncaya kadar evlerde tutun.” âyetinin buyruğu üzere kadınlara evde hapsetme ve işlemiş olduğu suçtan dolayı kınama, erkeğin cezası ise suçundan dolayı ayıplanarak eziyet edilmektir. Daha sonra yüce Allah Nûr sûresi 2. âyetini indirerek bu suçun cezasının ne olduğunu açıklamıştır. Bu açıklanan ceza, Nisâ sûresinde işaret edilen “السَّيْلُ” di.

Celde, muhsan (evli) olmayan bekar erkek ve kadına uygulanan had cezasıdır. Bu haddin uygulanabilmesi için bu kişilerin Müslüman, akıllı, ergen ve hür olmaları gerekir. Muhsan ise daha önce sahih bir nikahla evlenip cinsel ilişkiye girmiş Müslüman, hür ve ergen olan kimsedir. Muhsan kimsenin cezası ise recmdir.

Celde (sopa vurma) cezası Kur’an ile, recm (taşlayarak öldürme) cezası ise sünnetle sabit olmuştur. Celde cezası Kur’an’da umumi (genel) bir tarzda geçmiştir. Ancak Peygamber (s.a.s) recm cezasını sadece evli olup zina edenlere uygulandığından, âyette geçen ifadenin sadece bekar olup zina edenlere ilgili olduğu ortaya çıkmaktadır.

Evli kişiye uygulanacak zina cezası hakkında; “önce celde vurulup sonrasında recm edilmesi gerektiği” görüşü olmasına rağmen genel görüş sadece recmin yeterli olduğudur. Ayrıca zina eden bekara hem celde vurulup hem de sürgüne gönderilmesi gerektiği ve hür olmayan kişinin cezası hakkında da görüşler vardır. Bu görüşler fıkıhçılar arasındaki ihtilaflı konular olduğundan bu konularda fıkıh kitaplarına müracaat etmek gerekir.⁸³

⁸² Hilal Görgün, “Seyyid Kutub”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009).

⁸³ Müellif ise konulan bu cezaların hikmetlerinin ne olduğu konusuna değinmeye çalışmaktadır.

Görüyoruz ki zina edenin bekar olması durumunda kendisine celde cezası, evli olduğu takdirde ise recm cezasının gerektiğidir. Evli olup zina eden kişi hür, ergen ve Müslüman olduğu takdirde cezasının recm olmasının sebebi, daha önce evlenip helal ve temiz yolla bu duyguyu tatmasına rağmen bu temiz yolu bırakıp fitratını bozması ve sapkınlıkta bulunması ona daha şiddetli cezayı gerekli kılar.

Kur'an'ı Kerim'de sadece zina eden bekarın cezasından bahsediliyor ve bu ceza uygulanırken suçluya merhamet gösterilmemesi isteniyor. Ceza uygulanırken suçluya sert davranılması, yumuşak davranılmaması ve suçluya cezanın uygulamasının ihmal edilmemesi istenmektedir. Aynı zamanda bu suçun bir daha işlenmemesi ve hem suçu işleyene hem de cezaya şahit olanlara caydırıcı olması için cezanın bir grup mü'minin huzurunda icra edilmesi istenilmektedir.⁸⁴

4.2.3.3. Süleyman Ateş tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet

Süleyman Ateş, “Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri” adlı eserinde çok farklı izahatlar getirerek âyeti farklı bir şekilde yorumlamıştır. Klasik tefsir eserlerinin aksine recm cezasını kabul etmemiş ve bunu çeşitli akli ve nakli delillerle açıklamaya çalışmıştır. Müellif bu âyet hakkında şu ifadelere yer vermiştir:

Yüce Allah zina edenler hakkında nasıl bir yola başvurulması gerektiği hakkında Nisâ sûresi 15 ve 16. âyetlerinde açıklamada bulunmuş ve ileride bu suç için farklı bir cezanın bildireceği mesajını vermiştir. İşte bu âyet yüce Allah'ın işaret etmiş olduğu cezanın bildirildiği âyettir. Bu âyette Allah zina edenlerin evli veya bekar olmalarına bakılmaksızın aynı cezaya layık olduklarını bildirmiştir. Zina edenlerden evli olanların recm edilerek öldürülmesi ise hadislerde geçmektedir ve bu konudaki hadislerin sıhhati konusunda şüphelerimiz vardır. Ayrıca Kur'an âyetleri ile de ters düşmektedir. Bu konudaki rivayetler şu şekildedir:

a) Hz. Ömer'in minberde; “*recm âyetinin Kur'an'da bulunduğunu, Hz. Peygamberin recm cezasını uyguladığını ve sahabelerinde ondan sonra bu cezayı uyguladıkları, ileride insanların bu ceza Kur'an'da yoktur deyip uygulamamasından korktuğu*” hakkında demiş olduğu rivayet.

⁸⁴ Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân* (Kâhire: Daru's-Şurûk, 2003), 4/2487-2488.

b) Zeyd b. Sabit'in الشيخ والشيخة إذا زنيا فارجموهما البتة "yaşlı erkek ve kadın zina ettiklerinde onlara recm cezası uygulayın" âyetini okuması ve Mervan'ın "öyle ise onu Kur'an'a yazsana" demesi rivayeti.

c) Ahzâb sûresi hakkında; "Ahzâb sûresinin normalde Bakara sûresi kadar uzun olduğu ve içinde zina ile ilgili âyetlerin bulunduğunu" bildiren rivayet.

d) Kur'an toplanırken "Hz. Ömer'in recm âyetini Kur'an'a konulması için getirdiği ancak şahidi bulunmadığından Zeyd b. Sabit tarafından kabul edilmeyip Mushaf'a konulmadığı nitekim Huzeyme (r.a)'nin getirdiği âyetlerin şahit istenmeden Mushaf'a alındığı" hakkındaki rivayet.

Müellif bu rivayetlerin tutarlı olmadığını söyleyip şu açıklamaları yapıyor:

Öncelikle Kur'an âyetinin madem ki hükmü baki o zaman lafzının Kur'an'dan çıkarılmasının hikmeti ne olabilir? Şayet 3. rivayet kabul edilirse o zaman Kur'an'ın korunmamış olduğu ve büyük bir kısmının yok olduğu anlamı ortaya çıkar. Ayrıca Zeyd b. Sabit, Huzeyme'nin şahitliğini kabul etmesine rağmen Hz. Ömer gibi birinin sözüne nasıl olurda itibar etmez onun şahitliğini kabul etmez.

Müellifin kanaatine göre zina cezasının suçu Tevrat'ta olduğu gibi Araplarda da cezası recm idi. Ancak İslam bu cezayı kaldırarak zina cezası olarak celde (sopa vurma) cezasını getirince, adetlerine son derece bağlı olan Araplar adetlerine bağlı kaldılar ve bu cezanın Hz. Peygamber tarafından da uygulandığını göstermek için birtakım rivayetler ortaya attılar. Hz. Ömer zamanında İslam topraklarının genişlemesi ve insanların zina fiilini çokça işlemeleri neticesinde Hz. Ömer içtihatla bulunarak recm cezasının uygulanması gerektiğini düşünmüştür. Buna karşı çıkanlara da yukarıdaki sözü söylemiştir. Böylece bu rivayetler daha sonraki zamanlarda hukuk kitaplarına da girmiştir.

Araplarda zina fiilinin cezası olarak recm ve celde cezalarının uygulandığı işçi kıssasında⁸⁵ da görülmektedir. Nitekim bu rivayette ilim ehline zina edenin durumu sorulduğunda ilim ehlinin bu fiile bir karar verdikleri görülmektedir. Peki bu ilim ehli kimdir ve bu hükmü kimden öğrenmişlerdir? Ayrıca bir şehir devleti olan İslam devletinde suçlu nereye sürgün edilecektir?

Bu rivayetin sıhhati konusunda şüphe vardır. Rivayet Arap toplumunun durumunu, Hz. Peygamberden işitmedikleri meseleler hakkında geçmişte

⁸⁵ Bk. 58.

alışageldikleri gibi hüküm verdiklerini göstermektedir. Şayet Hz. Peygamberin recm cezasını uyguladığı hakkındaki rivayetler doğru kabul edilirse, bu durumda onun kendinden önce Arap adetlerinde geçen Tevrat şeriatı ile hükmettiği anlamını taşır. Muhammed İzzet Derveze'nin *"Hz. Peygamber zina suçunun cezasını bildiren âyetin inmesinden önce kendi içtihadı ile hükmetmiştir"* sözü de İslam'dan önce Araplarda recm cezasının varlığını gösterir.⁸⁶

Yine Maiz⁸⁷ adındaki sahabenin zina işlediğini itiraf ettikten sonra Hz. Peygamberin ona farklı şekillerde sorular sorması da Hz. Peygamberin recm cezasını uygulamak istemediğini göstermektedir.

Aynı şekilde zina dışında bir kadınla her türlü aşırılığı yaptığını Hz. Peygambere itiraf eden bir kişiye Hz. Peygamber: *"Gündüzün her iki tarafında ve geceye yakın saatlerde namaz kıl; çünkü iyilikler kötülükleri yok eder. Bu ibret alanlara bir nasihattir"* demesi ve bu emrin o kişiye özel bir durum mu olduğunu soran kişiye de *"hayır bütün insanlar için olan bir durumdur"* demesi Hz. Peygamberin recm cezasını istemediğini göstermektedir.

Nisâ sûresi 25. âyette zina eden cariyelere, hür kadınlara verilen cezanın yarısı kadar bir cezanın uygulanması gerektiği de bildirilmiştir. Ancak recm cezasının yarısı olmaması bu cezanın cariyelere uygulanamayacağını göstermektedir. Bu da demek oluyor ki recm cezası yoktur.

İlk zamanlardan beri recm cezasını kabul etmeyenlerin delilleri şunlardır.

a) Cariyelere hür kadınlara uygulanan cezanın yarısı kadar ceza uygulanır ancak recm'in yarısı yoktur.

b) Kur'an'ı Kerim'de zina edenlerin dünya ve ahirette ne tür bir muameleye tabi tutulacağı genişçe açıklanmasına rağmen recm cezasından söz edilmemesi recm cezasının olmadığını göstermektedir.

c) Âyette "zina edenlere yüz sopa vurulması" emredilirken bekar evli ayrımı yapılmamıştır. Haber-i vâhid ile âyet tahsis edilerek âyetin bekarlara has olduğunu söylemek mümkün değildir.

d) Hâricîlere göre Kur'an'da olmadığından recm cezası yoktur.

⁸⁶ Müellif Hz. Peygamberin recm cezasını uyguladığını kabul etmemektedir. Müellif: *"Rahmet Peygamberi olarak gönderilen Hz. Peygamberin bir insanı beline kadar toprağa gömüp eziyet ederek öldürmesi kabul edilebilir bir şey değildir"* demektedir.

⁸⁷ Bk. 24.

Âyetin devamında da “müminlerden bir grupta onlara uygulanan azaba şahit olsun” ibaresi de recm’in olmadığına delildir. Sûrenin 8. âyetinde li’an yapanların yemin ederek kendilerini azaptan kurtaracakları belirtilmektedir. Şayet recm cezası olsaydı âyette li’an yapanların kendilerini ölümden kurtardıkları söylenirdi.

Özetle zina edenlerin cezası, evli bekar ayrımı yapılmaksızın celde’dir. Ceza uygulanırken de ne suçlulara merhamet gösterilmeli ne de çok şiddetli vurulmalıdır. Cezanın insanların huzurunda uygulanması ise ibret olması ve benzer durumlar için caydırıcı olmasıdır. Ayrıca zina edildiğinin tespiti için dört şahidin bulunması gerekir.⁸⁸

4.2.3.4. Diyanet İşleri Başkanlığı tefsirinde Nûr sûresi 2. âyet

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından bir komisyona hazırlatılan *Kur’an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir* adlı eserde Nûr sûresi 2. âyetin tefsiri hakkında şu ifadeler yer verilmiştir:

Zina fiili, İslam’a göre aralarında nikah bağı bulunmayan erkek ve kadının cinsel birlikteliğine verilen addır. Bu fiilin para karşılığı veya gönül bağıyla yapılması arasında bir fark yoktur. İslam’dan önce bazı kadınlar kapılarına çeşitli işaret ve emareler koyarak bu işi para karşılığında yapmışlar ve bu kadınlara “biğa” denilmiştir. Ancak cahiliye devrinde zina yapılmasına rağmen bu fiilin hukuki bir cezası bulunmuyordu. Zina edenlerin cezası ya aile içerisinde verilir ya da bir şekilde sulh yoluna gidilerek çözüldü.

İslam dini ile beraber zinanın her türlü yasaklandı ve zina edenlere ne tür bir muamelede bulunulması gerektiği açıklandı. Daha önce Nisâ sûresi 15 ve 16. âyetlerde açıklanan zâni (zina eden)’nin cezasının ne şekilde uygulanması gerektiği bu âyeti kerime ile açıklandı ve uygulanması emredildi. Âyette geçen “100 sopa vurulması emri” zina edenlerin muhsan olmaması (evli olmaması) durumunda gerektiği Tefsir ve Fıkıh âlimleri arasında ittifakla kabul edildi. Aynı şekilde Tefsir ve Fıkıh âlimlerinin çoğu, zina edenlerin Muhsan (evli) olmaları durumunda bunların recm (taşlanarak öldürülme) edilerek cezalandırılmaları gerektiği konusunda hükme varmışlardır.

⁸⁸ Süleyman Ateş, *Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri* (İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 1990), 6/144-151.

Celde cezasının ne şekilde uygulanacağı konusu Fıkıhçılar tarafından belirlenmiştir. Celde (sopa) vurulurken yaralayıcı ve sakat edecek şekilde vurulmaması, kendisi ile vurulacak sopa veya kırbacın da orta halli olması konularına dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bu tür suçların tekrar işlenmemesi için bu cezaların suçluya uygulanması gerektiği ancak uygulanırken ibret alınması ve caydırıcı olması için belli bir sayıdaki topluluğunda orada hazır bulunması gerektiği belirtilmiştir. Aynı şekilde merhametlilerin en merhametlisi olan Allah'ın toplumun faydası için uygulanmasını emrettiği bu cezanın uygulanmasında merhamet edilerek uygulamanın terk edilmemesi istenmiştir.

Bu eseri yazan komisyon, âyette geçtiği üzere zina edenlerin 100 sopa ile cezalandırılmasının genel bir durum olduğu ve bu cezanın hadd olduğu kanaatindedirler. Diğer ceza şekilleri olan “recm” ve “sürgün” cezalarının ise hadd cezası olmadığı, bunların devlet başkanı tarafından uygun görülmesi halinde uygulanabilecek bir ta'zir cezası olduğu şeklinde açıklamada bulunmuşlardır.

4.2.3.5. Diğer bazı çağdaş tefsirlerde Nûr sûresi 2. âyet

Nûr Sûresi 2. âyetin tefsiri hakkında yukarıda ele aldığımız tefsir eserlerinin yanında başka tefsir eserlerinin açıklamalarına yer verilecektir. Bu çağdaş tefsir eserlerini görüşlerine kısaca değinmenin faydalı olacağı kanaatine vardık. Bazı çağdaş tefsirlerin konuya bakışı şu şekildedir:

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır (1878-1942) *Hak Dini Kur'an Dili* adlı eserinde zina eden erkeğe *zani* denildiği halde kendisi ile zina edilen kadına ismi meful kalıbındaki *mezniye* ismi ile hitab edilmediğini söylemiştir. Çünkü cezaya müstehak olması için zina edilen kadının bunu rızası ile yapması gerekir. Bu sebepten dolayı zinayı kendi rızası ile işleyen kadına *zaniye* denilmiştir. Zorla kendisine zina fiili işlenen bir kadın “zaniye” değil “mezniye”dir.⁸⁹ Âyetteki celde cezası emri genel bir ifade olsa da Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mâiz ve Gâmidıyyeli hakkındaki rivâyetleri, celdenin sadece muhsan olmayanlara uygulanması gerektiğini söylemiştir.⁹⁰

⁸⁹ Müfessir celdenin tanımını, ne şekilde uygulanması gerektiğini ve âyette emredilen hususların nasıl olması gerektiği hakkındaki görüşleri de klasik tefsir eserlerindeki gibidir.

⁹⁰ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 5/544-548.

Ömer Nasuhi Bilmen (1883-1971) ise *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Meâl-i Âlîsi ve Tefsiri* adlı tefsir eserinde, âyeti kerimeyi klasik tefsir eserlerindeki benzer şekilde tefsir etmiştir. Celde'nin mahiyetini ve uygulama usullerini aynen eserine almış ve muhsan olan hür kişilere recm cezasının uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Ancak taşlanarak öldürülme cezası olan recm cezasının bölünme kabul etmediğinden dolayı köle ve cariyelere recm cezasının tatbik edilemeyeceğini söylemiştir.⁹¹

Abdurrahman b. Nâsır es-Sa'dî (1889-1956), *Tefsîru's Sa'dî* adlı eserinde zina eden bekar erkek ve kadınlara celde cezasının verileceğini; zina eden evli erkek ve kadına ise sahih ve meşhur hadisi şerifler gereği recm cezasının uygulanacağını söylemektedir.⁹²

Muasır düşünürlerden olan Muhammed Esed (1900-1992)⁹³ ise “*Kur'an Mesajı: Meal-Tefsir*” ismi ile Türkçeye çevirisi yapılan eserinde, bu âyet hakkında şu ifadeleri kullanıyor:

Zina ister evli olsun ister bekar, aralarında nikah akdi olmaksızın kişilerin kendi rızalarıyla yapmış oldukları cinsel birleşmeye denir. Zina yapanlara verilecek cezanın, şahitler huzurunda uygulanması istenmiş ancak şahitlerin sayısı belirsiz bırakılmıştır. Bunun sebebi, cezanın uygulanması aşikâr olarak yapıp ancak bir şov şeklinde de yapılmaması gerektiğidir.⁹⁴

Vehbe Zuhayli (1932-2015), *Tefsîrû'l Veciz* isimli eserinde zina eden bekar kişilere celde cezasının verileceğini ve varid olan hadisi şerifler gereği bir yılda sürgüne gönderileceğini söylemektedir. Zina edenlerin evli olması durumunda ise sahih ve mütevatir hadislerde geçtiği üzere recm cezasının kendilerine uygulanacağını belirtmektedir. Ayrıca cezalar uygulanırken de en az üç kişinin şahitlik etmesi gerektiği fikrini benimsemiştir.⁹⁵

M. Sait Şimşek (1951-2024), *Hayat Kaynağı Kur'an Tefsiri* adlı eserinde bu âyetin tefsirini yaparken Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan *Kur'an*

⁹¹ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Meâl-i Âlîsi ve Tefsiri* (İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985), 5/2319-2320.

⁹² Abdurrahmân b. Nâsır es-Sa'dî, *Tefsîru's-Sa'dî/Özlü Kur'ân Tefsiri*, çev. M. Beşir Eryarsoy (İstanbul: Guraba, 2014), 3/447-448.

⁹³ Yahudi asıllı Müslüman düşünür ve siyaset adamı.

⁹⁴ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, çev. Cahit Koytak- Ahmet Ertürk (İstanbul: İşaret Yayınları, 2015), 853-854.

⁹⁵ Vehbe Zuhaylî, *Tefsîrû'l Veciz*, çev. Hacı İnan (İstanbul: Dua Yayıncılık, 2013), 3/111.

Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir eserine atıfta bulunmaktadır. *Kur'an Yolu* adlı tefsir eserinin 2. cildi 32 ve 33. sayfalarında geride de değindiğimiz üzere recm'in bir tür hadd cezası olmadığını savunanların ileri sürdükleri çeşitli maddelere benzer maddeler geçmektedir. M. Sait Şimşek'te bu maddeleri kabul ederek zina edenlere evli-bekar olma durumlarına bakılmaksızın celde cezasının uygulanması gerektiğini söylemektedir. Recm hakkında ise recm'in bir hadd cezası olmadığını; gerek görülmesi halinde devlet yöneticisinin uygulamasına izin vereceği bir ta'zir cezası olduğu fikrindedir. Müfessir, bu konuda *Kur'an Yolu* eseri yazarlarının fikirlerine katılmıştır.⁹⁶

Mustafa İslâmoğlu, “*Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal-Tefsir*” isimli eserinde bu âyetin mealini aynen şu şekilde yapmıştır: “*Zina eden kadın ve zina eden erkek: İşte bunlardan her biri için, etkisi cilt ile sınırlı yüz vuruş yapın; eğer Allah'a ve Âhiret Günü'ne inanıyorsanız, o ikisine olan acıma duygunuz sizi Allah'ın hükmünü uygulamaktan alıkoymasın; inananlardan bir gurup da onların cezalandırılmasına tanık olsun.*”

Müellif, zinayı “nikah akdi olmaksızın kişilerin cinselliklerini paylaşmaları” şeklinde tarif etmiştir. Celde cezasını ise “*acının kasa işlemeden deriye vurulması*” şeklinde tarif ederek bu cezadan amacın, can yakmak olmadığını sadece caydırma olduğunu, suçun sabit olması için ise insanlara açık bir şekilde yapılmış olması gerektiğini söylemiştir.⁹⁷

Mehmet Okuyan telif etmiş olduğu tefsir eserinde bu âyeti işlerken, celde cezasının suçluya acı çektirmek için değil suçluyu caydırmak ve onu teşir etmek için vurulduğunu, celde cezasının bekar-evli fark etmeksizin bütün zina fiilini işleyenlere uygulanması gerektiğini söylemiştir. Recm cezasının ise İslam'da yerinin olmadığı kanaatindedir. Müellifin bu konu hakkındaki delil ve görüşleri maddeler halinde şu şekildedir:

a) Hz. Peygamber'den gelen rivâyetlerin bu âyeti tahsis ederek evli olanların zina etmeleri neticesinde recm edilmeleri gerektiği müfessirlerin büyük bir kısmı tarafından kabul edilmiştir. Ancak bu tür rivâyetler âyet ile bağdaşmadığından kabul edilmeleri mümkün değildir.

⁹⁶ M. Sait Şimşek, *Hayat Kaynağı Kur'an Tefsiri* (İstanbul: Beyân Yayınları, 2012), 3/469-471.

⁹⁷ Mustafa İslâmoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal-Tefsir* (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2008), 2/678-679.

b) İslam ulemasının ekserine göre evli kişi zina ettiği takdirde kendisine 100 sopa ve recm cezasının uygulanması gerektiği hakkında rivâyetler vardır. Bu rivâyetler mütevâtir kabul edilmesine rağmen âlimlerin çoğu recm edilerek öldürülecek birine 100 sopa vurulmasının gereksizliğinden bahsedip bu uygulamayı gerçekleştirmemişlerdir. Bu da rivâyetlerin mütevâtir olmadığını ya da olsa bile itibar görmediğini gösteriyor. Mâiz ve Gamidiyyeli kadın rivâyetlerinde de sopa vurulması gerektiği geçmemektedir.

c) Kur'an'ın recm cezasına göre daha hafif sayılabilecek celde cezasını zikredip daha ağır ve ölümcül olan recm cezasına değinmemesi anlaşılır bir durum değildir.

d) Mâiz kıssasında Mâiz'in recm cezası uygulanırken kaçtığı belirtilmektedir. Durum Peygamber (s.a.s)'e bildirilince "keşke onu rahat bıraksaydınız" dediği naklolunur. Ancak bu âyetin devamında "Allah'ın hükümlerini uygulamakta sizi merhamet duygusu tutmasın" buyuruluyor. Âyet bu şekilde buyururken Hz. Peygamber (s.a.s)'in "keşke onu rahat bıraksaydınız" demesi mümkün değildir.

e) Bazı müfessirlere göre recm cezası hakkında "lafzı mensuh hükmü baki" olan bir âyet nazil olmuştur.⁹⁸ Bunun bu şekilde olması kabul edilemez. Çünkü bu âyet şâyet mensuh ise âyeti nesh eden nasih'inde belli olması, nesh eden âyetin lafız ile beraber mensuhun hükmünü de nesh etmesi gerekir. Ayrıca Kur'an'ın kitap haline getirilmesi ve çoğaltılması süreçlerinde bu tür bir âyetin olduğu dile getirilmemiştir.

f) Fârûk⁹⁹ lakabı ile tanınan Hz. Ömer'in "*insanların 'Ömer Allah'ın kitabına ilavede bulundu' demesinden korkmasaydım recm âyetini Kur'an'a dahil ederdim*" dediği rivâyeti de aklen anlaşılmamaktadır. Çünkü Hz. Ömer gibi birinin insanların demelerinden dolayı Allah'ın emrini zayi etmesi düşünülmaz.

g) Kur'an'ın ilkelerine göre bir suçun cezası suça eşit olmalıdır. Ancak zina suçuna recm yani ölüm cezası verildiğinde bu eşitlik sağlanmamış olur. Nitekim

⁹⁸ الشيخ والشيخة إذا زنيا فارجموهما البتة نكالا من الله والله عزيز حكيم "Yaşlı (evli) bir erkek ve kadın eğer zina ederlerse Allah'tan bir ceza olarak onları recmedin (taşla öldürün). Allah güçlüdür; hikmet sahibidir."

⁹⁹ Hz. Ömer'in lakabı, "Hak ile bâtlı ayıran" manasındadır.

yüce Allah Mâide sûresi 32. âyetinde¹⁰⁰ hangi suçlara ölüm cezasının verileceğini açıklamıştır. Bu suçlar arasında zina suçu sayılmamıştır.

ğ) Recm kelimesi Hicr sûresi 34.¹⁰¹ ve Sâd sûresi 77.¹⁰² âyetlerinde geçtiği üzere “kovmak”; Meryem sûresi 46¹⁰³, Yâsîn sûresi 18.¹⁰⁴ âyetlerinde de “kovmak” ve “ sürgüne göndermek” manalarında kullanılmıştır. Bu sebepten recm cezasını “taşlama sonucu öldürme” değil de “sözlü hakaret” veya “sürgüne gönderme” olarak düşünmekte mümkündür.

h) Recm cezası “taşlayarak öldürmek” manasında düşünülürse bu durumda hür kadının cezasının yarısı miktarında olan cariyeceğin cezası¹⁰⁵ ne şekilde uygulanacaktır. Çünkü ölümün yarısı düşünülemez.

ı) Nûr sûresi 2. âyetinin Nisâ 15 ve 16.¹⁰⁶ âyetlerini nesh ettiği kabul edilmektedir. Ancak durum böyle değildir. Çünkü Nisâ 15. âyet “sevicilik-lezbiyenlik”, 16. âyet ise “homoseksüellik” hakkında indirilmiş âyetlerdir. Durumun böyle olduğu da âyetdeki zamir ve ismi mevsullerden anlaşılmaktadır. Nûr sûresi 2. âyet, ne bu iki âyeti nesh etmiştir ne de recm cezasından bekarları tahsis etmiştir.

Özetle müellif, zina suçunu işleyenlere bekar-evli ayrımı yapmaksızın celde (100 sopa) cezasının verilmesi gerektiğini söylemiştir. Bu cezaların istisnaları ise; cariyeler işlediğinde cezanın yarısı olan 50 sopa, (haşa) Peygamber eşlerinin

¹⁰⁰ İşte bu yüzdendir ki İsrailoğulları'na şöyle yazmıştık: “Kim bir cana karşılık olmaksızın yani yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya karşılık olmaksızın, (haksız yere) bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir cana hayat verirse (onun canını kurtarırsa) bütün insanlara hayat vermiş (onları kurtarmış) gibi olur.”¹ Elçilerimiz onlara apaçık deliller getirmişlerdi. Sonra, onlardan çoğu yine yeryüzünde aşırıya kaçmaktadır.

¹⁰¹ (Allah) şöyle demişti: “Çık oradan! Şüphesiz ki sen kovuldun

¹⁰² (Allah) şöyle demişti: “Çık oradan! Şüphesiz ki sen kovuldun.

¹⁰³ (Babası) şöyle demişti: “Ey İbrahim! Sen ilahlarımdan yüz mü çeviriyorsun? Vazgeçmezsen şüphesiz ki seni (taşlayarak) kovarım! Uzun bir süre benden uzak dur!”

¹⁰⁴ (Şehir halkı) “Sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. (Tebliğden) vazgeçmezseniz, şüphesiz ki sizi kovacağız; elbette bizden size elem verici bir azap dokunacak!” demişti.

¹⁰⁵ Nisâ 4/25. “İçinizden mü'min ve hür kadınlarla evlenmeye gücü yetmeyen kimse, ellerinizin altında bulunan mü'min câriye kızlarınızdan alabilir. Allah sizin imanınızı daha iyi bilmektedir. Birbirinizden türeyip gelmektesiniz. Öyleyse iffetli yaşamaları, zina etmemeleri, gizli dost tutmamaları şartıyla ve ailelerinin de izniyle onları nikâhlayın, mehirlerini de âdete uygun olarak verin. Evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa onlara, hür kadınların cezasının yarısı gerekir. Bu (câriye ile evlenmek), içinizden günaha düşmekten korkanlar içindir; sabretmeniz ise sizin için daha hayırlıdır. Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”

¹⁰⁶ Kadınlarınızdan çirkinlik (fuhuş) yapanlara karşı aranızdan dört şahit getirin! Şahitlik ederlerse, o (kadın)ları ölüm alıp götürünceye veya Allah onlar için bir yol açmıyaya kadar evlerde hapsedin! İçinizden onu (o fuhuşu) yapan iki erkeği de cezalandırın! tevbe eder, kendilerini düzeltirlerse artık onlardan (kendilerine ceza vermekten) vazgeçin! Şüphesiz ki Allah tevbeleri çok kabul edendir, çok merhametlidir.

işlemeleri durumunda cezanın iki katı olan 200 sopa vurulmasıdır. Bunun dışında Medine döneminde uygulanmış denilen recm cezalarının, eski din ve milletlerden kalma gelenekler ve zina suçunun cezasını bildiren âyetlerin inmesinden önce uygulanmış olduğunu söylemektedir.¹⁰⁷

Yukarıda ele aldığımız tefsir eserlerinin müelliflerinden bazıları gelenekçi yolu takip etmiş ve klasik tefsir eserlerinde olduğu gibi recm ve celde suçlarının varlığını kabul etmişlerdir. Diğer bazı müellifler ise daha rasyonel düşünüp aklı ön plana çıkararak gelen rivayetleri kabul etmeyerek zina suçunun cezasının celde olduğunu; recm cezasının ise ağır bir ceza olduğunu; İslam'da Nûr sûresi 2. âyetinden önce uygulandığını ve âyetten sonra ise uygulanmadığını söylemişlerdir.

Özetle; zina edenlerin evli olmaları durumunda verilecek recm cezasının ağır olmasıyla beraber bu cezanın uygulanması için şartlarında ağır olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca cezanın ağır olması suçu işleme noktasında daha caydırıcı bir durum olmaktadır. Aksi takdirde nesli ifsat eden ve aile kurumunun yıkılmasına sebep olan bu suç insanlar tarafından çokça işlenilmeye devam edilecektir. Bu suçtan maksat insan öldürme değil aile kurumunu ve nesli korumak, fuhuşatın önüne geçmektir.

4.3. Kur'an'ı Kerim ve Diğer Semavi Kitaplara Göre Zina Fiili

4.3.1. Zina Fiili

Yüce Allah insanı bir erkek ve kadından yaratmış ve insan nesli bu erkek ve kadının cinsi birleşmesi ile devam etmiş ve devam etmektedir. Yaratıcı, insanların cinsel birleşmelerini evlilik akdi (nikah) şartına bağlamış ve bu evlilik akdinin (nikahın) meşru olması için bazı kaideler koymuştur. Ancak insanoğlu çoğu zaman yaratıcının bu emrine uymayarak cinsel birleşmeyi nikah olmaksızın zevk veya bir çıkar karşılığında gayri meşru şekilde yapmıştır. İşte arada bir nikah akdi olmaksızın yapılan bu cinsel birleşmeye *Zina*, zinanın para veya bir menfaat karşılığında yapılmasına ise *Fuhuş* denilmiştir.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Mehmet Okuyan, "Nûr Suresi 2. Ayet", <https://www.kuranokuyan.com/24-nûr-suresi-2-ayet> (Erişim 31 Mayıs 2024).

¹⁰⁸ Günay Tümer, "Fuhuş (İslâm Öncesi Dönem)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 13/209.

İlk insan ve ilk Peygamber olan Hz. Âdem ile başlayan evlilik olayı her devirde farklı kurallara tabi tutulmuştur. Ancak bu kurallara uyulmadan işlenen zina fiili, medeniyetlerin ve dinlerin büyük bir kısmında suç sayılmış ve işleyene çeşitli şekillerde cezalar uygulanmıştır.

Biz de çalışmamızın diğer bir yönü olan “semavî kitaplarda zina” konusuna geçmeden önce Hz. Âdem ile başlayan insanlık tarihinin muhtelif asırlarında gelip geçmiş milletlerin zina fiiline bakış açılarına ve suçlulara uyguladıkları cezalara kısaca değinmek gerektiğinin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Evlilik, insanlığın atası olan Hz. Âdem ile başlamıştır. Hz. Havva’nın ikiz olarak doğurduğu çocukların birbirleriyle evlenemeyip başka batında doğan ikizler ile evlendiği kaynaklarda geçmektedir. Hatta Hz. Adem’in çocukları olan Kabil’in, Habil’e olan düşmanlığı ve onu öldürme sebeplerinden birinin de bu olduğu aynı şekilde kaynaklarda geçmektedir.¹⁰⁹ Hz. Adem’den sonraki insanlık tarihinde Hz. Âdem ve Hz. Nuh’un arasındaki 800 sene ile Hz. Nuh ile Hz. İdris arasındaki 1000 senede zina fiili çoğalıp yayılmaya başlamıştır.¹¹⁰

Eski Mısır hukukunun ilk dönemlerinde yakın akraba ile evlilik normal sayılmış ama daha sonraki zamanlarda bu yasaklanmıştır. Zina edenlerden erkeğin cinsel organı,¹¹¹ kadının ise burnu kesilmiştir.¹¹²

Babil hukukunda ise Hamurabi kanunlarına göre zina edenler suya atılırdı. Kadını kocası, erkeği ise devlet başkanının affetme yetkisi vardı. Tecavüz suçlusu idama mahkûm edilirdi. Kızı ile ilişkiye girene sürgün, gelini ile ilişkiye girene suya atılma, annesi ile ilişkiye girene ise ateşe atılma cezaları uygulanırdı.¹¹³

Asurlular hukukunda zina ve edep dışı hareketler suç sayılmış ve zina edenlere ölüm cezası verilmiştir. Ancak zina eden kadını, kocası affetme veya farklı cezaya çarptırma hakkına sahipti. Tecavüze uğrayan kadına ceza verilmezken, evli

¹⁰⁹ Taberî, *Câmiu’l-Beyân*, 2001, 8/321-322; es-Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 2011, 3/54-55.

¹¹⁰ Taberî, *Câmiu’l-Beyân*, 2001, 19/98-99.

¹¹¹ Mehmet Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995), 3.

¹¹² Mevdûdî, *Tefhîmü’l-Kur’ân*, 3/453.

¹¹³ Eldar Hasanov, “Zina (Diğer Dinlerde)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44/444; Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 4.

olduğu halde bir kıza tecavüz eden kişinin karısına da kızın babası tarafından aynı fiil uygulanırdı. Tecavüz eden erkek bekar olması durumunda babasının izni ile o kız ile evlenebilir veya para cezasına çarptırıldı. Evli olduğunu bilmediği bir kadınla zina edene ölüm cezası verilmezdi. Aynı şekilde zina iftirasında bulunana da ağır cezalar verilirdi.¹¹⁴

Yunan hukukunda zina fiili ve cezası iki farklı şekilde kabul görmüş ve cezalandırılmıştır. Atina şehir devletinin Yunan hukukuna göre zina ve fuhuş suç sayılmış, kişinin usûlu, furûu ve aynı anneden doğanların evlenmesi de yasaklanmış ve suç sayılmıştır. Kişi zina ederken yakaladığı eşini öldürebilir ve bundan dolayı da suçlu sayılmazdı. Ayrıca zina eden erkek ve kadının cezası ise idamdı. Zina edenlere taşlanarak öldürülme cezası da uygulanır ve malına da el konulurdu. Fuhuş yapan kadınlar ibadethanelere kabul edilmezdi. Tecavüze uğrayan kadın babası tarafından köle olarak satılabilirdi.¹¹⁵

Ancak Yunan hukukunun Sparta şehir devletindeki uygulamasında ise evlilik farklı anlaşılmış ve evliliğin amacı sadece üremek olmuştur. Evli bir kadının başkası ile ilişkiye girmesi normal kabul edilmiştir. Evlilikten maksadın üreme olmasından ötürü evlilik tıpkı askerlik yapmak gibi mecburi sayılmıştır. Doğan çocuklar anne babaya değil devlete ait olurlardı. Aynı anneden olan kardeşler dışında aile içi evlilik teşvik edilirdi. Eşlerin başkalarına takdim edilmesi de Spartalılara göre normal karşılanırdı.¹¹⁶

Budizm genel olarak evlenmemeye teşvik etmektedir. Kendi ahlak ilkeleri olan beş emirden üçüncüsü cinsellik üzerinedir. Zina, fuhuş, yakın akraba ile cinsel ilişki, zorla cinsel saldırı ve benzeri fiiller maneviyatlarını düşürdüğünden yasaklanmıştır. Zinayı ise sadece evli kişiyle yapılan cinsel beraberlik olarak görmüşlerdir. Zina fiilinin cezası hapis veya ölüm arası bir ceza olup sadece erkeklere uygulanırdı.¹¹⁷

Hinduizm inanışında zina, kadın odaklı olarak görülmüştür. Evli bir kadına hediye vermek, elbise veya eşyasına dokunmak hatta beraber yatağına oturmak bile

¹¹⁴ Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 4-5.

¹¹⁵ Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 7.

¹¹⁶ Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 7.

¹¹⁷ Hasanov, "Zina", 44/444.

zina olarak görülmüştür. Hinduizm’de zinanın cezası, kast sistemindeki durumuna göre para cezası, dövme, uzvunu kesmek, tahkir etmek, hapis cezası vermek, malına el koymak, yakmak veya vahşi hayvanlara parçalatmak şeklinde değişik şekillerde uygulanırdı.¹¹⁸

Roma hukukunun ilk dönemlerinde zina vb. fiillerin her türlü suçu sayılırken daha sonraki dönemlerde ise rıza ile yapılan gayri meşru ilişkiler suç kabul edilmemiş, sadece tecavüz gibi zoraki yapılan saldırılar suç olarak değerlendirilmiştir. İlk dönemlerde zina suç sayıldığından zina eden ve zina edilmesine yardımcı olan kişiler ölüm cezasına çarptırılmıştır. Şayet ölüm cezasına çarptırılmayacaksa da bu durumda sürgün, malına el koyma ve kadınlara evlenme yasağı gibi cezalar uygulanmıştır. Roma hukukunun ilk dönemlerinde zina ve benzer suçların cezasını verme işi, ailenin babası veya yargıçların işi sayılırdı.¹¹⁹

Roma hukukunun son dönemlerinde ise zina sadece kadınlar için suç sayılmış, zina eden kadının cezasını kocası verirdi. Zinanın sadece kadınlar için suç sayılması, daha sonraki zamanlarda Roma toplumunda ahlaki çöküşe sebep olmuştur. Ahlaki çöküşün farkına varan Romalılar sonradan çeşitli kanunlar çıkararak bunun önüne geçmeye çalışmışlardır. Çıkarılan bu kanunlar neticesinde, zina eden kadına ölüm, sürgün, hapsedme ve malına el koyma gibi cezalar gerekli görülmüştür.¹²⁰

İran hukukunda yakın akraba ile evlilikler yasak olmayıp teşvik edilen bir durumdu. Hatta Mazdek¹²¹ döneminde eşlerin değiştirilmesi uygulaması bile mevcuttu. İran hukukunda bazı suçların cezası olarak taşlanarak öldürme cezası da vardı.¹²²

Zerdüştlükte (Pers hukukunda) zina, neslin ifsadına sebep olduğundan en büyük günah sayılmış ve yasaklanmıştır. Zina dışında zinaya götürecek davranışlarda hoş karşılanmamıştır. Cehennemde zina edenlerden kadınların

¹¹⁸ Hasanov, “Zina”, 44/444.

¹¹⁹ Hasanov, “Zina”, 44/444; Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 8-11.

¹²⁰ Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 8-11.

¹²¹ Mezdek b. Bâmdâd, İran’da Sasaniler döneminde yaşamış bir reformist.

¹²² Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 17.

göğüslerinden asılacaklarını, erkeklerin ise yılanlar tarafından yenileceği haber verilmiştir.¹²³

Çin hukukunda aile içerisinde aynı soyadını taşıyanların evlenmesi yasaktı. Bu durum baba tarafından biriyle ve kardeşin dul karısı ile evlenmeyi yasak kılıyordu. Bu tür bir evlilik yapanın cezası ise ölümdü. Evlenen bir erkek ile kadın artık ebediyen bir daha başkasıyla evlenemezdi. Çünkü kadın ölse bile evliliklerinin devam ettiği kabul edilirdi. Koca zina eden karısını boşamak zorundaydı ve onu para karşılığında satabilirdi. Kadın ise zina ettiği kişiyle evlenemezdi. Zina ve benzer suçların cezası olarak kısırlaştırma ve burun kesme cezaları verilirdi. Ancak daha sonra ki zamanlarda bu cezaların yerine sürgün ve sopa vurma cezaları getirilerek değişikliğe gidilmiştir. Japon hukukunda da genel hatlarıyla zina fiilini bu şekilde görmekle beraber, zinanın cezası mutlak olarak ölüm cezası olmuştur.¹²⁴

İslam'dan önce farklı Türk halklarının hukukunda zina ve gayri meşru ilişkiler suç sayılırdı. Genel olarak zina eden veya tecavüz suçunu işleyenlere idam cezası verilir ve değişik şekillerde cezalar uygulanırdı. Zina ve benzeri gayri meşru ilişkiler hoş karşılanmaz, evlilik müessesine değer verilirdi. Türkler Müslüman olduktan sonra artık İslam hukukunu benimsemiş ve zina edenlere de ona göre muamelede bulunmuşlardır. Kaynaklarda Osmanlı devleti döneminde sadece bir defa recm cezasının tatbik edildiği de geçmektedir.¹²⁵

Moğollarda zina edenlerin veya gayri meşru ilişkilerde bulunanların cezası ölümdü. Ayrıca ikinci dereceye kadar olan akrabalıklarda evlilik yasaktı.¹²⁶

Arapların cahiliye devrinde, zina işleyenin kendisi ile iftihar ettiği bir fiildi. Ancak evli kadınlarla zina etmek ise yasaktı ve cezası bulunurdu. Kadınlarda ise zinayı evli ve hür kadınlar değil cariyeler yapardı. Cariyeler efendilerinin izni ile fuhuş yapar ve bundan kazanç sağlarlardı. Aynı şekilde efendileri de onları maddi kazanç için fuhuş yapmaya zorlardı. Zina eden hür ve evli kadın ölüm cezasına çarptırılabilirdi. Bazen de insanlar arasında makam, mevki veya asaleti ile tanınan kimselere ilişkiye girmesi için evli kadınlar gönderilir ve ondan çocukları olması

¹²³ Hasanov, "Zina", 44/444.

¹²⁴ Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 11.

¹²⁵ Hasanov, "Zina", 44/445; Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 12-13.

¹²⁶ Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 18.

sağlanırdı. Arap toplumunda normal karşılanan bir diğer fiilde ölen babanın geride bıraktığı eşi ile evlenmekti. Araplarda recm cezasının olduğu bazı kaynaklarda geçmektedir.¹²⁷

Modern hukukta dünya üzerindeki devletlerin zina fiiline bakışları ve ceza sistemlerinin farklı oluşları nedeni ile tek tek ele almak çalışmamızın ana gayesinin dışına çıkacaktır. Bu sebeple biz de Türkiye Cumhuriyeti Devleti kanunlarında bu fiilin suç sayılıp sayılmadığını ele almakla yetineceğiz.

Türkiye’de eski 1 Mart 1926 tarihindeki 765 sayılı Türk ceza kanununun 440¹²⁸ ve 441.¹²⁹ maddelerinde zina fiili suç sayılmış ve işleyenlere hapis cezası verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak bu kanunda erkek ile kadın arasında ceza bakımından eşitlik bulunmuyordu. Zina eden bir kadına ceza olarak 6 ay ile 3 yıl arası hapis cezası verilirken, zina eden erkeğe ise nikahsız şekilde bir bayanla aynı evde yaşadığı takdirde ve durum herkesçe bildiğinde bu ceza veriliyordu. Erkeğin aynı evde yaşamamak kaydı ile tek sefer yaptığı zinalar suç sayılmayıp ceza verilmiyordu.

Zina edene verilecek cezayı düzenleyen 1926 yılı Türk Ceza Kanunu’nun 440 ve 441. maddeleri, 1996 yılında anayasanın 10. maddesine¹³⁰ aykırı olduğu gerekçesiyle iptali istendi.¹³¹ Gerekçe ise anayasada eşit kabul edilen erkekle kadının bu cezalarda eşit olmadığıydı. Sonuç olarak yapılan itiraz neticesinde 441. madde iptal edildi ve bu konuda TBMM’nin düzenleme yapması istenildi. Belirlenen süre içerisinde düzenleme yapılmayınca 1997 yılında erkeklerin işlemiş oldukları zina fiili suç olmaktan çıktı.¹³² Kadınlar için zina fiilinin cezası uygulanır

¹²⁷ Nebi Bozkurt, “Fuhuş (İslâm Dönemi)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 13/212; Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, 17-18.

¹²⁸ “Zina eden kadın hakkında altı aydan üç seneye kadar hapis cezası tertip olunur. Karının evli olduğunu bilerek bu fiilde ortak olan kimse hakkında da aynı ceza hükmolunur.”

¹²⁹ “Karısı ile birlikte ikamet etmekte olduğu evde yahut herkesçe bilinecek surette başka yerde karı koca gibi geçinmek için başkası ile evli olmayan bir kadını tutmakta olan koca hakkında altı aydan üç seneye kadar hapis cezası hükmolunur. Erkeğin evli olduğunu bilerek bu fiilde şerik olan kadın hakkında da aynı ceza verilir.”

¹³⁰ “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”

¹³¹ Resmî Gazete 22860 (27 Aralık 1996), 246.

¹³² Resmî Gazete 22860, 246-252.

kalmaya devam etti ve daha sonra bu eşitsizliğe yapılan itiraz üzere 1998 yılında 440. maddenin iptali ile kadınlar içinde suç olmaktan çıktı.¹³³

Günümüz Türk ceza kanununda zorla ırza geçme, fuhuşa zorlama, aracılık etme vb. rıza dışı yapılan zina fiilleri suç sayılmakla beraber,¹³⁴ kendi rızaları ile zina edenlere herhangi bir ceza verilmemektedir. Evli olanların ise eşlerinin zina yapmaları neticesinde kanunen boşanma hakları bulunmaktadır.¹³⁵

4.3.2. Kur'an'ı Kerim'de Zina

İslam dininin kutsal kitabı olan Kur'an'ı Kerim zinayı yasaklamakla kalmamış zina işlemeye götürecek her türlü fiile yaklaşmayı dahi yasaklamıştır.¹³⁶ Yüce Allah Kur'an'ı Kerim'de zina anlamına da gelen fuhuşatın her türlüünü yasaklamış açık veya gizli her ne durumda işlenirse işlensin günah ve ceza sebebi olacağını haber vermiştir.¹³⁷

Zina etmemekle beraber insanları fuhuşa zorlamak da Allah tarafından yasaklanan bir durumdur. Kur'an'ı Kerim'in Nûr sûresinde yüce Allah dünyada çıkar elde etmek ve maddi çıkarlar sağlamak için gençlerin fuhuşa zorlanmaması gerektiğini haber vermiştir.¹³⁸

Aynı şekilde Kur'an'ı Kerim'de zinadan uzak durmanın ve onu işlememenin mü'minlerin özellikleri olduğu, mü'minlerin ise eşlerinden başka kimselerle cinsel ilişkiye girmedikleri haber verilmiştir. Zinanın insanlara şeytan tarafından emredildiğini¹³⁹ ve büyük azaplara sebep olacak olan günahlar arasında zina fiilinin de bulunduğunu haber vermiştir.¹⁴⁰

Hız. Peygamber (s.a.s)'in kendisine biat etmek üzere huzuruna gelen Müslüman kadınlardan biatlerini kabul etmek üzere onlardan bazı sözler aldığı ve

¹³³ *Resmî Gazete* 23638 (13 Mart 1999), 7-12.

¹³⁴ Türk Ceza Kanunu (TCK), *Resmî Gazete* 25611 (26 Eylül 2004), md. 77/1-f, 94/3, 102-105,

¹³⁵ Türk Medeni Kanunu (TMK), *Resmî Gazete* 24607 (22 Kasım 2001), md. 161.

¹³⁶ el-İsrâ 17/32.

¹³⁷ el-A'râf 7/33; en-Nahl 16/90.

¹³⁸ Nûr 24/33.

¹³⁹ Nûr 24/21.

¹⁴⁰ el-Furkân 25/68.

bu sözlerden bir tanesinin de “zina etmeyecekleri” hakkında olduğu da Kur’an’ı Kerim’de geçen bir durumdur.¹⁴¹

Kur’an’ı Kerim zina fiilinin kötülüğünden bahsederken Hz. Yusuf’un başından geçen olaylara da değinmiş bu fiilin günahı ve çirkinliği karşısında Hz. Yusuf’un “*Rabbim zindan bana bunların benden yapmamı istedikleri (zina) şeyden daha sevimlidir.*” dediğini haber vermiştir.¹⁴²

Cahiliye devrinde zina insanlar arasında çeşitli şekillerde çokça yapıldığı kaynaklarda geçmektedir.¹⁴³ Buna rağmen İslam dini ilk zamanlarında bile zinayı yasaklamış, zina edenlere hapsedilme ve canlarının yakılması şeklinde çeşitli cezaların verilmesini emretmiştir.¹⁴⁴ İslam dininin daha sonraki dönemlerinde (hicret sonrası) zina fiilinin cezası daha da ağırlaştırılmış, zina edenlere 100 sopa vurulma cezası ile cezalandırılması gerektiği haber verilmiştir.¹⁴⁵

Ayrıca Kur’an’ı Kerim zinakarların (zina edenlerin) yalnızca birbiriyle evlendiğini, mü’minlere ise bu tür bir evliliğin haram olduğu¹⁴⁶ haber verilmiştir.¹⁴⁷

4.3.3. Tevrat’ta Zina

Hz. Mûsâ (a.s.)’a indirilmiş ve daha sonra tahrife uğramış olan Tevrat’ta zina, tanrıya karşı işlenmiş¹⁴⁸ en büyük suçlardan biri olarak kabul edilmektedir. Yahudilikte zina ve fuhuş suçtur ve en büyük günahlardan biri olarak kabul edilir. Bunun göstergesi olarak da Yahudi inancında on emir olarak bilinen emirlerin yedincisi zina edilmemesi gerektiği emridir.¹⁴⁹ Yahudilikte erkek eşi üzerinde mülkiyet hakkına sahip olduğundan bir kadınla zina edildiğinde kadının kocasının mülküne tecavüz edilmiş olarak kabul edilir.¹⁵⁰ Tevrat’ta zina fiilini işleyen

¹⁴¹ el-Mümtehine 60/12.

¹⁴² Yûsuf 12/33.

¹⁴³ Bozkurt, “Fuhuş”, 13/211-212.

¹⁴⁴ en-Nisâ 4/15-16.

¹⁴⁵ Nûr 24/2.

¹⁴⁶ Yapılan yorumlardan biri burada geçen “nikah” kelimesinden maksadın “evlenme” değil “cinsel temas” olduğudur. Bir diğer yorum ise bu fiili işlemeye devam edip buna tövbe etmeyen kişiler hakkında olduğudur.

¹⁴⁷ Nûr 24/3.

¹⁴⁸ *Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil* (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi-Yeni Yaşam Yayınları, 2020), Yar. 20:6; 39:8-9.

¹⁴⁹ Çık. 20:14; Lev. 18:20,24,25; 19:29;

¹⁵⁰ Çık. 20:13; Yas. 5:17-18.

kirlenmiş olduğu kabul edilerek¹⁵¹ bu günahı işleyenin tanrıya şirk koştığı kabul edilir ve günahın büyüklüğü putperestlikle eşdeğer olarak görülür.¹⁵²

Tevrat'ta Zinanın cezası olarak zina eden kişilerin taşlanarak öldürülmesi gerektiği haber verilmiştir.¹⁵³ Nişanlı olarak zina eden kişinin taşlanarak;¹⁵⁴ evli olduğu halde zina edenin ise herhangi bir şekilde öldürüleceği belirtilmektedir.¹⁵⁵ Tecavüze uğrayan nişanlı kadın yerleşim yerinde tecavüze uğrar ancak yardım çağırılmazsa oda taşlanarak idam edilir.¹⁵⁶ Yerleşim yeri dışında bu fiile maruz kalan kadına ise herhangi bir ceza verilmez ancak tecavüz eden kişi idam edilir.¹⁵⁷ Ayrıca Tevrat'ta bekar bir kıza tecavüz edenin öldürüldüğü de geçmektedir.¹⁵⁸

Zina eden kadının Yahudilikte din âlimi sınıfındaki birinin kızı olması durumunda ise cezası yakılarak öldürülme şeklindedir.¹⁵⁹ Kadın evlendikten sonra bakire olmadığı anlaşılırsa taşlanarak öldürülür. Ancak kadın suçsuz olup ona kocası iftira etmesi durumunda koca kadının babasına para veriri ve ebediyen bir daha o karısını boşayamaz.¹⁶⁰

Zina edilen bayan nişanlı olmaması durumunda zinada bulunan erkek, kadının babasına belli bir ücret verecek ve kızla bir daha boşanamamak üzere evlenecektir. Ancak kadının babası kızını vermezse bu durumda kızının durumuna göre belirlenecek para, zina eden erkek tarafından kıza verilir.¹⁶¹ Zina edilen kız nişanlı bir cariye ise cezası ölüm değil tanrıya kurban sunmaktır.¹⁶²

Tevrat'ta çoklu evliliğe izin verilmekle beraber¹⁶³ yakın akrabaların evlilikleri yasaklanmıştır.¹⁶⁴ Şayet bir kıza annesi ile beraber cinsel ilişkide

¹⁵¹ Lev. 18:20.

¹⁵² Hoş. 1:3; Yer. 3.

¹⁵³ Yar. 22:24.

¹⁵⁴ Yas. 22:23-27.

¹⁵⁵ Lev. 20:10; Yas. 22:22.

¹⁵⁶ Yas. 22:23-24.

¹⁵⁷ Yas. 22:25-27.

¹⁵⁸ Yar. 34; 2Sa. 13.

¹⁵⁹ Lev. 21:9.

¹⁶⁰ Yas. 22:13-20.

¹⁶¹ Çık. 22:16-17; Yas. 22:28.

¹⁶² Lev. 19:20-22.

¹⁶³ Yas. 21:15.

¹⁶⁴ Lev.20:17-21; Yas. 22:30.

bulunulursa cinsel ilişkide bulunan erkek bu kadınlarla beraber yakılır.¹⁶⁵ Babasının karısıyla ve kendi geliniyle cinsel ilişkiye girenler ile eşcinsellik yapanlar öldürülürler.¹⁶⁶ Hayvan ile cinsel ilişkiye giren kişiler ilişkiye girdikleri hayvanlarla beraber öldürülürler.¹⁶⁷

Tevrat'ta uygulanması istenen recm (taşlayarak öldürme) cezasının uygulanması işi şahitler ile başlanır.¹⁶⁸

Sonuç olarak özetle şunlar söylenebilir; Zinanın Tevrat'taki tanımı kadınların durumuna göre oluşur. Şayet kendisi ile zina edilen kadın evli veya nişanlı ise yapılan cinsel birleşme zina adını alır ve erkek cezaya müstahak olur. Kadının ise ceza alması için gereken şart kendi rızası ile bu işi yapmasıdır. Kadının evli veya nişanlı olmaması halinde ise bu fiil zina adını almaz.

Yine zina edenlerin ceza şekilleri de durumlarına göre değişir. Mesela, zina eden kadın nişanlı ise recm; evli olması durumunda ise hangi şekilde olduğu belirtilmeksizin öldürülme cezası ile cezalandırılır. Kadının rızası bulunmayıp tecavüze uğramışsa kendisine herhangi bir ceza gerekmez. Ayrıca zina eden kadının din âliminin kızı olması durumunda ise yakılarak öldürülme cezası ile cezalandırılır.

Zina eden kadının bekar olması durumunda ise zina edenlerin ebediyen boşanamayacak şekilde evlenmeleri ve kızın babasına belli bir miktar ücretin verilmesi şeklinde ceza uygulanır.

4.3.4. İncil'de Zina

Hız. İsa (a.s.)'a verilen kutsal kitap İncil, zinanın kötü ve çirkin bir fiil olduğunu belirtmekle beraber zina edenlere ne tür bir cezanın verilmesi gerektiği hakkında Tevrat kadar teferruatlı bir açıklama yapmamıştır. Ancak zinanın kötü ve yasak bir iş olduğunu haber vermiş hatta hangi fiillerin zina olduğu konusundaki sınırları daha da genişletmiştir.¹⁶⁹ Mesela; kişinin karşı cins olan birine kötü göz ve şehvetle bakması¹⁷⁰ ile boşanan eşlerin başka birileriyle tekrardan evlilik yapmaları

¹⁶⁵ Lev. 20:14.

¹⁶⁶ Lev. 20:11-13.

¹⁶⁷ Lev. 20:15-16.

¹⁶⁸ Yas. 17:7.

¹⁶⁹ Mar. 10:19; Luk. 18:20; Elç. 15:19-20.

¹⁷⁰ Mat. 5:27-28.

zina olarak değerlendirildiği¹⁷¹ buna örnek olarak verilebilir. Ayrıca zinanın boşanma için tek sebep olduğunu da İncil haber vermiştir.¹⁷²

Beden ve zihin ile yapılan her türlü şehvi davranışı zina sayan İncil, ceza olarak ise dünyevi değil daha çok uhrevi cezasının ne olduğunu haber vermiştir.¹⁷³

İncil’de, zina eden bir kadının Hz. İsa’ya cezasının verilmesi için getirildiğini haber verilmiştir. Ancak Hz. İsa, Tevrat’a göre kadının cezası olarak görülen recm (taşlama) cezasının uygulanmasını, kadını ona getirenler arasında günahsız olanların ilk taşı atmalarını istemiştir. Bunun üzerine kimse buna yanaşmayınca kadını affedip onu bağışladığını ve cezayı uygulamadığını haber verilmiştir.¹⁷⁴

Hristiyanlıkta önemli bir yere sahip olan Pavlus’un ise zina edenlerin toplumdan tecrit edilmesi gerektiğini söylediği de İncil de geçmektedir.¹⁷⁵

Tecavüz, fuhuş ve livâta (erkekler arası cinsel ilişki) gibi fiillerde yasaklanmış fiiller arasındadır. İncil bu tür fiilleri günah olarak görmüş ve yasaklamıştır. ¹⁷⁶ İncil’e göre zina edenlerle sohbet etmemek, onlarla yemek yememek ve onları toplumdan tecrit etmek gerekir.¹⁷⁷

Geride değindiğimiz üzere İncil, zina ve benzeri her türlü ahlaksızlığı günah görüp yasaklamakla beraber bu fiiller için dünyevi olarak herhangi bir ceza öngörmemiştir. Hristiyanlıkta bu tür fiillerin cezası her devirde farklı olmak üzere din adamları tarafından belirlenmiştir. Ancak şu da unutulmamalıdır ki İncil, Tevrat’ın devamı niteliğindeki bir kitaptır.¹⁷⁸

¹⁷¹ Mat. 19:9; Mar. 7:21; Gal. 5:21.

¹⁷² Mat. 19:9; Mar. 10:11-12; Luk. 16:18.

¹⁷³ İbr. 13:4; 1Ko. 6:9-10.

¹⁷⁴ Yu. 8:3-11.

¹⁷⁵ 1Ko. 5:1-2, 9-13.

¹⁷⁶ 1Se. 4:5; Luk. 7:36-50; 1Ko. 6:15-17; İbr. 13:4; 1Ko. 6:9-11; Rom. 1:26.

¹⁷⁷ 1Ko. 5:1-13.

¹⁷⁸ Mat. 5:17.

5. ÖZET ÇIKARIM VE SONUÇLAR/TARTIŞMA VE SONUÇ

Zina meselesi, tarih boyunca insanlığın karşılaştığı bir sorun olmakla birlikte günümüzde de toplumsal yapıyı ve nesilleri tehdit eden önemli meselelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Allah'ın yasakladığı bu fiilin, insanlar tarafından cezası düşünülmeden işlenmesi ve giderek normalleştirilmesi, oldukça kaygı vericidir.

Zina, ilahi hukukta suç sayılırken beşerî hukuk sistemlerinde tarih boyunca farklı dönemlerde farklı yaklaşımlar sergilenmiş; genelde suç olarak kabul edilmemiştir. Günümüzde de zina ve zinaya yol açan fiiller çoğunlukla suç sayılmamakta ve toplumda kabul görmektedir. Bu çalışmada, insanların işlediği bu fiilin cezasının Kur'an ve diğer semavi kitaplarda nasıl ele alındığını incelemeye çalıştık.

Tezimizin ana konusu olarak Nûr Suresi 2. âyetini ele aldık ve bu âyette işaret edilen zina ve cezası meselesinin, klasik ve çağdaş tefsirlerde nasıl yorumlandığını inceledik. Klasik tefsirler, genellikle İslam hukukunu ilgilendiren tüm meseleleri kapsarken, çağdaş tefsirler zina cezasının ne olduğu meselesine odaklanmıştır. Klasik tefsirlerde zinanın tanımı, zina kapsamına giren fiiller, cezanın uygulanması için gereken şartlar ve cezanın nasıl tatbik edileceği gibi ayrıntılar bulunurken, çağdaş tefsirlerin çoğunluğu bu âyeti daha yüzeysel bir yaklaşımla ele almış; bekar veya evli ayrımı yapmadan, âyetin genel anlamını benimseyerek zina cezasının celde (sopa) olduğunu ifade etmişlerdir. İslam hukukunun diğer konularına ise fazla değinmemişlerdir.

Tarihteki ilahi ve ilahi olmayan dinler ile beşerî hukuklara bakıldığında, zina meselesinde farklı uygulamaların bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmada, zinanın İslam'da suç sayıldığı ve cezasının bulunduğu konusunda İslam uleması arasında bir ittifak olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak, suçun oluşması için gerekli şartlar yerine gelmediğinde cezanın uygulanmasının mümkün olmadığı da belirlenmiştir. Nûr sûresinde belirtilen cezanın sadece bekarlara mı yoksa evlilere de mi uygulanacağı meselesi, tefsirciler arasında önemli bir ihtilaf konusu olmuştur. Genelde klasik tefsirlerde, celde cezasının bekarlar için olduğu, evlilerin cezasının ise recm olduğu kabul görmüşken; bazı çağdaş tefsir müellifleri âyetin genel

anlamını alarak celde cezasının tüm zina edenleri kapsadığını ileri sürmüşlerdir. Klasik tefsirlerde recm cezasının dayanağı olarak hadis rivayetleri kabul edilirken, çağdaş tefsir müellifleri bu rivayetlere eleştirel yaklaşmış ve muteber görmemişlerdir.

Yaptığımız araştırmalarda gerek İslam öncesi ilahi dinlerde gerekse İslam'da, zina cezasının evli ve bekar kimseler için farklı şekilde uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. İlahi dinler aynı kaynaktan geldiği için, sonradan gelen dinin, önceki dinlerde tahrif edilen buyrukları düzelttiği düşünülmektedir. İslam öncesi ilahi dinlerde, zina cezasının recm olarak uygulandığı eski semavi kitaplarda geçmektedir. İslam tarihinde de Hz. Peygamber tarafından recm cezasının uygulandığı görülmektedir. İslam'ın iki ana kaynağından biri olan sünnet, yalnızca âyetin genel anlamına aykırı olduğu gerekçesiyle göz ardı edilemez. Nitekim, sahih kabul edilen hadislerin Kur'an âyetlerini sınırlayabildiği İslam uleması tarafından kabul edilen bir durumdur.

Hz. Peygamber'in rivayetleri ve tebyin edici (açıklayıcı) özelliği göz önüne alındığında, bekarlara âyet hükmünce celde; sünnetin hükmünce ise evlilere (gerekli şartlar sağlandığında) recm cezasının uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

- Altıkulaç, Tayyar. “Kurtubî, Muhammed b. Ahmed”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/455-457. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Ateş, Süleyman. *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*. İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 1990.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlisi ve Tefsiri*. 8 Cilt. İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985.
- Birişik, Abdulhamit. “Sûre”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/538-539. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Boynukalin, Mehmet. *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995.
- Bozkurt, Nebi. “Fuhuş (İslâm Dönemi)”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/211-214. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Usûlü*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 29. Basım, 2017.
- Demirci, Muhsin. “Esbâb-ı Nüzûl”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/360-362. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Görgün, Hilal. “Seyyid Kutub”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/64-68. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Hasanov, Eldar. “Zina (Diğer Dinlerde)”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 44/444-445. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Ömer. *Tefsîrü'l-Kur'ani'l-Azîm*. 8 Cilt. Riyad; Suudi Arabistan: Daru Taybe, 2. Basım, 1999.
- Karaman, Hayreddin vd. *Kur'an Yolu Meâli*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 8. Basım, 2020.
- Karaman, Hayreddin vd. *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*. 5 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 8. Basım, 2020.
- Kurtubî, Muhammed b. Ahmed el-. *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'an ve'l-mübeyyin limâ tezammenehû mine's-sünneti ve âyi'l-furkan*. thk. Abdullah Abdul Muhsin et-Turkî. 24 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 2006.
- Kutub, Seyyid. *Fî Zilâli'l-Kur'an*. 6 Cilt. Kâhire: Daru's-Şurûk, 32. Basım, 2003.
- Mevdûdî, Ebu'l Al'â el-. *Tefhîmü'l-Kur'an*. çev. Muhammed Han Kayanî. 7 Cilt. İstanbul: İnsan Yayınları, 2. Basım, 2017.
- Nesefî, Ebü'l-Berekât Hâfızüddîn Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd en-. *Medârikü't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl*. 3 Cilt. Dimaşk; Beyrut: Dar İbn Kesir, 9. Basım, 2020.
- Okuyan, Mehmet. “Nûr Suresi 2. Âyet”. <https://www.kuranokuyan.com/24-nur-suresi-2-ayet>. Erişim 31 Mayıs 2024. <https://www.kuranokuyan.com/24-nur-suresi-2-ayet>
- Özaydın, Abdülkerim. “İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/132-134. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Râzî, Fahreddîn b. Ömer er-. *Mefâtihu'l-Gayb -et-Tefsîru'l-Kebîr-*. 32 Cilt. Beyrut: Daru'l- Fikr, 1981.
- Sa'dî, Abdurrahmân b. Nâsır es-. *Tefsîru's-Sa'di/Özlü Kur'an Tefsiri*. çev. M. Beşir Eryarsoy. İstanbul: Guraba, 2. Basım, 2014.

- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-. *ed-Dürrü'l-Mensûr fi't-Tefsîri bi'l Me'sûr*. 8 Cilt. Beyrut: Daru'l- Fikr, 2011.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-. *ed-Dürrü'l-Mensûr fi't-Tefsîri bi'l Me'sûr*. 8 Cilt. Beyrut: Daru'l- Fikr, 2011.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-. *el-İtkân fi Ulûmi'l-Kur'ân*. 4 Cilt. el-Hey'etü'l-Mısriyyeti'l-Amme li'l-Kitab, 1974.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-. *Tenâsukü'd-Dürrer Fi Tenâsübü's-Suver*. thk. Abdulkadir Ahmet Ata. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986.
- Şimşek, M. Sait. *Hayat Kaynağı Kur'an Tefsiri*. İstanbul: Beyân Yayınları, 2012.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-. *Câmiu'l-Beyân an Te'vili Âyi'l-Kur'ân*. thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki. 26 Cilt. Kahire: Daru'l Hicr, 2001.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-. *Câmiu'l-Beyân an Te'vili Âyi'l-Kur'ân*. thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki. 26 Cilt. Kahire: Daru'l Hicr, 2001.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd et-el-Âmülî. *Câmiu'l-Beyân an Te'vili Âyi'l-Kur'ân*. thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki. 26 Cilt. Kahire: Daru'l Hicr, 2001.
- Tümer, Günay. "Fuhuş (İslâm Öncesi Dönem)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/209-211. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Yaşaroğlu, M. Kâmil. "Nûr Sûresi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/247-248. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Yazır, Elmalılı M. Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. çev. İsmail Karaçam - Emin Işık. 10 Cilt. İstanbul: Azim Dağıtım, 1992.
- Zemahşerî, Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî ez-. *el-Keşşâf 'an hakâ'iki ğavâmidü't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fi vucûhi't-te'vîl*. Beyrut: Daru'l-Marife, 2009.
- Zerkeşî, Bedreddin Muhammed b. Abdullah ez-. *el-Burhân fi 'Ulûmi'l-Kur'ân*. Kahire: Dâru'l-Hadis, 2006.
- Zuhaylî, Vehbe. *Tefsirü'l Veciz*. çev. Hacı İnan. İstanbul: Dua Yayıncılık, 2013.
- Zuhaylî, Vehbe ez-. *Tefsîru'l-Münîr fi'l-Akîde ve's-Şerî'a ve'l-Menhec*. 17 Cilt. Dimaşk: Darü'l-Fikir'l-Muasır, 2009.
- Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi-Yeni Yaşam Yayınları, 2020.
- Resmî Gazete, Resmî Gazete. *Resmî Gazete* 22860 (27 Aralık 1996). Erişim 05 Haziran 2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22860.pdf>
- TCK, Türk Ceza Kanunu. *Resmî Gazete* 25611 (26 Eylül 2004). Erişim 05 Haziran 2024. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- TMK, Türk Medeni Kanunu. *Resmî Gazete* 24607 (22 Kasım 2001). Erişim 05 Haziran 2024. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4721&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Savaş TOKGÖZ

Doğum Yeri ve Tarihi :

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Hakkari Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Yabancı Diller : Arapça

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

A) Bildiriler

-

İLETİŞİM

E-Posta Adresi :

Tarih : 18 /11/2024